

Stian Sørli Eriksen, Kari Storstein Haug, Anne Brit
Hatleskog, Oleksandr Ryndyk og Frieder Ludwig

«I min Fars hus er det mange rom»

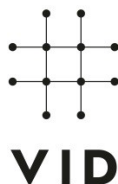
Kristne migranter i møte med Den norske kirke

«I min Fars hus er det mange rom».
Kristne migranter i møte med Den norske kirke

Stian Sørli Eriksen, Kari Storstein Haug, Anne Brit Hatleskog, Oleksandr Ryndyk
og Frieder Ludwig

VID rapport 2023/8

Utviklet med støtte fra Den norske kirke – Kirkerådet

DEN NORSKE KIRKE

Denne rapporten er utgitt av

VID vitenskapelige høyskole
Postboks 184, Vinderen
N-0319 Oslo
<http://www.vid.no/>

Rapport: 2023/8

ISBN: 978-82-8456-035-9, elektronisk
ISSN: 2464-3777

Elektronisk distribusjon: VID
vitenskapelige høyskole
www.vid.no

Omslag

Dinamo

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til rapporten.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.
Mangfoldiggjøring, videresalg av deler eller hele rapporten
er ikke tillatt uten avtale med forfatterne eller Kopinor.

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag.....	3
DEL I: FORSKNINGSPROSJEKTETS RAMMER OG KONTEKST	9
1 Introduksjon.....	10
1.1 Om oppdragstaker.....	10
1.2 Problemstillinger	10
1.3 Teoretiske perspektiver og sentrale begreper	11
1.3.1 Migrant.....	11
1.3.2 Migrantmenighet.....	12
1.3.3 Kristne migranter	12
1.3.4 Integrering	13
1.3.5 Økumenisk samarbeid	13
1.4 Referansegruppen	13
1.5 Rapportens struktur	14
2 Bakgrunn.....	15
2.1 Den globale konteksten.....	15
2.2 Dnk og den norske konteksten	15
2.3 Status på forskningsfeltet	18
DEL II: FORSKNINGSPROSJEKTETS METODISKE TILNÆRMING.....	20
3 Metode.....	21
3.1 Prosjektets datainnsamling	21
3.1.1 Landsdekkende kvantitativ spørreundersøkelse	22
3.1.1.1 Spørreskjemaet	22
3.1.1.2 Rekrutteringsstrategien	23
3.1.1.3. Responsen	23
3.1.2 Kvalitative intervjuer	24
3.1.3 Case-studier av utvalgte menigheter	27
3.1.4 Oversikt over menigheter og deltakere	27
3.1.5 Andre datakilder	31
3.2 Dataanalyse	32
3.3 Forskningsetikk	32
DEL III: FORSKNINGSPROSJEKTETS FUNN OG OBSERVASJONER.....	33
Om funn og observasjoner	34
4 Holdninger til kristne migranter og erfaringer med migrantmenigheter i Dnk.....	36

4.1 Respondenters demografiske og organisatoriske profil	37
4.2 Er mangfold bare et honnørord?	44
4.3. Bare et mindretall samhandler daglig med migranter	46
4.4 En attraktiv og representativ kirke for kristne migranter?	48
4.4.1 Representativitet	49
4.4.2 Språklig tilrettelegging.....	50
4.4.3 Gudstjenesteform.....	50
4.4.4 Ulike syn på teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, autoriteter o.a. som hinder for samarbeid.....	51
4.4.5 Integrering av barn og unge med flerkulturell bakgrunn	51
4.4.6 Kirkenes integrering av kristne migranter	52
4.4.7 Tilrettelegging for økt deltagelse av kristne migranter i kirken	52
4.4.8 Holdninger til økt mangfold	53
4.5 Utdfordringer, behov og mangler knyttet til Dnks arbeid med kristne migranter	53
4.6 Gode intensjoner og retorikk eller konkret handling?	56
4.7 Mulighetene er mange!	57
4.8 Oppsummering	60
5 Kristne migranters erfaringer og inntrykk i møte med Dnk.....	61
5.1 Kirkebygget – eierskap, tilhørighet og synlighet.....	61
5.2 Samarbeid mellom migrantmenighet og Dnk menighet	63
5.3 Velkomst og relasjonsbygging	65
5.4 Kirken som Guds hus og bønnens hus.....	66
5.5 Hybrid tilhørighet og tjeneste.....	67
5.6 Språk som utfordring og ressurs	68
5.7 Teologi og samarbeid – utfordringer og muligheter	70
5.8 Oppsummering	71
6 Dnk menigheters erfaringer fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter.....	73
6.1 Stort engasjement for flyktninger (uavhengig av trosbakgrunn).....	73
6.2 Utlån/utleie av kirkens lokaler.....	74
6.3 Ildsjelene viser vei	74
6.4. Interkulturell kompetanse bidrar til mer engasjement og bedre møter	76
6.5 En gjennomgående diakonal tilnærming.....	77
6.6 Bygge flerkulturell kirke?	78
6.7 En del er innom, men mange (for)blir ikke i menigheten.....	80
6.8 Kirkens mange frivillige og viktigheten av å inkludere for å skape tilhørighet.....	82

6.9 Trosopplæring.....	83
6.10 Kort oppsummering.....	85
DEL IV: FORSKNINGSPROSJEKTETS DRØFTING OG UTBLIKK.....	86
7 Muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap	87
7.1 Muligheter.....	88
7.1.1 En synlig og landsomfattende kirke	88
7.1.2 En kirke for alle.....	89
7.1.3 Lokalmenigheten som integreringsarena.....	90
7.1.4 Kulturell og åndelig berikelse.....	91
7.1.4 Dedikerte personer og ressurser	92
7.1.5 Se migranter som ressurser	93
7.1.6 Økumenisk raushet	95
7.2 Utfordringer og hindringer.....	96
7.2.1 Utfordringer knyttet til begrensede ressurser	96
7.2.2 Kulturelle utfordringer og kirke – Hvem skal forandre seg?.....	98
7.2.3 Gudstjeneste(re)form.....	98
7.2.4 En uungåelig maktubalanse?	99
7.2.5 Uoverstigelige teologiske hindringer?.....	99
7.2.6 Dnk - en tung skute å snu?.....	100
8 Veien videre. Konklusjoner og anbefalinger	102
8.1 Konklusjoner.....	102
8.1.1 Hva betyr integrering i Dnk?	102
8.1.2 Likeverdige relasjoner	104
8.1.3 Hvordan kan likeverdige fellesskap skapes?.....	105
8.2 Beste praksiser til mulig etterfølgelse	106
8.2.1 Gjestfrihet.....	107
8.2.2 Intensjonelle relasjoner.....	110
8.2.3 Tydelig kommunikasjon.....	110
8.2.3 Inkludere og involvere – ikke bare hjelpe.....	111
8.2.5 Representativitet	112
8.2.6 Langsiktige strategiske planer	113
8.2.7 Kompetanseutvikling.....	114
8.2.8 Måltrettet trosopplæring/fokus på barn og unge	114
8.3 Utblikk.....	115
8.3.1 Hva skjer ellers i kirkelandskapet i Norge?	115
8.3.2 Hva skjer i sammenliknbare kontekster utenfor Norge?	117

8.3.3 Betydningen av et transnasjonalt perspektiv	117
8.3.4 Behovet for mer forskning.....	118
8.4 Postskript: «I min Fars hus er det mange rom».....	119
Referanser	122
VEDLEGG	130
Vedlegg 1. Spørreskjemaet med informasjonsskriv	131
Vedlegg 2. Besvarelser av spørreskjemaet i perioden 25. mars – 4. april 2022	142
Vedlegg 3. Godkjenning fra NSD (SIKT)	143
Vedlegg 4. Informasjonsskriv for utvalg 1: Deltagelse i spørreundersøkelse.....	144
Vedlegg 5. Informasjonsskriv for utvalg 2: Kristne med minoritetsbakgrunn	148
Vedlegg 6. Informasjonsskriv for utvalg 3: Ansatte og frivillige i Dnk.....	151
Vedlegg 7. Intervjuguide for utvalg 2: Kristne med minoritetsbakgrunn.....	154
Vedlegg 8. Intervjuguide for utvalg 3: Ansatte og frivillige i Dnk.....	157

Tabeller

Tabell 1. Prosjektets problemstillinger.	3
Tabell 2. Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn.	17
Tabell 3: Prosjektets problemstillinger og metodiske tilnærming.	21
Tabell 4. Oversikt over deltagere.	30

Figurer

Figur 1. Respondenters kjønn.	38
Figur 2. Respondenters alder.....	38
Figur 3. Respondenters fødeland.	39
Figur 4. Tilhørighet blant nasjonale minoriteter i Norge.	39
Figur 5. Respondenters foreldres bakgrunn.	40
Figur 6. Erfaring med lengre opphold i utlandet.....	41
Figur 7. Respondenters plassering i Dnk struktur.	42
Figur 8. Respondenters ansiennitet.....	42
Figur 9. Respondenters tilknytning til bispedømmer.	43
Figur 10. Respondenters stillingsprosent.....	43
Figur 11. Respondenters holdninger til følgende påstander om innvandring og innvandrere.	45
Figur 12: Hyppighet av respondenters vanlige kontakt med innvandrere i fire ulike sammenhenger	46
Figur 13. Respondentenes personlige erfaring med kontakt med innvandrere i fire ulike	

sammenhenger.	47
Figur 14. Respondenters svar til påstanden «Jeg ville synes det var ubehagelig dersom...».....	47
Figur 15. Respondenters stilling til følgende påstander om Dnks arbeid knyttet til kristne migranter:	49
Figur 16. Respondenters stilling til følgende påstander om de viktigste behovene eller manglene når det gjelder Dnks arbeid knyttet til kristne migranter.	54
Figur 17. Respondenters stilling til følgende påstander om utfordringer som Dnk står overfor i møte med kristne migranter.	56
Figur 18. Respondenters stilling til følgende påstander om muligheter som Dnk står overfor i møte med kristne migranter.	58
Figur 19. Illustrasjon.	121

Forord

VID vitenskapelige høyskole (VID) inngikk 02.11.2021 en avtale om å gjøre et forskningsprosjekt om «Kristne migranter i møte med Den norske kirke» (KRISMI). Prosjektet har bakgrunn i Kirkerådets utlysning av tilskudd til forskning på kristne migranter i møte med Den norske kirke (Dnk) høsten 2021. Utlysningen var knyttet opp mot oppfølging av vedtak i Kirkerådets *Sak 16/21: Kristne migranter* (2020) og *Sak 35/21: Kristne migranter - handlingsplan for Kirkerådet* (2021). Det var ønskelig at forskningsprosjektet kunne bidra til å kartlegge og belyse forhold som kan bidra til at Dnk i større grad kan oppfylle Kirkerådets vedtatte «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn».¹

På bakgrunn av dette, ble prosjektet mer spesifikt knyttet å undersøke Den norske kirkes holdninger, møter og erfaringer med kristne migranter gjennom en kvantitativ undersøkelse til ansatte og frivillige i Den norske kirke og med intervjuer og case studier av et utvalg menigheter i utvalgte bispedømmer i Norge som har representert ulike geografiske regioner og demografi. Forskningsprosjektet har blitt finansiert av Kirkerådet. Prosjektet ble påbegynt sent høsten 2021. Rapporten ble prelansert i et åpent webinar 4. mai 2023, organisert av Kirkerådet. Sluttrapport ble ferdigstilt og endelig lansert 2.juni 2023.

Prosjektgruppen har bestått av førsteamanuensis [Stian Sørli Eriksen](#) (VID), professor [Kari Storstein Haug](#) (VID), senterleder [Anne Brit Hatleskog](#) (SIK/VID), forsker II [Oleksandr Ryndyk](#) (SIK/VID), professor [Frieder Ludwig](#) (VID), og førsteamanuensis [Georgios Trantas](#) (VID). Prosjektet har vært ledet av Stian Sørli Eriksen. Prosjektgruppen har hatt bred og tverrfaglig kompetanse og bakgrunn fra forskning knyttet til religion og migrasjon, migrasjon og samfunn, teologi, integrering og interkulturell kompetanse. I arbeidet har prosjektgruppen dratt på erfaringer og forskning, særlig fra forskningsgruppen Migrasjon, religion, og interkulturelle relasjoner (MIGREL²) ved VID og andre relevante forskningsnettverk, samt høstet erfaringer fra andre kirkelige/økumeniske praksisfelt knyttet kristne migranter og norsk kirkeliv.

---

¹ https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2021/mars/kr_35_0_21_kristne%20migranter%20-%20nasjonal%20handlingsplan.pdf

² www.migrel.com

I tillegg til Kirkerådets bestilling og uttrykte ønsker til prosjektet angitt i anbud og tildelingen, har Kirkerådet vært rådgivende i ulike deler av prosjektet. Det har inkludert innspill, forslag og distribusjon av den kvantitative undersøkelsen, forslag på fokusmenigheter og/eller innspill til hvordan gå frem, drøfting av foreløpige funn underveis, samt drøfting knyttet til tilgjengeliggjøring av prosjektresultatene/lansering og veien videre. Referansegruppen, der Kirkerådet også har vært representert, har vært viktig i dette. Prosjektteamet er takknemlig for Kirkerådets engasjement og fleksibilitet i dette samarbeidet og til andre som har bidratt med verdifull innsikt underveis.

Vi takker også særskilt alle informanter og respondenter som har bidratt inn i prosjektet, samt alle andre som på ulike måter har bidratt underveis med innsikt, erfaringer, perspektiver og innspill.

Stavanger, 02. juni 2023

Stian Sørli Eriksen
Prosjektleder

Sammendrag

Prosjektet «Kristne migranter i møte med Den norske kirke» (KRISMI) har undersøkt kristne migranters møte med Den norske kirke (Dnk). Forskningen i prosjektet har vært organisert gjennom tre ulike, men integrerte arbeidspakker, henholdsvis en kvantitativ undersøkelse blant ansatte og frivillige i Dnk, intervjuer blant ansatte og frivillige i Dnk, og intervjuer med migranter tilknyttet Dnk. Datagrunnlaget har også inkludert feltobservasjoner i de respektive Dnk-kontekstene, samt samtaler, intervjuer og observasjoner i/med andre personer, organisasjoner og andre kirkesamfunn i den grad det har vært relevant. Den kvantitative undersøkelsen ble distribuert via Kirkerådet.

Prosjektet tok utgangspunkt i Kirkerådets utlysning om forskningsmidler for å undersøke holdninger, erfaringer og praksiser som belyser Dnks møte med kristne migranter og kristne migrantmenigheter. Utlysningen hadde bakgrunn i Kirkeråd-saken *KR16/21 Kristne migranter* der Kirkerådet vedtok «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn». Prosjektet ble gjennomført av forskere ved VID vitenskapelige høyskole som fikk tilslag på Kirkerådets utlysning om forskningsmidler. Forskningsprosjektet startet november 2021 og ble slutført mai 2023.

Problemstillingene til prosjektet var følgende:

Problemstilling 1:	Hvilke erfaringer med og holdninger til kristne migranter og migrantmenigheter finnes i Dnk? (P1)
Problemstilling 2:	Hvilke erfaringer og inntrykk har kristne migranter i møte med Dnk og hvordan kan dette belyse muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap? (P2)
Problemstilling 3:	Hvilke erfaringer har menigheter i Dnk gjort seg fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter og hvordan kan disse erfaringene bidra til å gi innsikt i både utfordringer og muligheter for arbeid med inkludering og utvikling av gode praksiser for samarbeid? (P3)

Tabell 1. Prosjektets problemstillinger.

Den kvantitative undersøkelsen ble sendt til ansatte og frivillige i Dnk via Kirkerådet til nærmere 2000 e-postmottakere i mars 2022. Spørreundersøkelsen ble også opplyst om i allmøte og i Kirkerådets nyhetsbrev. Da svarfristen for undersøkelsen gikk ut 13. april 2022 var det totale antallet besvarelser til undersøkelsen 305.

De kvalitative intervjuene har vært fokusert i åtte case-studiemenigheter i seks bispedømmer i ulike geografiske regioner i Norge. Datainnsamlingen inkluderte intervjuer med til sammen 36 personer i til sammen 8 menigheter i seks ulike bispedømmer i ulike regioner i Norge. 22 av de vi intervjuet var ansatte i Dnk og 13 av de vi intervjuet hadde innvandrerbakgrunn. Vi gjorde også deltagende observasjoner i menighetene. Det var en blanding av individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. I tillegg var det en rekke uformelle samtaler som vi har valgt å ikke kategorisere som intervjuer. Valg og rekruttering av regioner og menigheter skjedde på bakgrunn av anbefalinger, tips og samtaler med Kirkerådet, bispedømmekontorer, og andre som kjente til flerkulturelt arbeid i Dnk. Menigheter i følgende bispedømmer ble valgt ut i prosjektet: Agder og Telemark bispedømme, Hamar bispedømme, Nord-Hålogaland bispedømme, Oslo bispedømme, Stavanger bispedømme og Tunsberg bispedømme.

I tillegg til intervjuer og deltagende observasjon, benyttet vi også nettsider, sosiale medier, brosjyrer og annet tilgjengelig informasjonsmaterieell, inkluderte egne og andres bilder. Gjennom snøballmetoden, fulgte vi anbefalinger fra deltakere ved å se på menigheter og tiltak i menigheter også utenfor Dnk (disse er imidlertid ikke medregnet i datamaterialet som danner hovedgrunlaget for analysen i prosjektet).

Resultatene fra den landsdekkende kvantitative undersøkelsen viste at holdninger til (kristne) migranter i Dnk i stor grad er positive, men at Dnk ikke har gjort nok i forhold til å inkludere kristne innvandrere i menighetene. Tallene støttes av at enkelte fritekstsvar peker på at det fremdeles er behov for holdningsendringer. Respondentene etterlyser mer handling utover kirkens intensjoner og retorikk når det gjelder mangfold og inkludering. Undersøkelsen viste også at bare et mindretall av dem som svarte på undersøkelsen samhandler daglig med migranter. En rekke av spørsmålene pekte mer spesifikt på ulike områder knyttet til inkludering og deltagelse i kirken som til sammen tegner et bilde som kan være med å belyse i hvilken grad Dnk fremstår som attraktiv for kristne innvandrere. Representativitet, språklig tilrettelegging, gudstjenesteform og teologi var områder som kartleggingen gav innsikt i som områder som

burde belyses nærmere. Integrering av barn og ungdom var et annet punkt som ble trukket frem som viktig for fremtidens kirke.

Fra intervjuene med ansatte og frivillige i de utvalgte menighetene viste hovedfunnene at det i en rekke menigheter har vært stort engasjement for migranter, og særlig i forhold til flyktninger og asylsøkere, og mer nylig for ukrainske flyktninger som har kommet til Norge. I flere av menighetene var det imidlertid ofte i overveiende grad en diakonal tilnærming i dette arbeidet som ikke hadde særskilt fokus på migrantenes *kristne* bakgrunn, men at kirken i dette arbeidet skulle være en kirke for alle. I flere av menighetenes jevne arbeid mot migranter var det imidlertid ofte krevende i forhold til at familier ble værende over tid, og funnene viste at personlige relasjoner, intensjonalitet og tilrettelegging for innvandrere å skulle ta aktivt del i gudstjenesten og annet frivillig arbeid var viktig for å bli integrert. Representativitet ble også trukket frem som viktig, og menighetene som hadde erfaring med at innvandrere ble synlige i kirken opplevde at det ofte hadde hatt en positiv innvirkning på mangfoldet i menigheten mer generelt. Prester, diakoner og frivillige reflekterte imidlertid over utfordringen mellom det å være «folkekirke for alle» og det å skulle legge særskilt til rette for innvandrere, både i forhold til språk og form. I møte med kristne innvandrere og migrantmenigheter hadde mange av menighetene erfaring med at migrantmenigheter fikk bruke kirkens lokaler til egne gudstjenester. Samarbeidet mellom Dnk-menigheter og migrantmenigheter utover dette kunne ha ulik grad og ta ulike former. Teologi var tidvis et utfordrende punkt, særlig dersom migranter kom fra kirkelige bakgrunner som hadde utfordringer med eksempelvis ordinasjon av kvinnelige prester eller likekjønnet ekteskap.

Erfaringer til migrantmenighetene og kristne migranter vi intervjuet representerte også et mangfold av personlige historier, og ulike migrantmenigheter hadde erfart Dnk på ulike måter. Flere av innvandrerne vi snakket med fortalte om en varm velkomst i Dnk, mens andre hadde mer utfordrende erfaringer. Flere fortalte om betydningen av Dnk som integreringsarena der de hadde kunnet lære og praktisere språket og samtidig tjene i menighetsfellesskapet. Her var språk både en hindring og en mulighet. Flere med flyktningbakgrunn fortalte at de hadde fått mye praktisk hjelp i forbindelse med asylsøknader og andre praktiske problemer og utfordringer, og satte stor pris på relasjoner med enkeltpersoner. Særlig var migrantmenighetene takknemlige for å kunne bruke kirkebygg til egne gudstjenester og satte stor pris på gjestfriheten som mange Dnk-menigheter hadde vist dem. Flere ønsket seg noe økt grad av kontakt som likeverdige samtalepartnere og ledere, mens andre ikke nødvendigvis

ønsket et tett kirkelig samarbeid. Noe av dette hadde også å gjøre med konfesjonelle skiller og/eller teologiske spørsmål.

I kapittel 7 drøftes funnene opp mot forskningsprosjektets hensikt og problemstillinger. I lys av materialet spør vi hvilke muligheter, utfordringer og hindringer som finnes i forhold til integrering, likeverd og fellesskap i møtepunkter mellom Dnk og kristne migranter og migrantmenigheter. Dnk er en synlig og landsomfattende kirke med hele landet som sitt nedslagsfelt og har til hensikt å være en inkluderende kirke for alle med ønske om å ha en lav terskel for deltagelse og fellesskap. Her trekker vi særlig frem lokalmenigheten som integreringsarena der en rekke informanter pekte på gode erfaringer av å være del av en menighet for å få kontakt med andre, kunne praktisere norsk språk og ta del i praktisk tjeneste. Det ligger også mange muligheter for Dnk i kontakt med kristne innvandrere til å bli kulturelt og åndelig beriket, noe både spørreundersøkelsen og intervjuene med ansatte og frivillige pekte på. Dnk har en styrke i å ha dedikerte stillinger, særlig diakoner, i arbeidet med migranter. Videre ligger det også et stort potensial for Dnk å ta i bruk ressursene kristne migranter bringer med seg, både på lokalt og nasjonalt nivå. Materialet pekte på at det også ligger mange muligheter i arbeidet med kristne migranter gjennom økumenisk samarbeid og i det å utvise økumenisk raushet i møte med enkeltmigranter, migrantmenigheter, og andre kirkesamfunn.

Materialet pekte imidlertid også på utfordringer i arbeidet med kristne migranter, ikke minst knyttet til opplevelsen av å ha begrensede menneskelige og andre ressurser. I arbeidet med å skulle være en kirke i møte med et i økende grad flerkulturelt samfunn representerer dette også utfordringer knyttet til hvordan en skal tilpasse seg den flerkulturelle virkeligheten. Er det først og fremst migranter som bør tilpasse seg «det norske» eller er det Dnk og lokalmenighetene som bør tilpasse seg? Gudstjenesten ble særlig trukket frem som utfordrende ved at mange opplevde at det var et begrenset handlingsrom for å gjøre gudstjenester mer mangfoldige og kulturelt relevante til innvandrere i form og innhold. Vi drøftet også i hvilken grad arbeidet med kristne migranter forholder seg til en kanskje uunngåelig maktubalanse der migranter forblir minoriteter, med mindre Dnk klarer å bidra til at kirken blir et sted der skapes en felles identitet uavhengig og på tvers av etniske og kulturelle skillelinjer. Det asymmetriske forholdet som ligger implisitt i at migrantmenigheter er leietakere hos majoritetskirken ble også drøftet. Vi spør avslutningsvis i hvilken grad Dnk er en tung skute å snu i møte med det flerkulturelle samfunnet.

I siste kapittel oppsummerer vi prosjektets funn i lys av forskningsprosjektets overordnede hensikt og drøfter noen perspektiver vi tenker kan være særlig viktige for veien videre, særlig i lys av Kirkerådets åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn. I dette kapitlet kommer vi med noen anbefalinger for beste praksiser som kan være til mulig etterfølgelse i andre menigheter. Punktvis sammenfattet kommenterer vi kort disse:

1. **Gjestfrihet:** Gjestfrihet kan uttrykkes og praktiseres på mange ulike vis, både gjennom personlige relasjoner og gjennom at kirken oppleves som inkluderende kulturelt og praktisk på andre måter. At Dnks lokaler gjøres tilgjengelig for migrantmenigheter i behov for et sted å være er et uttrykk for gjestfrihet. Gjestfrihet bør imidlertid også drøftes opp mot bevissthet rundt makt og mulig asymmetri i relasjoner mellom Dnk og kristne migranter og i hvilken grad migranter betraktes som gjester eller som del av Dnk som mangfoldig og inkluderende vertskap.
2. **Intensjonelle relasjoner:** I arbeidet med kristne migranter er det nødvendig å være intensjonell, både når det gjelder å lage møteplasser der en kan møtes som likeverdige og legge til rette for at mennesker med andre kulturelle bakgrunner kan føle seg hjemme i lokale menigheter. Dette gjelder både med henblikk på å knytte vennskap og for migranternes engasjement i kirken, lokalt og i Dnk som helhet.
3. **Tydlig kommunikasjon:** På mange måter er språk en forutsetning for deltagelse i kirken. Det er derfor nødvendig med tydelig kommunikasjon og at menigheter bør vurdere hvordan de kommuniserer og legger til rette for at innvandrere kan forstå og ta del i menigheten. Dette gjelder ikke minst nyankomne migranter og grupper av migranter som ikke like godt behersker norsk som sitt eget morsmål.
4. **Inkludere og involvere – ikke bare hjelpe:** Arbeid med (kristne) migranter handler ikke primært om å «hjelpe» men at mennesker med innvandrerbakgrunn anerkjennes som viktige ressurser i kirken slik at de kan føle tilhørighet og ha engasjement. Ikke minst representerer disse viktig interkulturell kompetanse, nettverk og åndelige ressurser som kan berike kirken.
5. **Representativitet:** Dersom Dnk skal være en kirke som i økende grad reflekterer et flerkulturelt samfunn må dette også vises i representativ deltagelse lokalt og i

lederskap og sentrale funksjoner i kirken, både lokalt og nasjonalt. Synlig representativitet i lokalmenigheter kan også knytte bånd til ulike migrantmiljøer. Representativitet handler ikke primært om politisk korrekthet, men om at innvandrere kan føle seg hjemme og ha reell innflytelse i kirken.

6. **Langsiktige strategiske planer:** Målrettede strategiske satsninger kan bidra til langsiktighet og konkretisering av Dnks arbeid med kristne migranter. Helhetlige planer kan bidra til å synliggjøre behov for økonomiske og menneskelige ressurser og bidra til å tenke helhetlig rundt hvordan Dnk kan tilpasse seg i møte med flerkultur.
7. **Kompetanseutvikling:** Et viktig ledd i arbeidet med kristne migranter vil være målrettet kompetanseutvikling for økt interkulturell kompetanse for kirkelige ansatte og andre som jobber med flerkultur i kirken. Økt interkulturell kompetanse kan skje både formelt og uformelt. I dette arbeidet vil både første og neste generasjons migranter være viktige ressurser, men bør også vurderes opp mot utdanning og formell kursing.
8. **Målrettet trosopplæring/fokus på barn og unge:** Neste generasjons innvandrere representerer et viktig satsingsområde for Dnk, ikke minst i områder med særlig høy andel innvandrere. Som majoritetskirke har Dnk en unik posisjon med stort potensiale når det gjelder behov for trosopplæring blant barn og ungdom med migrantbakgrunn, for eksempel når det gjelder konfirmasjonsundervisning. I dette arbeidet vil personer med egen migrantbakgrunn kunne være viktige ressurser.

Vi anbefaler også å ha et utblikk mot erfaringer fra andre kirkesamfunn og fra samfunns- og kirkekontekster utenfor Norge, samt oppfordrer til mer forskning og erfaringsdeling både innad i Dnk og i dialog med andre kirkesamfunn. Avslutningsvis inkluderer vi et postskript som kontekstualiserer og forklarer forskningsprosjektets tittel, «I min Fars hus er det mange rom.»

DEL I: FORSKNINGSPROSJEKTETS RAMMER OG KONTEKST

1 Introduksjon

Prosjektet «Kristne migranter i møte med Den norske kirke» (KRISMI) har blitt gjennomført på oppdrag fra Kirkerådet (KR) og har hatt til hensikt å undersøke holdninger, erfaringer og beste praksiser fra arbeid og samarbeid mellom Den norske kirke (Dnk) og kristne migranter, samt belyse muligheter, begrensninger og hindringer Dnks organisasjonsform byr på i møte med kristne migranter/migrantmiljøer. Forskningsprosjektet startet opp november 2021 og ble avsluttet mai 2023.

1.1 Om oppdragstaker

Forskningsprosjektet har vært utført av forskere ved VID vitenskapelige høgskole (VID). VID vitenskapelige høgskole er en privat, akkreditert vitenskapelig høgskole med verdibasert og kirkelig forankring.³ Migrasjon, religion og interkulturelle relasjoner, samt organisasjon og endringsledelse, er noen av VIDs kjerneområder. Oppdraget har vært et samarbeidsprosjekt mellom ulike enheter ved høgskolen: Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag (FTDL), Senter for misjon og globale studier (SMG) og Senter for interkulturell kommunikasjon⁴ (SIK) og forskningsgruppen Migration, Religion and Intercultural Relations⁵ (MIGREL) ved VID, hvor alle forskerne i prosjektet er medlemmer. MIGREL har hatt en rekke publikasjoner og doktorgradsprojekter relatert til migrasjon og religion, inkludert forskning på kristne migrantmenigheter (se for eksempel Eriksen 2019). I juni 2023 arrangerer MIGREL en stor internasjonal konferanse ved VID, og det er planer for et bokprosjekt i forlengelse av konferansen.⁶

1.2 Problemstillinger

Forskningsprosjektet tar utgangspunkt i tre ulike men sammenknyttede problemstillinger. På et overordnet nivå spør vi hvordan og på hvilke måter Dnk møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. Prosjektet drøfter problematikken særlig opp mot Dnks organisasjonsform, Dnks og migranternes erfaringer og

---

³ www.vid.no

⁴ <https://www.vid.no/enheter/senter-for-interkulturell-kommunikasjon/>

⁵ <https://www.migrel.com>

⁶ <https://www.migrel.com/migrel-international-conference-2023>

avdekte holdninger, og analyserer sosiokulturelle, strukturelle og/eller teologiske forhold som kan være med å belyse dette. Her er det viktig å understreke at migrantbegrepet i seg selv er problematisk, både i relasjon til å belyse det faktiske mangfoldet som migrantbegrepet representerer, men også i relasjon til ulike grupper migranternes selvforståelse og identitet, og hvordan begrepet språklig kan bidra til annengjøring (se 1.3). Mer konkret spør vi:

- 1) Hvilke erfaringer med og holdninger til kristne migranter og migrantmenigheter finnes i Dnk? (P1)
- 2) Hvilke erfaringer og inntrykk har kristne migranter i møte med Dnk og hvordan kan dette belyse muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap? (P2)
- 3) Hvilke erfaringer har menigheter i Dnk gjort seg fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter og hvordan kan disse erfaringene bidra til å gi innsikt i både utfordringer og muligheter for arbeid med inkludering og utvikling av gode praksiser for samarbeid? (P3)

1.3 Teoretiske perspektiver og sentrale begreper

I arbeidet med forskningsprosjektet har vi hatt noen teoretiske perspektiver som har informert prosjektet på ulike måter underveis og i analysen. Dette er teori blant annet knyttet til makt, kapital, nettverk, integrering/inkludering, diakoni, teologi, språk og diskursanalytiske perspektiver. I lys av rapportens natur, presenteres ikke et omfattende teoretisk rammeverk her, men reflekteres i noen grad i analysen og drøftingen under og med referanse til annen forskning som på ulike måter drar vekslers på disse perspektivene.

1.3.1 Migrant

Begrepet «migrant» brukes i rapporten som en vid fellesbetegnelse om personer med innvandrerbakgrunn, enten førstegenerasjons innvandrere eller barn av innvandrere som i noen grad representerer en annen etnisk og kulturell bakgrunn enn majoritetsbefolkningen. Vi innser imidlertid at begrepet er problematisk på flere måter, både ved ikke å reflektere faktisk etnisk og kulturelt mangfold, men også ved å kategorisere mennesker og grupper av mennesker med svært ulike bakgrunner og identiteter under samme betegnelse. På den annen side kan begrepet sette lys på noen felles erfaringer for mennesker med innvandrerbakgrunn, og tydeliggjøre prosjektets problemstillinger knyttet til hvordan Den norske kirke forholder seg til andre med annen etnisitet og kulturell bakgrunn enn det som majoritetsbefolkningen representerer. Vi er

imidlertid også bevisst på at begrepet i seg selv kan bidra til «annengjøring» og språklig skape kunstige og ikke reelle skiller mellom «de» og «oss». Av hensyn til anonymisering av datamaterialet, samt at begrepet er jevnlig brukt i forskning og av kirken, brukes derfor begrepet primært som et språklig og analytisk verktøy til hjelp for å sette lys på felles tematikk knyttet til Den norske kirkes kontakt med mennesker med innvandrerbakgrunn, uten at begrepet anbefales brukt i dagligtale eller hvordan kirken skal omtale mennesker med innvandrerbakgrunn. Her anbefaler vi heller at innvandrere selv skal definere hvordan de ønsker å omtales.

1.3.2 Migrantmenighet

Begrepet «migrantmenighet» brukes for å beskrive trosfellesskap som er initiert, ledet og i stor grad består av mennesker med migrant/innvandrerbakgrunn. Noen migrantmenigheter er registrerte trossamfunn, mens andre ikke nødvendigvis er det. Migrantmenigheter kan tilhøre ulike kirkesamfunn eller nettverk enten i Norge eller i utlandet. Migrantmenigheter brukes som felles betegnelse, uavhengig av konfesjonell tilhørighet, på f.eks. ortodokse migrantmenigheter, pentekostale migrantmenigheter og andre som på ulike måter er i berøring med Den norske kirke. Vi innser imidlertid at også migrantmenighet som begrep er problematisk på flere måter, av likelydende hensyn som beskrevet over for selve migrantbegrepet.⁷ I denne rapporten kan imidlertid begrepet være nyttig for å beskrive ulike kristne trosfellesskap som Den norske kirke har kontakt med.

1.3.3 Kristne migranter

Begrepet «kristne migranter» brukes både i utlysningen, i prosjektets løsningsforslag og i rapporten for å referere til mennesker med innvandrerbakgrunn med en kristen bakgrunn, tro og/eller tilhørighet. Det er imidlertid viktig å poengtere at «kristne migranter» ikke er noen ensartet gruppe, men representerer et stort mangfold av mennesker med svært ulik landbakgrunn, etnisitet, kultur, språk, konfesjonell tilhørighet, og teologi. Begrepet sier ikke noe konkret om hvor mennesker kommer fra, om deres etniske, kulturelle eller religiøse identitet. Det sier heller ikke noe om hvor «troende» eller religiøse de måtte være. Konfesjonelt kan begrepet dekke for eksempel migranter som er ortodokse, katolske, eller pentekostale.

---

⁷ Se gjerne «Faglig rapport om migrantmenigheter (Desta, 2019) samt Desta 2018, Aschim, Sødal og Hovdelien, 16; og Synnes, 2012. DAWN Norge (i dag Sendt Norge) kom med kartlegginger av migrantmenigheter i Norge, henholdsvis i Oslo (DAWN, 2010) landsdekkende (DAWN, 2012/2013).

Kristne migranter brukes ofte både om første generasjons innvandrere og andre/tredje generasjon, selv om det er uklart hvor lenge noen bør kalles en migrant. Som det kommenteres under, ble dette også tematisert både i den kvantitative undersøkelsen og i materialet for øvrig. Videre er den enkelte «kristne migrants» historie og erfaring unik. Det er derfor bare i begrenset grad at begrepet er nyttig. I en forskningssammenheng som denne anser vi begrepet som i noen grad nyttig beskrivende og analytisk da det setter lys på en felles type bakgrunn, erfaring og tematikk som kan gjelde for mennesker som kommer fra en annen kultur enn majoritetsbefolkningen. I noen grad bruker også kristne migranter begrepet om seg selv. Vi understreker imidlertid at begrepet utfordrer hvordan en skal og bør omtale hverandre, både generelt, i rapporter som dette, og i praksis, for eksempel, i menighetsliv.

1.3.4 Integrering

«Integrering» er et begrep som oftest måler i hvilken grad innvandrere og barn av innvandrere fungerer i samfunnet i forhold til språk, utdanning og arbeid. En godt integrert innvandrertrenger med andre ord ikke særskilte tiltak, men klarer seg selv på lik linje med befolkningen ellers. Integrering sier imidlertid ofte mindre om hva innvandrere gjør på fritiden eller hva de føler. I praksis kan en argumentere at integrering ofte forutsetter en viss grad av assimilering og «likhet» med storsamfunnet selv om integrering som begrep også skal ivareta den enkelte eller gruppens etniske og kulturelle identitet og særegenhet. Et sentralt spørsmål i dette forskningsprosjektet er derfor hva Dnk tenker om integrering og i hvilken grad Dnk forventer at innvandrere skal tilpasse seg Dnk og/eller i hvilken grad Dnk bør endre seg i møte med kristne innvandrere og deres behov. Dette vil belyses og drøftes mer inngående i prosjektet.

1.3.5 Økumenisk samarbeid

Med økumenisk samarbeid mener vi ikke nødvendigvis formaliserte samarbeid mellom kirkesamfunn på kirkesamfunnsnivå, men ulike berøringer og samarbeid mellom menigheter som kan oppstå lokalt, f.eks. i møtepunkter mellom Den norske kirke og kristne migrantmenigheter med ulike konfesjonelle bakgrunner.

1.4 Referansegruppen

I prosjektet ble det etablert en referansegruppe bestående av ulike personer med nøkkelkompetanse fra forskermiljøet, representanter fra Dnk, migrantmenigheter og

frimenigheter med erfaring fra integrering av migranter i menighetsarbeid. Formålet var at referansegruppen ville gi praksisnære refleksjoner, ideer og sikre verdifulle innspill til prosjektet. Referansegruppen har særlig bistått prosjektet med utvidede refleksjoner knyttet til forståelse av innsamlet data og tolkning av dette. Gruppen ble sammensatt med henblikk på bred kompetanse og tilhørighet både i og utenfor Den norske kirke. Referansegruppen har bestått av følgende personer:

- Per Ivar Våje (Kirkerådet)
- Stein Reinertsen (biskop, Agder)
- Anders Aschim (Høgskulen i Innlandet)
- Maggie Hatløy (Flyktningskoordinator, Stavanger)
- Paul Aina Omayio (pastor, Oslo International Family Church)
- Silje Merete Kivle Andreassen (sokneprest, Holmlia)
- Bjørn Bjørnø (generalsekretær, Baptistsamfunnet)

Referansegruppen har hatt to møter to, inkludert et webinar for pre-lansering av rapporten, samt vært invitert til en forskerlunsj ved VID (16.11.2022). Det har vært uformell kontakt med ulike enkeltmedlemmer i referansegruppen underveis.

1.5 Rapportens struktur

Rapporten deles opp i åtte kapitler under fire hoveddeler, først med en innledning som rammer inn og konkretiserer prosjektet. I metodekapitlet beskrives metodisk tilnærming, utvalg av informanter og menigheter, utfordringer underveis, analytisk tilnærming og etiske refleksjoner knyttet til arbeidet med prosjektet. I kapittel tre til seks presenteres prosjektets hovedfunn, først funn fra den landsdekkende kvantitative undersøkelsen blant ansatte og frivillige i Dnk og så fra intervjuer med migranter og case studier fra utvalget av menigheter. Funnene drøftes så noe mer inngående i lys av prosjektets problemstillinger og prosjektets hensikter før vi konkluderer med noen utblikk for perspektiver og praksiser knyttet til Den norske kirkes møte og arbeid med kristne migranter. Rapporten inneholder også referanser til litteratur nevnt i rapporten, samt vedlegg knyttet til forskningen (spørreskjema, informasjonsskriv, intervjuguide, godkjenning fra SIKT).

2 Bakgrunn

2.1 Den globale konteksten

I et større perspektiv, kan prosjektet sees i lys av nyere tids samfunnsendringer knyttet til globalisering og migrasjon. Dette omhandler særlig siste tiårs ulike migrasjonsbølger fra Sør til Nord samt migrasjon innen Europa (Odden, 2018). Migrasjon har bidratt til demografiske endringer mange steder i Europa, inkludert norske byer og bygder. Ikke minst kan prosjektet belyse at mange migranter har en religiøs tro og at mange migranter kommer fra ulike kristne bakgrunner (se for eksempel Pew, 2012; Daugstad & Østby, 2009; Døving 2010; Furseth, Ahlin, Ketola, Leis-Peters og Sigurvinsson, 2017; Desta og Eriksen, 2022). Prosjektet belyser også hvordan storsamfunnet møter migranter generelt, og hvordan kirken møter migranters religiøse tro, særlig de med en kristen tro. I hvilken grad migrasjon representerer muligheter og/eller utfordringer for det norske kirkelandskapet er noe som har vært drøftet over lengre tid (se gjerne Østby, 2000). Prosjektet bidrar også til å belyse i hvilken grad migranters tro bidrar til den enkeltes integrering og trivsel i samfunnet så vel som i kirken, samt hvordan ulike migrantmenigheter knytter seg til det eksisterende kirkelandskapet i Norge (se gjerne Desta og Eriksen, 2023. Se også Kivisto, 2014, s. 7-8). Kristne migranters trosmangfold kan også knyttes opp mot den globale kirkes endrede tyngdepunkt som i dag ligger i Sør og representerer en stor bredde av demografisk og konfesjonelt mangfold.

2.2 Dnk og den norske konteksten

I et stadig mer mangfoldig Norge der hver femte innbygger har innvandringsbakgrunn (SSB),⁸ står Den norske kirke overfor utfordringen om å være en inkluderende kirke for alle som bor i Norge. Det er Dnks ambisjon å aktivt bidra til å fremme inkludering, likeverd og felleskap på tvers av etnisitet, språk og kultur og være lyttende, diakonal, likeverdig og kulturåpen. Den norske kirke skal gi rom for mangfoldige gudstjenester, ta i bruk barn og unges flerkulturelle kompetanse, oppfordre til etnisk mangfold blant ansatte og frivillige, og legge til rette for samarbeid med migrantkirker og andre kirkesamfunn.

I saken *KR 16/21: Kristne migranter* vedtok Kirkerådet (KR) åtte kjennetegn som både uttrykker og utfordrer kirkens selvforståelse og forpliktelser i møte med et mer mangfoldig

---

⁸ <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

samfunn (se vedtak KR 16/21: Kristne migranter). Blant annet har det blitt laget et refleksjonshefte, *Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn* (Kirkerådet 2022) der den endrede samfunns- og kirkekonteksten blir belyst de åtte kjennetegnene beskrevet:

Kjennetegnene beskriver ikke nødvendigvis kirken slik den er i dag, men utfordrer hvordan fellesskapet i Den norske kirke forstås, i det tverrkirkelige landskapet og i det tros- og livssynsmangfoldige samfunnet. Det kan være en vei å gå for å oppfylle kjennetegnene. Denne veien er vi alle medvandrere på som kirke i det nye Norge (Den norske kirke, 2022).

De åtte kjennetegnene beskriver Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn slik:⁹

<i>Kjennetegn</i>	<i>Beskrivelse</i>	<i>Utfordring</i>
1 Dialogisk ydmykhet	I kirken lytter mennesker til hverandres troshistorier og livserfaringer med respekt og nysgjerrighet for ulike kulturelle tilhørighet.	Det kan være vanskelig å komme som tilflytter fra en annen kultur til våre lokalsamfunn. Både innflyttere og bofaste kan være skeptiske eller oppleve frykt i møte med store endringer, nye mennesker og nye kultuttrykk. Hvordan kan vi i vår menighet gi rom for at ulike troshistorier og livserfaringer blir fortalt, lyttet til og tatt på alvor?
2 Diakonal tilnærming	Kirken fremmer migranters rettigheter, er støttende i etableringen av en hverdag i Norge og har lav terskel for deltakelse i diakonalt arbeid.	Det er mange utfordringer som møter en innvandrere i Norge. De er enkeltmennesker med rettigheter, drømmer, savn og håp. Hvordan kan menighetens diakonale arbeid bidra til å gjøre lokalsamfunnet til et godt sted å bo også for migranter og innvandrere?
3 Likeverdige felleskap	Kirken bygger relasjoner og inkluderende fellesskap der alle møtes med respekt og frihet til å være seg selv og bidra til fellesskapet.	Likeverdige fellesskap skal bidra til å utvikle og utvide fellesskapet slik at alle opplever at det er plass for dem. Finnes det steder hvor dette skjer i lokalsamfunnet i dag og hvordan kan menigheten bidra til dette arbeidet?

---

⁹ <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2022/8-kjennetegn-for-dnk-i-mote-med-et-flerkulturelt-samfunn/>

4	Kultursensitiv forkynnelse og trosopplæring	Kirken forkynner og underviser evangeliet frimodig og tilpasset migranters erfaringer og perspektiv, språk og alder.	Hvordan kan forkynnelse og trosopplæring i Den norske kirke åpne opp for et mangfold av tradisjoner? Hvordan kan et mangfold av kulturuttrykk bidra til at fellesskapet ser nye sider av Gud som gir ny næring til tro?
5	Mangfoldige gudstjenester	Gudstjenesten avspeiler menighetens kulturelle mangfold, og det gis mulighet til å feire gudstjenester på ulike språk.	Vårt møte med Gud er personlig. Samtidig kan det være rammet inn i et felleskap i gudstjenesten. Hvordan kan gudstjenesten gi rom for ulike språk og uttrykksformer som er naturlig for mennesker med ulik kulturell bagasje?
6	Anerkjennelse av krysskulturelle barn og unge	Kirken sørger for at alle barn og unge blir sett og lyttet til, og at de kan prege kirkens fremtid.	Barn og unge med røtter i flere kulturer har en kompetanse som kirken trenger. De trenger å bli sett og anerkjent slik de er. Hva slags tilbud har vår menighet til denne gruppen? Hvordan kan vi bygge vår krysskulturelle kompetanse?
7	Representativt lederskap	Kirken rekrutterer ansatte og frivillige til ledelse og demokratiske styringsorganer fra bredden i befolkningen.	Den norske kirke skal være en folkekirke. Hva innebærer det i en befolkning som har endret seg og blitt mer sammensatt de siste tiårene? Hva kan vi gjøre for at kirken lokalt skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen her vi bor?
8	Økumenisk samarbeid	Den norske kirke tilbyr ulike tilknytningsformer for den enkelte migrant og for migrantmenigheter.	Den norske kirke er majoritetskirke i Norge, og samtidig del av den verdensvide kirke. Hvilke andre menigheter i vårt nærområde kan vi samarbeide med? Kan vi få til nye former for samarbeid?

Tabell 2. Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn.

I handlingsplanen som fulgte er det foreslått en rekke konkrete tiltak for å operasjonalisere kjennetegnene med en overordnet hensikt om at kristne migranter skal kunne finne sin plass i Dnk (*KR 35/21: Kristne migranter - handlingsplan for Kirkerådet*). Et av de foreslåtte tiltakene er å “utlyse, tildele og følge opp forskningsprosjekt knyttet til kristne migranter” (KR 35/21, pkt 3.2.) og utgjør bakgrunnen for at KR har lyst ut dette tilskuddet til forskning. Det var særlig en eller flere av følgende tematikker KR ønsker belyst, (1) holdninger i Dnk i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter (inkludert fordommer, fremmedfrykt og rasisme), (2) kristne migranters møte med og inntrykk av Dnk, (3) kristne migranter,

migrantmiljøer og migrantmenigheters kontakt med og deltagelse i Dnk: gode eksempler, kriterier for suksess og kritiske faktorer. KR ønsket også at prosjektet ville bidra til å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer Dnks organisasjonsform byr på i møte med kristne migranter/migrantmiljøer. Disse kjennetegnene og utfordringene har bidratt til utformingen av prosjektet og til analysen av funn.

Siden dette var områder VIDs prosjektgruppe hadde bred tverrfaglig kompetanse på samt erfaring fra andre forskningsprosjekter, søkte vi på Kirkerådets utlysning og ble tildelt de utlyste forskningsmidlene. Dette gav oss også mulighet til å fortsette å forske på et område vi allerede har mye erfaring med, men hvor det er stort behov for mer forskning. Ikke minst ser vi behovet for både kvantitative oversiktsstudier og empiriske studier av møteplasser og møtepunkter mellom migranter og norske menigheter, drøfting av ulike typer problemstillinger knyttet til utfordringer og muligheter for integrering samt det å være kirke i et mangfoldssamfunn. Her hadde VID og Dnk sammenfallende interesser i å undersøke både kulturelle, strukturelle og teologiske forhold som angår forholdet mellom ulike grupper migranter og norsk kirkeliv. Særlig er det behov for mer forskning som ser på disse tematikkene også fra migranters perspektiv.

2.3 Status på forskningsfeltet

En gjennomgang av foreliggende forskning på feltet kristne migranter og migrantmenigheter i Norge, viser at denne er relativt begrenset, sammenlignet med forskning i andre europeiske land (Haug og Eriksen 2021). Dette gjelder i særlig grad forskning på de spesifikke tematikkene KR ønsker belyst. Dnk har imidlertid tilgjengelig en rekke ressurser de har utviklet mot arbeid knyttet til mangfold, inkludering, flyktingematikk o.a.¹⁰

Det finnes noen få viktige studier av holdninger, inkludert diskursive strategier blant norske kristne (både ledere og andre) til innvandring og migranter (Fretheim 2021; Haugen 2010, 2017, 2020, 2021; Løland 2016; Repstad 2016, 2018; Haug 2018), mens det er påfallende lite empirisk forskning på kristne migranters møte og erfaringer med Dnk (men se Bangstad 2019, Shanka 2021). Dette gjelder også mer spesifikt forskning på kristne migranters deltakelse i Dnk menigheter, samt på formelle og uformelle relasjoner mellom migrantmenigheter og Dnk

---

¹⁰ Se for eksempel <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/diakoniog-samfunnsansvar/flyktinger-innvandring-og-integrering/>

menigheter. Birkedal og Lannem (2019) drøfter kort organisasjonsmessige utfordringer og muligheter.

På oppdrag fra Kirkerådet gjennomførte Kari Storstein Haug og Stian Sørli Eriksen i 2021 en «Kartlegging av forskning på kristne migrantmenigheter og kristne migranter i Norge». Den foreliggende litteraturen er utførlig presentert i den tidligere rapporten og vi henviser til den for mer inngående innsikt i hva slags litteratur som foreligger. Når det gjelder Den norske kirke spesielt henviser vi særlig til kapittel 3 i den rapporten om det som omhandler Dnk (Haug og Eriksen 2021, s. 19-26).

**DEL II:
FORSKNINGSPROSJEKTETS
METODISKE TILNÆRMING**

3 Metode

3.1 Prosjektets datainnsamling

Prosjektets metodiske oppbygning har utgangspunkt i og følger tredelingen av prosjektets problemstillinger. I tillegg til en landsdekkende kvantitativ kartlegging av holdninger i Den norske kirke, har prosjektet gjennomført kvalitative intervjuer med ansatte og frivillige i et utvalg menigheter i Dnk og med migranter og migrantmenigheter som deltar og/eller samarbeider med menigheter i Dnk. I dette har de utvalgte menighetene inngått som case studier med vekt studie av erfaringer og relevante eksempler på beste praksiser vis-a-vis oppfyling av de åtte kjennetegnene i møter med kristne migranter. I tillegg har vi sett på tilgjengelige dokumenter, websider, sosiale medier, egne og andres bilder, artefakter etc. relevant for de ulike forskningskontekstene vi har vært i berøring med.

Tabellen under viser samspillet mellom prosjektets problemstillinger og brukte metoder for datainnsamling og analyse.

<i>Problemstilling (P)</i>	<i>Metode for datainnsamling</i>	<i>Type av dataanalyse</i>	<i>Antall</i>
P1. Holdninger i Dnk vis-a-vis møter med migranter	Landsdekkende nettbasert spørreundersøkelse blant ansatte og frivillige i Dnk	Deskriptiv statistisk analyse av holdninger i forhold til stilling, kjønn, alder, bosted, geografi, osv.	En landsdekkende spørreundersøkelse for ansatte og frivillige i Dnk
P2. Migranternes møte med og inntrykk av Dnk	Individuelle og gruppeintervju med migranter i utvalgte menigheter	Kvalitativ analyse av intervjudata med kartlegging av relevante temaer	Et utvalg migranter i hver av de utvalgte menighetene
P3. Dnk menigheters erfaringer med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter	Individuelle og gruppeintervju med nøkkelpersoner i utvalgte menigheter	Case studier av menighetene med potensial for overførings av beste praksiser til andre menigheter	Et utvalg nøkkelpersoner (prester/ledere, ansatte, frivillige eller samarbeidspartnere) i hver av de utvalgte menighetene

Tabell 3: Prosjektets problemstillinger og metodiske tilnærming.

3.1.1 Landsdekkende kvantitativ spørreundersøkelse

For å kartlegge erfaringer og holdninger i Dnk i møte med kristne migranter (P1) gjennomførte vi en landsdekkende spørreundersøkelse blant ansatte og frivillige i Dnk. Gjennom denne ønsket vi å avdekke erfaringer (eller mangel på erfaring), grad av bevissthet, og type holdninger som finnes til kristne migranter blant ansatte og frivillige i Dnk. Dette datagrunnlaget var tenkt å gi kunnskap som ville kunne brukes i arbeidet med de øvrige problemstillingene. Spørreundersøkelsen brukte et fleksibelt design som skulle kunne tilpasses stillingen den enkelte ansatte/frivillig hadde i Dnk. Det ble brukt skalaer for måling av holdninger, inkl. holdninger knyttet til fordommer, fremmedfrykt og rasisme. Gjennom en deskriptiv statistisk analyse gav dette innsikt i noe om omfanget av ulike holdninger i Dnk når det gjelder menigheters møter med kristne migranter.

3.1.1.1 Spørreskjemaet

For å innhente data i spørreskjemaet brukte forskerteamet et elektronisk spørreskjema. Skjemaet ble programmert ved hjelp av Nettskjema¹¹ og inneholdt et informasjonsskriv med informasjon om betingelser for deltakelsen, bl.a. frivillig deltakelse (se Vedlegg 1). For å kunne gå videre til besvarelsen måtte man lese og samtykke til disse betingelsene.

Spørreskjemaet bestod av seks seksjoner (deler) med ulike typer av spørsmål. De første to delene av spørreskjemaet siktet på å kartlegge respondenters sosiodemografiske opplysninger, som for eksempel alder, kjønn, fødeland, innvandringsbakgrunn og opphold i utlandet, samt deres plassering innenfor Dnks struktur, blant annet tilknytning til bispedømme, stillingskategori, stillingsprosent, og ansiennitet. De neste to delene hadde som mål å finne ut hvilke holdninger til innvandring generelt og kristne migranter spesielt finnes det blant ansatte i Dnk. Spørsmålsformuleringene som ble brukt i disse to delene kommer fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) undersøkelse av befolkningens holdninger til innvandrere og innvandring (se spørsmål S31-S34 samt S411-S443 Vedlegg 1). I del fem av spørreskjemaet la forskerne, i samarbeid med ledelsen i Kirkerådet, til flere egendefinerte spørsmål som siktet på å evaluere respondenters tanker rundt Dnks arbeid knyttet til kristne migranter (se spørsmål S51-S59 Vedlegg 1). I den siste delen av spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å ytre sin mening om hvilke behov, mangler, utfordringer og muligheter som Dnk står overfor i møte

---

¹¹ <https://nettskjema.no/>

med kristne innvandrere er viktigst (se spørsmål S611-S635 samt S64-S65 i Vedlegg 1). For å kvalitetssikre spørreundersøkelsen ble den i samarbeid med ledelsen i Kirkerådet utprøvd av forskerteamet før lenken til selve spørreskjemaet ble sendt ut til relevante mottakere.

3.1.1.2 Rekrutteringsstrategien

Rekrutteringsstrategien besto i å sende et invitasjonsbrev til ansatte i Dnk. Prestene og kirkevergene fikk undersøkelsen tilsendt direkte via e-post, mens kirkevergene skulle videresende til andre som er lokalt ansatte (diakoner, kateketer, trosopplærere, kantorer osv.) Rekrutteringsperioden varte fra 25. mars til 13. april 2022. Når det gjelder bruk av påminnelser, ble det å sende påminnelser på e-post til tusenvis av ansatte vurdert som urimelig av praktiske årsaker. I stedet foreslo Kirkerådet å bruke dets nyhetsbrev den 29. mars og allmøte den 30. mars som et alternativ til påminnelser per e-post. Videre i planleggingen av spørreundersøkelsen ble det foreslått å vurdere om informasjonen om undersøkelsen kunne spres i flere kanaler som for eksempel Facebook-grupper og fagforeninger samt i nettverk av ansatte via bispedømmerådgivere. Det ble i midlertidig vurdert av forskerteamet som uaktuelt på grunn av risikoen for å miste kontrollen over hvem som skulle få tilsendt lenken til spørreskjemaet samt behovet for å kvalitetssikre at besvarelsene kommer fra dem som faktisk var målgruppen i spørreundersøkelsen.

Invitasjonsbrevet med lenken til det elektroniske spørreskjemaet ble sendt ut på vegne av Avdelingsdirektøren for kirkefag og økumenikk i Kirkerådet til nærmere 2000 e-postmottakere tidlig på fredag den 25. mars 2022. Grunnet Dnks organisering med to arbeidsgiverlinjer finnes det imidlertid ingen samlet adresseliste for alle ansatte i Dnk, noe som ikke gjorde det mulig å sende ut invitasjon til alle ansatte i Dnk. Siden vi ikke kunne kontrollere for hvor mange ytterligere mottakere som hadde fått videresendt invitasjonen av prestene og kirkevergene, har vi dessverre ikke oversikt over hvor mange og hvem som faktisk har fått tilsendt invitasjonsbrevet. Det er derfor heller ikke mulig å si noe eksakt om svarprosent i forhold til antall ansatte i Dnk som faktisk hadde fått invitasjon til å delta i undersøkelsen.

3.1.1.3. Responsen

Det elektroniske spørreskjemaet registrerte 247 besvarelser i perioden 25. mars til 5. april 2022, av disse kom 140 besvarelser den 25. mars, som var samme dag som spørreundersøkelsen ble lansert. I samråd med Kirkerådet ble det gjort noen avveiiinger hvorvidt nye runder med e-

poster skulle sedes på nytt til de nærmere 2000 mottakerne, men uten å risikere å svekke e-post som kommunikasjonskanal. Det ble blant annet poengtert at ansatte får tilsendt store mengder med informasjon og at man må forvalte oppmerksomheten i lokalkirken godt. Risikoen med å sende påminnelser var at det kunne oppfattes som «støy».

Den 29. mars ble det sendt ut nyhetsbrev med oppfordring til å delta i spørreundersøkelsen. Det var også et allmøte den 30. mars. Det så imidlertid ut som verken nyhetsbrevet eller allmøtet klarte å betydelig øke antall besvarelser i forhold til mandag 28. mars (se Vedlegg 2). Ifølge informasjonen vi fikk fra Kirkerådet, går nyhetsbrevet i prinsippet til alle som vil ha det, og til mange tusen ansatte og allmøtet er åpent for alle ansatte i Den norske kirke. Hvem som så leser nyhetsbrevsakene og stiller på allmøtet, vil variere. Selv om allmøtet den 30. mars var åpent for alle ansatte og sendtes direkte på nett, fikk det mindre oppslutning enn man hadde trodd, med under 200 seere. Til tross for forskernes forslag om å forlenge rekrutteringsperioden, bestemte Kirkerådet å ikke gjøre det. Før rekrutteringsperioden gikk ut den 13. april ble det registrert ytterligere 58 besvarelser som økte det totale antallet besvarelsen til 305.

3.1.2 Kvalitative intervjuer

For å belyse migranters møter med og inntrykk av Dnk (P2) ble det ansett som svært viktig å anvende forskningsmetoder som kunne gi rom for migranters egne stemmer. Semistrukturerte individuelle intervju og gruppeintervju egner seg særlig godt til dette formålet. Forskereteamet tok her hensyn til deltakernes egne ønsker om deltakelse (individuell eller i gruppe), til språkferdigheter og til dynamiske og praktiske forhold i de ulike forskningskontekstene som bidro til å regulere dette. Det var et mål at det skulle være en god balanse mellom individuelle og gruppeintervju, noe vi oppnådde på en dynamisk måte. For eksempel var det flere anledninger der vi hadde planlagt individuelle intervjuer, for eksempel med en menighetsprest, men der det ble naturlig at også diakonen ble med i samme samtale. Det samme gjaldt i situasjoner i samtale med frivillige, både med migranter og andre.

Det var opprinnelig planlagt å intervju til sammen 18 personer med innvandringsbakgrunn, tre i hver av seks utvalgte menighetene i ulike deler av landet. Vi ønsket imidlertid å ha en dynamisk tilnærming til forskningsoppdraget, og i noen grad bruke snøballmetoden (Andrews og Vassenden, 2007) samt forholde oss pragmatisk til de ulike menighetene i forhold til

tilgjengelighet og det som var mulig. Dette bidro til at det totale antallet menigheter og personer som ble intervjuet avvek noe fra opprinnelig plan.

Datainnsamlingen inkluderte intervjuer med 36 personer i til sammen 8 menigheter i seks ulike bispedømmer i ulike regioner i Norge (se 3.1.4 og Tabell 4). 22 av de vi intervjuet var ansatte eller frivillig i Dnk og 13 av de vi intervjuet hadde innvandrerbakgrunn. I tre av menighetene intervjuet vi også ledere fra migrantmenighet som lånte eller leide lokaler av menigheten. Vi gjorde også (deltagende) observasjoner i de fleste av menighetene vi gjorde intervjuer i. Noen intervjuer var planlagt som individuelle intervjuer, men som av praktiske årsaker ble gruppeintervjuer. I tillegg var det en rekke uformelle samtaler som vi har valgt å ikke kategorisere som intervjuer. Vi hadde i tillegg noen ytterligere intervjuer som var planlagt, men som ble avlyst på grunn av sykdom og/eller annet.

Valg og rekruttering av regioner og menigheter skjedde på bakgrunn av anbefalinger, tips og samtaler med Kirkerådet, bispedømmekontorer, og andre som kjente til flerkulturelt arbeid i Dnk. Noen menigheter ble spesifikt valgt ut fra tilgjengelig kunnskap om arbeid med flerkulturelle/kristne migranter i Dnk, forskerteamets egen kunnskap om feltet, og samtaler med sentrale personer som hadde relevant kunnskap om dette. For å imøtekomme oppdragsgivers ønske om at studien skulle gjenspeile bredden av menigheter i Dnk, valgte vi menigheter som både representerte urbane kontekster med større ressurser og mange ansatte og rurale kontekster med færre ressurser og ansatte. For den urbane konteksten var det for eksempel særlig interesse for å se på storbyområdene i Oslo/Viken, Stavanger/Rogaland og Kristiansand/Agder. Menigheter i følgende bispedømmer ble valgt ut i prosjektet:

- Agder og Telemark bispedømme
- Hamar bispedømme
- Nord-Hålogaland bispedømme
- Oslo bispedømme
- Stavanger bispedømme
- Tunsberg bispedømme

Vi konsulterte også annet tilgjengelig materiell fra arbeid i Dnk knyttet til arbeid med (kristne) migranter. I utvalget av menigheter har vi hatt til hensikt at utvalget representerer noe av mangfoldet som finnes blant kristne migranter i Norge med tanke på kjønn, alder,

landbakgrunn, etnisitet, innvandrerbakgrunn og andre relevante faktorer. Dette var imidlertid ikke alltid forutsigbart på forhånd da vi for eksempel ikke alltid hadde kunnskap om hvilke migrantmiljøer en menighet samarbeidet med, bakgrunnen til frivillige etc. I datamaterialet har vi imidlertid et vidt spekter av informanter fra en rekke ulike land-/etniske bakgrunner og variasjon når det gjelder alder og kjønn. Av anonymitetshensyn nevnes imidlertid ikke spesifikk landbakgrunn på deltakerne da dette potensielt kan bidra til å identifisere individer. Det eneste unntaket er intervjuene med ledere for migrantmenigheter. Der nevnes i enkelte tilfeller landbakgrunn fordi det er relevant for å forstå menighetens bakgrunn og kontekst. Vi anser det som lite sannsynlig at enkeltpersoner kan bli identifisert på bakgrunn av informasjonen vi gir.

I utarbeidelsen av prosjektet ble det laget informasjonsskriv og intervjuguides for respektive utvalg for kristne migranter (Utvalg 2) og for ansatte og frivillige i Dnk (Utvalg 3). Intervjuguidene ble utarbeidet både på norsk og engelsk. Intervjuer var i prinsipp semistrukturerte intervjuer og intervjuguidene ble fulgt i den grad det var hensiktsmessig i intervjusituasjonen. Informasjonsskriv og de respektive intervjuguidene finnes som vedlegg til rapporten (Vedlegg 7 og 8).

Intervjuene med ansatte og frivillige i menigheter ble ofte gjennomført i de respektive menighetslokalene og/eller tilknyttede kontorer. Det samme gjaldt intervjuer av migranter. I de tilfeller det var mulig ble intervjuer ofte gjennomført etter gudstjenester. Intervjuer med samarbeidspartnere / andre aktører ble gjerne gjennomført i deres lokalteter eller på andre passende steder. Av praktiske hensyn ble noen av intervjuene ble gjennomført digitalt via Teams eller Zoom. Intervjuer ble tatt opp digitalt på den enkelte forskeres tilgjengelige opptaker. Noen av intervjuene ble transkribert manuelt. En del av intervjuene ble transkribert ved hjelp av Autotekst-tjenesten til Universitetet i Oslo og manuelt gjennomgått i etterkant.¹² Noen av intervjuene ble ikke transkribert av språklige og andre hensyn, men støttet av feltnotater.

---

¹² <https://autotekst.uio.no/>

3.1.3 Case-studier av utvalgte menigheter

For å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer Dnks organisasjonsform byr på i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter (P3), ønsket vi å gjøre *case studier* av menigheter som hadde erfaring med arbeid med og blant kristne migranter og samarbeid med migrantmenigheter. Her ønsket vi særlig å identifisere modeller for samarbeid som var særlig vellykket, selv om dette også var vanskelig å identifisere på forhånd før vi gikk inn i casene og intervju situasjonene. Forsker teamet rådførte seg også med oppdragsgiver og referansegruppen før det endelige utvalget av menigheter ble fastsatt.

Disse *casene* ble valgt blant de åtte menighetene der det også skulle gjøres intervjuer med migranter. I prosjektet gjennomførte vi både individuelle og/eller fokusgruppeintervju, avhengig av situasjonen med nøkkelpersoner i hver menighet. Personer vi intervjuet, inkluderte prester og diakoner, medlemmer i råd og utvalg, andre frivillige og/eller samarbeidspartnere. Der det var mulig intervjuet vi representanter (ledere) fra migrantmenigheter som samarbeider med *case*-menighetene. Det var et mål at vi gjennom *case studier* som metode kunne komme med noen erfaringsbaserte eksempler og anbefalinger knyttet til beste praksiser som om mulig også kunne overføres til andre menigheter.

Det ble gjennomført avgrensede deltagende observasjoner i menighetene vi besøkte og/eller hos aktuelle samarbeidspartnere. I den grad det var mulig ble dette gjort i forbindelse med gudstjenester eller andre relevante arrangement som menighetene var del av. Dette inkluderte eksempelvis deltagelse på gudstjenester, kirkekaffe og arrangement, befaring av kirkebygg, kirkerom, aktivitetsrom, og området rundt o.l. Det ble tatt feltnotater fra besøk i de ulike menighetene. Der det var mulig fulgte vi menigheter på sosiale medier i datainnsamlingsperioden.

3.1.4 Oversikt over menigheter og deltakere

I det følgende gir vi en kort anonymisert beskrivelse av menighetene vi har besøkt, slik at funnene våre bedre kan kontekstualiseres. Vi gir også en oversikt over alle deltakerne i undersøkelsen i tabellform. Hver deltaker får en kode som brukes hvis vi siterer vedkommende i presentasjonen av hovedfunn i kapittel 5 og kapittel 6.

Menighet 1 ligger i et ruralt område i en gjennomsnittlig stor norsk kommune på Østlandet. Det er tilnærmet ingen vekst i folketall. Cirka 6% av befolkningen er personer med innvandrerbakgrunn. Presten beskriver menigheten som en typisk folkekirkemenighet. Det er stor oppslutning om dåp og konfirmasjon, samtidig er det høy gjennomsnittsalder på dem som deltar på ordinære gudstjenester. I soknet er det flere kirkebygg og staben inneholder prester, diakon, kantorer og trosopplærere.

Menighet 2 ligger i en mindre norsk by vest i landet. Kommunen som byen ligger i, har en yngre befolkning og har en liten vekst i folketall, både gjennom flere fødte enn døde og ved tilflytting. Det er forventet ytterligere vekst i årene fremover. I kommunen har cirka 5% av innbyggerne innvandrerbakgrunn. Menighetsrådsleder rapporterer om god oppslutning rundt dåp og konfirmasjon. Det er mange frivillige og menigheten har et særlig fokus på barnefamilier. Områdets sokn deler kontorlokale og samlet stab for menighetene består av flere prester, to diakoner, kateket, kantorer og barne- og ungdomsarbeidere.

Menighet 3 ligger i en mellomstor by på Østlandet og kan karakteriseres som en sentrumskirke. Kirken er synlig i lokalmiljøet og har bredt nedslagsfelt. Den gudstjenestefeirende menighet har relativt høy gjennomsnittsalder, men menigheten har et bredt arbeid for alle aldersgrupper. Staben består av både prest, diakon, kantor, kirketjener og trosopplærere. Andel innvandrere i kommunen er cirka 14%.

Menighet 4 er en sentrumsmenighet sør i landet. Kommunen har en relativt stabil befolkning og andel innvandrere i kommunen er cirka 14%. Menigheten har stor kontaktflate og en aldrende gudstjenestemenighet. Den samarbeider med andre aktører i lokalmiljøet om å skape gode møtested for alle som bor i sentrum. Staben består av prest, menighetspedagog, menighetssekretær, samt daglig leder og kirketjener.

Menighet 5 er en mellomstor by sør i landet med relativt høy andel, over 20%, innvandrere i kommunen. De ulike Dnk menighetene i byen har noe ulik profil, men i dette er det samarbeid mellom menigheten. Den aktuelle menigheten vi så på ligger i et område preget av større etnisk og kulturelt mangfold enn andre deler av byen selv om gudstjenestebesøkende ikke i reflekterer dette mangfoldet. Staben består av prest, diakon, kantor og kirketjener.

Menighet 6 er en menighet i en større by sør i landet med nokså høy andel innvandrere i kommunen på over 20%. Menigheten ligger i et område med særlig høy andel innvandrere. Staben består bl.a. av daglig leder, prest, diakon, kantor og organist. Menigheten samarbeider andre menigheter i kommunen i det diakonale arbeidet og i arbeidet med barn og ungdom.

Menighet 7 ligger i en by nord i landet med en innvandrerbefolkning på ca. 10%. Stab består av blant annet sogneprest og diakon, men menigheten samarbeider også med andre menigheter i kommunen.

Menighet 8 er en bydelsmenighet i en større by sør i landet. I byen har ca 14% av befolkningen innvandrerbakgrunn. Menigheten ligger i et område med en stor og mangfoldig befolkning, både aldersmessig, sosioøkonomisk og sosiokulturelt. Staben består av prest, kateket, diakon, kantor, barne- og familiemedarbeider, foruten kirketjener og daglig leder.

I tabellen under har vi skissert en kortfattet oversikt over deltakere i prosjektet:

<i>Menighet</i>	<i>Deltaker</i>	<i>Kode</i>	<i>Deltakelse/Observasjon</i>
Menighet 1	Prest	Ansatt 1, M1	Observasjon på sommerfest og omvisning i kirken som eritreisk menighet leier
	Diakon	Ansatt 2, M1	
	Menighetsrådsleder	Frivillig 1, M1	
	Frivillighetssentralen	Andre, M1	
	Leder i Eritreisk menighet	Migrantmenighet 1, M1	
Menighet 2	Diakon	Ansatt 3, M2	Observasjon på innvandrertruff og gudstjeneste frikirke
	Menighetsrådsleder	Frivillig 2, M2	
	Migrant fra Midtøsten	Migrant 1, M2	
	Migrantfamilie fra Midtøsten	Migrant 2, M2	
	Frikirke	Andre, M2	
Menighet 3	Diakon	Ansatt 4, M3	Deltakelse på lunsj med ansatte
	Diakoniutvalgsmedlem	Frivillig 3, M3	
	Migrant fra Midtøsten, frivillig	Migrant 3, M3	
	Migrant fra Øst-Afrika	Migrant 4, M3	

	Migrant fra Øst-Afrika, frivillig	Migrant 5, M3	
Menighet 4	Menighetsrådsleder	Frivillig 4, M4	Deltakelse på lunsj med ansatte.
	Menighetsrådsmedlem	Frivillig 5, M4	
	Frivillig	Frivillig 6, M4	Innom strikkekafe
	Frivillig	Frivillig 7, M4	
	KIA	KIA/frivillig 8, M4	
	KIA	KIA/frivillig 9, M4	
Menighet 5	Prest	Ansatt 5, M5	Deltagelse på gudstjeneste, omvisning i kirken, deltagelse på kirkekaffe
	Diakon	Ansatt 6, M5	
Menighet 6	Prest	Ansatt 7, M6	Observasjon og deltagelse på gudstjeneste, deltagelse på kirkekaffe, fysisk deltagelse og digital observasjon av gudstjenester i migrantmenigheter.
	Diakon	Ansatt 8, M6	
	Frivillig	Frivillig 10 M6	
	Frivillig	Frivillig 11 M6	
	Pastor i migrantmenighet	Migrantmenighet 2, M6	
	Pastor i migrantmenighet	Migrantmenighet 3, M6	
	Migrant med afrikansk bakgrunn	Migrant 6, M6	
Menighet 7	Diakon	Ansatt 9, M7	
Menighet 8	Sokneprest	Ansatt 10, M8	Omvisning i kirken, lunsj med staben.
	Daglig leder	Ansatt 11, M8	
	Styreleder i etiopisk menighet	Migrantmenighet 4, M8	Observasjon av deler av gudstjeneste i migrantmenighet

Tabell 4. Oversikt over deltagere.

3.1.5 Andre datakilder

I tillegg til intervjuer og deltagende observasjon, benyttet vi også nettsider, sosiale medier, brosjyrer og annet tilgjengelig informasjonsmaterieell, inkluderte egne og andres bilder (f.eks. på/av oppslagstavler i menighetene). I noen tilfeller fikk vi tilsendt informasjon fra informantene, for eksempel informasjon om en forestående gudstjeneste eller arrangement, eller dokumenter eller rapporter som var relevante for menighetens migrantarbeid.

Gjennom snøballmetoden, fulgte vi anbefalinger fra deltakere ved å se på menigheter og tiltak i menigheter utenfor Dnk. Dette inkluderte både observasjon av og intervjuer med personer i andre kirkesamfunn inkludert Den evangelisk-lutherske frikirke, Den katolske kirke og pinsemenigheter. Dette følger også Kirkerådets punkt nummer 8 knyttet til Økumenisk samarbeid. Der det var relevant, hadde vi også noen få intervjuer med ansatte og frivillige i organisasjoner som menigheter samarbeidet med i arbeidet med inkludering av migranter.

Personer i forskerteamet har våren 2023 også deltatt i ulike sammenhenger der tematikk knyttet til kristne migranter har vært på dagsordenen. Dette har bl.a. inkludert migrantledersamling i regi av Norges kristne råd, en åpen fagdag i regi av Baptistsamfunnet (der representanter fra Dnk også var med), temasamlinger om kristne migranter i regi av Pinsebevegelsen, migrantledersamling og lederdager i regi av Lausannebevegelsen og NORME. Selv om dette strengt tatt ikke ansees som del av datamaterialet, har det bidratt til en større kontekstuell fortolkningsramme for tematikken og datamaterialet og kommenteres primært i rapportens avsluttende utblikk (8.3).¹³

I arbeidet med forskningsprosjektet har vi også konsultert sentrale dokumenter, Kirkerådssaker, utarbeidet materieell, tilgjengelige tidligere rapporter mm som har omhandlet Dnks arbeid med flerkulturelle, innvandrere, kristne migranter o.a. Kirkens Ressursbank har her vært nyttig kilde i denne orienteringen, for eksempel knyttet til de åtte kjennetegnene for Den norske kirke i et flerkulturelt samfunn.

---

¹³ Se gjerne Carling og Erdal (2014) når det gjelder grenseoppgang mellom det å være «insider» og «outsider» i migrasjonsrelatert forskning.

3.2 Dataanalyse

Vi har hovedsakelig tatt en tematisk tilnærming til analysen av datamaterialet. For å analysere intervjuene gjorde vi kvalitative analyser av intervjudataene for å kartlegge temaene som ble berørt i intervjuene. Dataanalysen ble gjort delvis manuelt i Microsoft Word eller *Literature and Latte's* Scrivener¹⁴ og delvis ved hjelp av analyseprogrammet Dedoose.¹⁵ I analyse av datamaterialet samarbeidet de ulike forskerne om utarbeidelsen av temaer fra datamaterialet. I tolkningen av datamaterialet har vi hatt en hermeneutisk og kontekstuell tilnærming. Narrative perspektiver har vært nyttige i den grad deltakere har fortalt sine egne eller menighetens historier.

3.3 Forskningsetikk

Før datainnsamlingen fant sted ble forskningsprosjektet av personvern hensyn meldt inn til SIKT, Kunnskapssektorens tjenesteleverandør¹⁶ og ble godkjent 16.01.2023 med referansenummer 228929.

Av forskningsetiske og personvern hensyn har vi anonymisert materialet, både når det gjelder individer og menigheter. I forskningsprosjektet har vi arbeidet etter et grunnleggende forskningsetisk prinsipp om at forskning ikke skal være til skade for deltakere eller andre berørte. I dette prosjektet inngår for eksempel etnisk og religiøs bakgrunn som sentrale elementer og representer sensitive forhold knyttet til datainnsamling og involverte individer. Vi innser også at Den norske kirke og «Kirke-Norge» kan være relativt gjennomskiktig når det gjelder spørsmålene som prosjektet tar opp og at vi derfor må være særlig aktsomme i hvordan datamaterialet presenteres. Anonymitet ble tematisert i både informasjonsskriv og i intervjusituasjon. Enkelte deltakere har imidlertid ikke nødvendigvis ønsket å være anonyme. Deltakernes historier, erfaringer og perspektiver må selvsagt tolkes og forstås i sine respektive kontekster, og vi som forskere har lagt vekt på dette når vi har arbeidet med analysen av materialet. For å ivareta anonymisering og personvern hensyn er vi allikevel forsiktige i hvordan vi presenterer våre funn og vår analyse. Kontekst er allikevel ikke alltid skrevet like tydelig fram i rapporten. Enkelte av sitatene er ytterligere anonymisert ved ikke å ha kobling opp mot menighet og region. Flere av deltakerne har ønsket å se den ferdige rapporten.

---

¹⁴ <https://www.literatureandlatte.com/scrivener/overview>

¹⁵ <https://www.dedoose.com/>

¹⁶ www.sikt.no, tidligere NSD.

**DEL III:
FORSKNINGSPROSJEKTETS FUNN
OG OBSERVASJONER**

Om funn og observasjoner

Datamaterialet som har vært samlet inn i prosjektet inkluderer resultater fra spørreundersøkelsen, intervjuer, og feltobservasjoner. Vi har også brukt dokumenter, brosjyrer, nettsider, sosiale medier, egne og andres bilder, artefakter og annet relevant materiale som har belyst forskningskonteksten og forskningens hensikter. I tillegg til materialet som ble spesifikt samlet inn i prosjektperioden har også forskerteamets øvrige kompetanse og erfaringer bidratt med supplerende kunnskap som har bidratt til å tolke datamaterialet. For eksempel kjenner forskerteamet til en rekke internasjonale/migrantmenigheter som bruker kirkebygg og lokaler tilhørende Dnk og har kjennskap til slike relasjoner m.m.

I tillegg til observasjoner og intervjumateriale fra tidligere studier av migrantmenigheter inkluderer dette også intervjuer og samtaler med kirkeledere, organisasjoner og andre som har hatt berøring med kristne migranter og migrantmenigheter i Norge og transnasjonalt. Prosjektets hovedfunn konsentreres imidlertid om prosjektets hovedfokus og utvalgte menighetskontekster. I lys av migrantmenighetskontekstens relative transparente karakter har det i prosjektets arbeid også vært uunngåelig å berøre andre og utvidede kontekster til fenomenet og der erfaringer utover de utvalgte menighetene kan bringe relevante og nyttige perspektiver og erfaringer inn mot prosjektets hovedfokus. Disse perspektivene er særlig tatt med i prosjektets hoveddrøftingsdel (Kapittel 7) av funnene og utblikk fra disse. I det som følger, presenteres funn og observasjoner knyttet til de tre ulike problemstillingene. Disse bør imidlertid ikke forstås isolert fra hverandre, men sammen og utfyllende til hverandre.

Erfaringer og holdninger til kristne migranter og migrantmenigheter (P1) i Dnk ble undersøkt i den kvantitative undersøkelsen som ble sendt til ansatte og frivillige i Dnk og i intervjuer med ansatte og frivillige i Dnk. I tillegg til kvantitative svar, gav fritekstsvarene i undersøkelsen også innblikk i dette. Erfaringer og holdninger ble også drøftet i intervjuer med både ansatte, frivillige og migranter i menighetene omfattet av studien. Kristne migranters inntrykk og erfaringer fra møte med Den norske kirke (P2) og erfaringer i Den norske kirke fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter (P3) drøftes særlig under presentasjon og drøfting av funn fra kvalitative intervjuer og observasjoner av case studier av valgte menigheter. Selv om funnene her presenteres separat, bør de ikke forstås separat, men som utfyllende for hverandre. I arbeidet med forskningsprosjektet var det for eksempel ikke nødvendigvis entydig når en ansatt eller frivillig i DNK med annen kulturell bakgrunn

representerte Dnks erfaringer eller migranters erfaring. Funnene og drøftingen bør derfor forstås helhetlig og kompletterende.

4 Holdninger til kristne migranter og erfaringer med migrantmenigheter i Dnk

Funnene fra den kvantitative undersøkelsen må forstås i lys av undersøkelsens formål, spørsmålsstillinger og omfang av svar. Som kommentert under gir ikke svarene innblikk i hele Dnk men begrenses til de som faktisk har svart og hvordan de har forstått undersøkelsen. Dette reiser også spørsmål rundt hvem som har svart på undersøkelsen. Selv om materialet ikke gir grunnlag for å generalisere ut over materialets omfang og kontekster, støtter fritekstsvarene antagelser om at det synes å være en visst forskjell mellom by og bygd, gitt de ulike typer menigheter og steder vi valgte, men med forbehold om at menigheter er ulike, både i byer og bygder. Noen av fritekstsvarene i undersøkelsen pekte for eksempel på at tematikken «oppleves som ikke-eksisterende og vag» samt at «ikke alle menigheter i Dnk har like stor kontakt med innvandrerbefolkningen, noe som gjenspeiler geografiske forskjeller i fordelingen av innvandrer-befolkninger: større i byer og mindre i mer rurale strøk.» Andre kommenterte at «Det er en stor forskjell mellom by-miljø og bygda. Kontakt og inkludering med andre er lettere på bygda», eller at «Selv har jeg lite erfaring med innvandrere, for i vårt sokn er det svært få av dem». En interessant kommentar viste til at det kan være regionale forskjeller i erfaringer knyttet til arbeid med flerkulturelle, og viste til erfaringer fra Nord-Norge:

Dette skjemaet, dette forskningsprosjektet, hadde sett annerledes ut dersom det var blitt utformet i Nord-Norge. Får inntrykk av at spørsmålsstilleren tenker på Dnk som en kulturell homogen størrelse. I Nord har kirka alltid vært flerspråklig og flerkulturell, og vi anstrenger oss for å la det prege oss i økende grad. Kvensk, samisk (og russisk) er en viktig del av vår identitet, "å møte den andre" har vi alltid gjort. Kanskje vi sitter på en viktig kompetanse?

På bakgrunn av karakteren til av en del av fritekstsvarene har vi for eksempel spurt oss om en del av dem som har svart er individer som har særlig engasjement for saken og har derfor valgt å delta av den grunn, eller om svarene representerer mer av et tverrsnitt av ansatte og frivillige i Dnk. Noen av intervjuene vi gjorde pekte for eksempel på at det var en opplevd avstand fra Kirkerådets kontor til den enkeltes hverdag som ansatt i kirken, blant annet med mye informasjon og hektiske hverdager som gjorde at de måtte prioritere hva de skulle svare på av tilsvarende henvendelser. Basert på noen av fritekstsvarene heller vi mot å tolke at en del av de

som har svart er særlig opptatt av tematikken. Som kommentert senere i rapporten oppgav for eksempel en betydelig andel at de hadde bodd i utlandet på noe tidspunkt i livet. Utover slike antagelser har vi imidlertid ikke videre grunnlag til å skulle hevde dette.

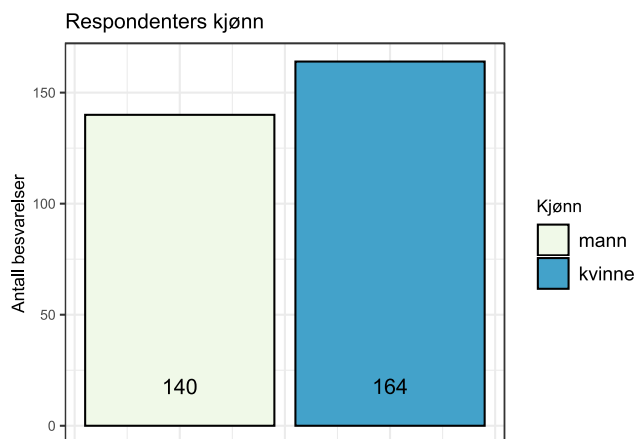
Noen fritekstsvar antyder at det ikke er entydig hvorvidt noen respondenter har svart på vegne av seg selv og sin egen kirke eller mer generelt hvordan de tenker det står til i Dnk. En respondent kommenterte, for eksempel, at

Jeg oppfatter spørsmålene til i stor grad å gjelde Dnk generelt. Da blir det vanskelig å gi et godt svar, fordi dette vil variere sterkt fra menighet til menighet. Svarene vil antagelig speile hvordan det er i den enkelte lokale menighet, og ikke hvordan dette er i Dnk generelt.

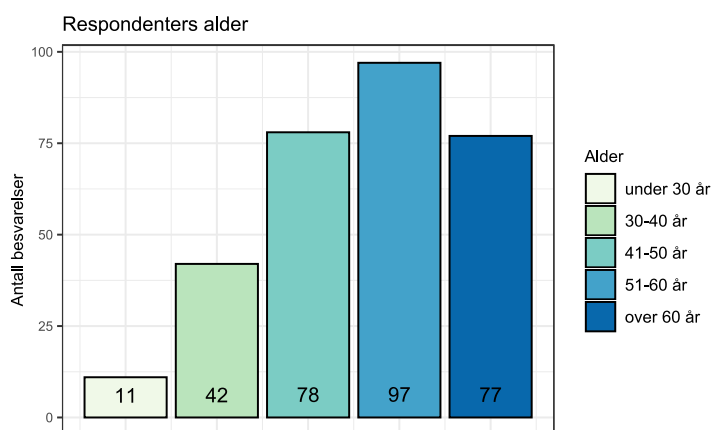
Funnene bør derfor ikke generaliseres til å gjelde hele Dnk, men som øyeblikksbilder av hvordan respondentene har tolket og forstått spørsmålene og den aktuelle tematikken. Likevel gir undersøkelsen noen interessante indikasjoner på hovedtrekk av holdninger og erfaringer som i større eller mindre grad kan være gjenkjennende for andre og kirken som helhet. Fritekstsvarene gir også nyttig lesehjelp til å forstå noen av nyansene og utdypninger som ikke like lett kommer frem i tallene.

4.1 Respondenters demografiske og organisatoriske profil

For å få et innblikk i hvem som svarte på undersøkelsen er det nyttig å se noe på respondentenes demografiske og organisatoriske profil. Dette kan også gi hjelp til å fortolke resultater fra undersøkelsen som helhet samt svar på enkeltspørsmål i undersøkelsen. Blant de 305 besvarelsene var det en liten overvekt av kvinnelige (54%) og litt eldre respondenter (57 prosent var over 50 år mens de under 40 år avgjorde kun 17.4 prosent) (Figur 1 og 2). Med andre ord gir undersøkelsen mindre innblikk i yngre ansatte og frivilliges holdninger enn hos de over 50. Samtidig har mange av de som har svart lang fartstid i Dnk og kan si noe om erfaringen i Dnk over tid (se Figur 8 under om ansiennitet).

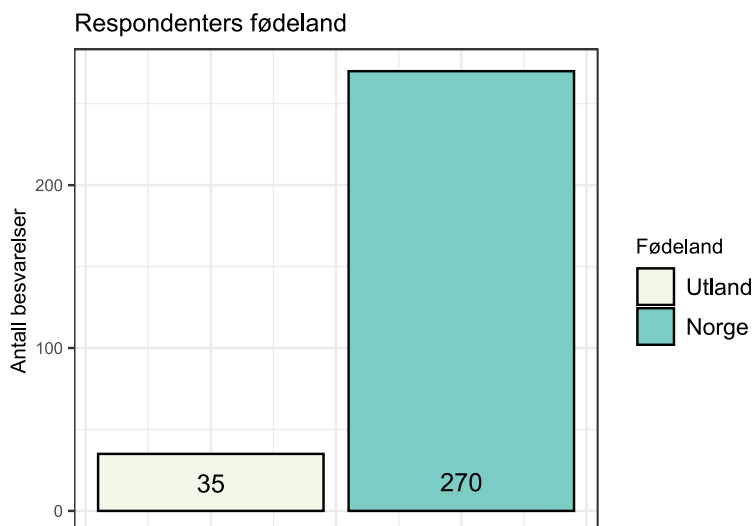

Figur 1. Respondenters kjønn.

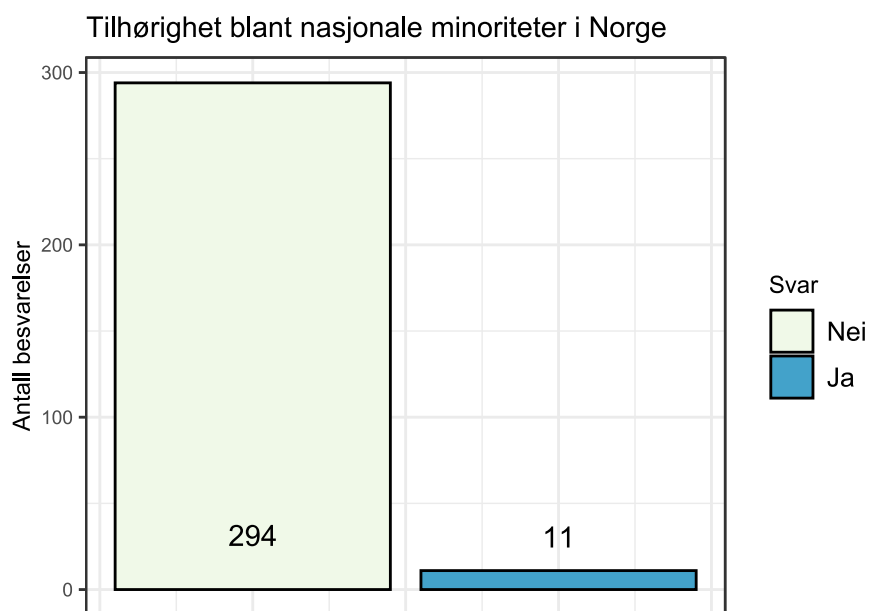
Figur 2. Respondenters alder.

Med tanken på fødeland, sa 9 av 10 respondenter at de var født i Norge med to norske foreldre (Figur 3).

Figur 3. Respondenters fødeland.

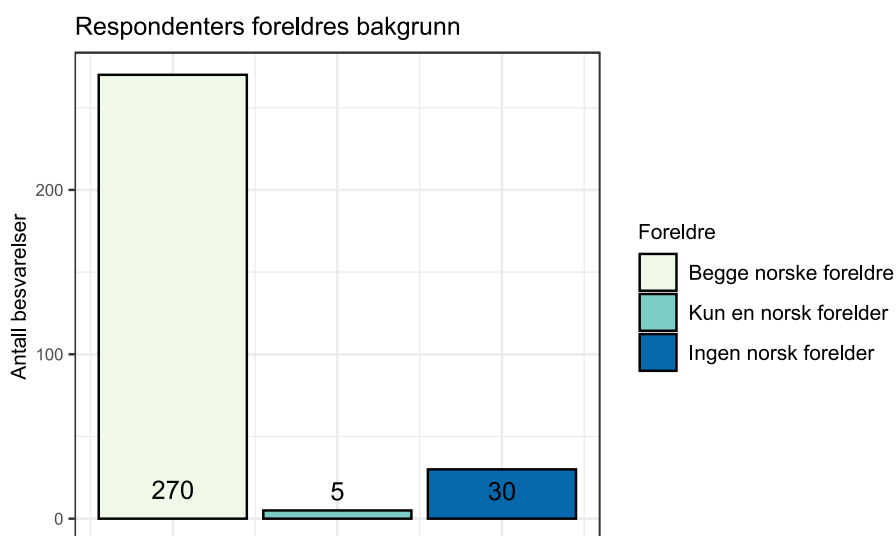
Elleve respondenter hadde en eller begge foreldre som tilhørte nasjonale minoriteter i Norge (Figur 4).

Figur 4. Tilhørighet blant nasjonale minoriteter i Norge.

De utenlandsfødte respondentene hadde diverse landbakgrunn, bl.a. Argentina, Australia, Canada, Danmark, Etiopia, Finland, India, Island, Latvia, Madagaskar, Nederland, Nigeria, Polen, Russland, Storbritannia, Sveits, Sør-Afrika, Tyskland, USA og Østerrike, og hos de

fleste i denne gruppe var begge foreldrene utenlandske (Figur 5).

Figur 5. Respondenters foreldres bakgrunn.

I den grad utvalget som har besvart undersøkelsen reflekterer virkeligheten i kirken, kan dette i noen grad bekrefte antydningen om at det kun i begrenset grad arbeider mennesker med innvandrerbakgrunn i Den norske kirke. Vi har imidlertid ikke sammenliknet dette med eventuell annen tilgjengelig statistikk når det gjelder ansatte i Dnk. Noen av fritekstsvarene kunne imidlertid bekrefte noen av slike antydninger. En respondent uttrykte for eksempel at:

Når jeg har vært på f.eks. kirkelederkonferansen så kunne jeg ikke se noen som var av ikke vestlig bakgrunn, så der er det litt å gå på.

En annen kommentar utdypet en generell mer normativt orientert refleksjon om at Dnk

er veldig «hvit» i forhold til andre steder i samfunnet hvor mennesker møtes. Men noe av forklaringen er at lutherdommen er «hvit», og at lutheranere er en minoritet i verdenskirken, og det selv i den protestantiske delen av verdenskirken.

Vedkommende utdypet videre:

Ett poeng er at lutherdom er noe en finner stort sett i de nordiske landene, i

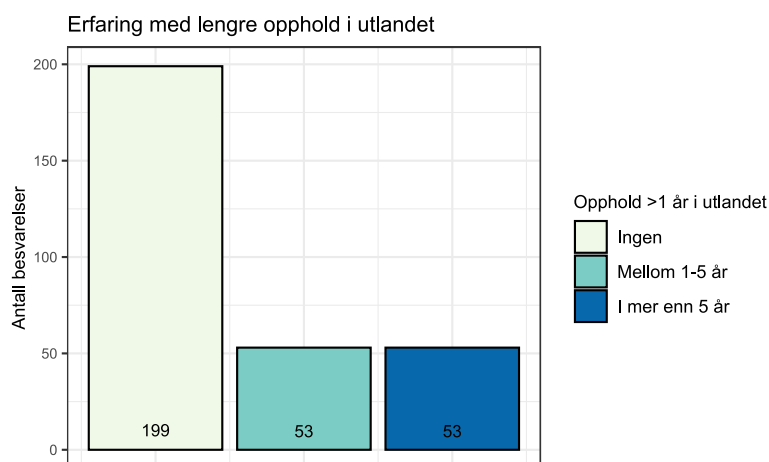

Nord-Tyskland og i stater i USA som tradisjonelt har hatt stor innvandring fra Norden og Nord-Tyskland. Så når kristne fra resten av verden kommer til Norge, er de stort sett ikke lutheranere. Følgelig er det for dem - men ikke alle, noen kommer uansett til sin nabolagskirke, dvs. oss - mest naturlig å oppsøke f.eks. en katolsk menighet eller en pinsemenighet.

Fra respondentenes erfaring er det imidlertid stor variasjon når det gjelder omfang av ansatte fra andre kulturelle bakgrunner i Dnk. En respondent kommenterte:

Det er forskjell angående migranter fra Europa og ellers i verden. Og det er forskjell på prester og andre kirkelig ansatte. I mitt prosti er minst 1/3 av prestene migranter. Av andre kirkelig tilsatte kjenner jeg ingen. Samarbeid med f.eks. den tyske kirken er godt etablert, mens det finnes andre migrantkirker som sliter mer.

Når det gjelder ansattes erfaring med å bo i utlandet over lengre periode, viste resultatene at 1 av 3 respondenter hadde på noe tidspunkt i sitt liv bodd i utlandet i mer enn 1 år (Figur 6).

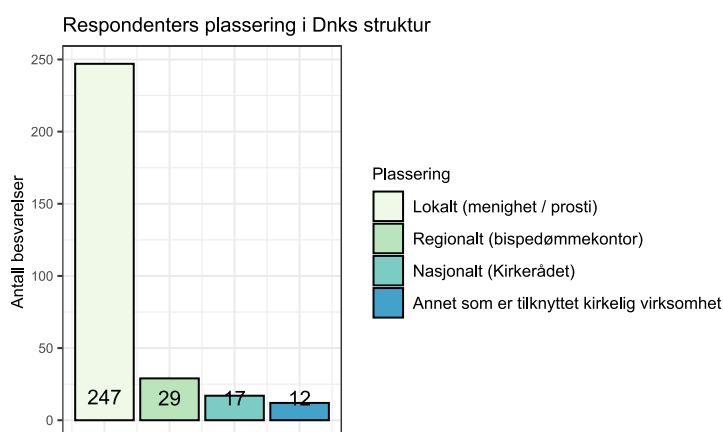

Figur 6. Erfaring med lengre opphold i utlandet.

Her er det interessant å legge merke til at Dnk har mange ansatte med utenlandserfaring, for eksempel fra misjonærtjeneste, og som kan tenkes som ressurser for kirken også i arbeidet med kristne migranter. Dette sammenfaller også med vår erfaring at flere av «ildsjelene» vi møtte i kirkene fortalte fra egne utenlandsopphold, f.eks. som misjonær. Dette utdypes senere i rapporten, men styrker en mulig antagelse at en del som har besvart undersøkelsen har vært

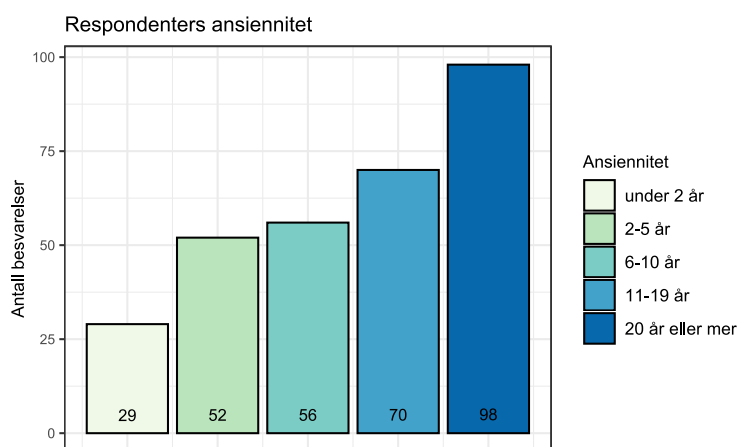
særlig engasjert i tematikken allerede. Lengden, omfang og innhold i en god del av fritekstsvar styrker også oppfatningen om at mange som har svart har hatt et tydelig engasjement i saken.

Når det gjelder respondentenes tilknytning til Dnk, jobbet ca. 81 prosent lokalt, det vil si i menigheter eller prosti, og ytterligere 10 prosent regionalt (bispedømmene). De resterende 9 prosent jobbet enten nasjonalt (i Kirkerådet) eller hadde en annen form for organisatorisk tilknytning til Dnk (Figur 7).

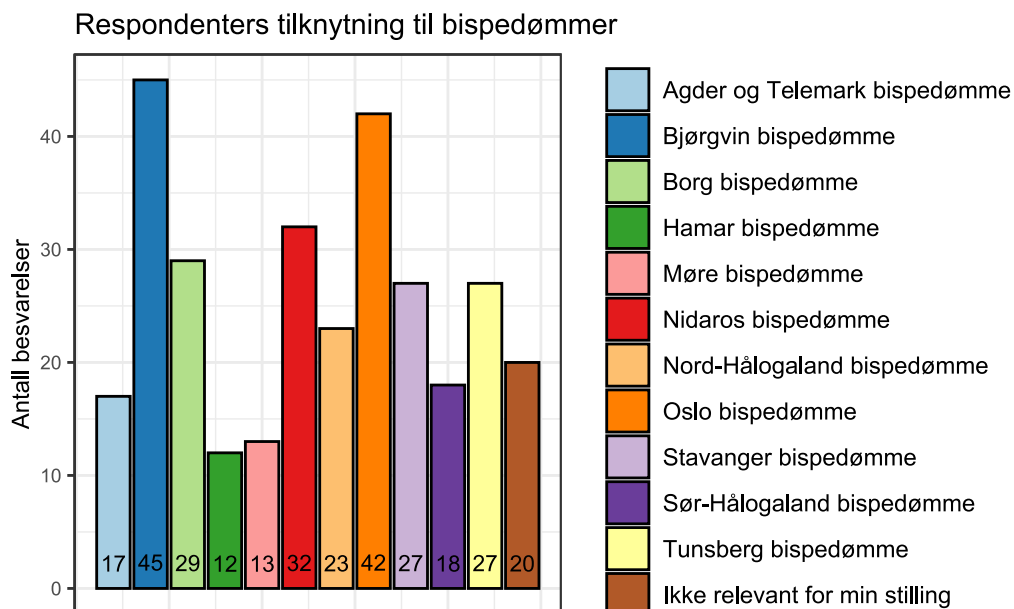
Figur 7. Respondenters plassering i Dnk struktur.

Nesten en av tre respondenter hadde vært ansatt i Dnk i 20 år eller mer, noe som er gjenspeilet i respondentenes alder, mens de med under fem år i organisasjonen utgjorde ca. 27 prosent av respondentene (Figur 8).

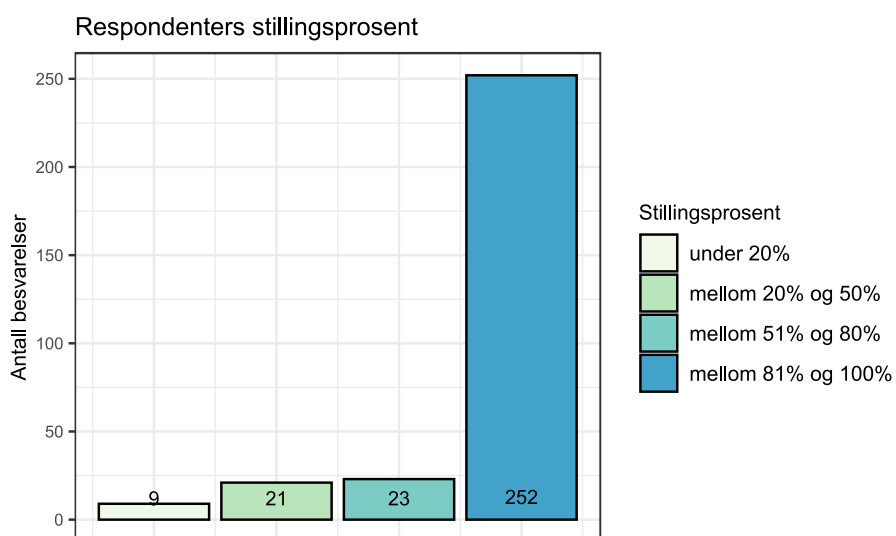
Figur 8. Respondenters ansiennitet.

Med tanke på regional fordeling, representerte tre de bispedømmene Bjørgvin, Nidaros og Oslo nesten 40 prosent av respondentene. Resten av besvarelsene kom fra øvrige bispedømmene (Figur 9).

Figur 9. Respondenters tilknytning til bispedømmer.

Når det gjelder stilling, utgjorde respondentene med prestestilling flertallet av besvarelsene (37%), etterfulgt av ulike typer av ledere (22%) og rådgivere/seniorrådgivere (10%). Fire av fem respondenter jobbet i mer enn 80%-stilling (Figur 10).

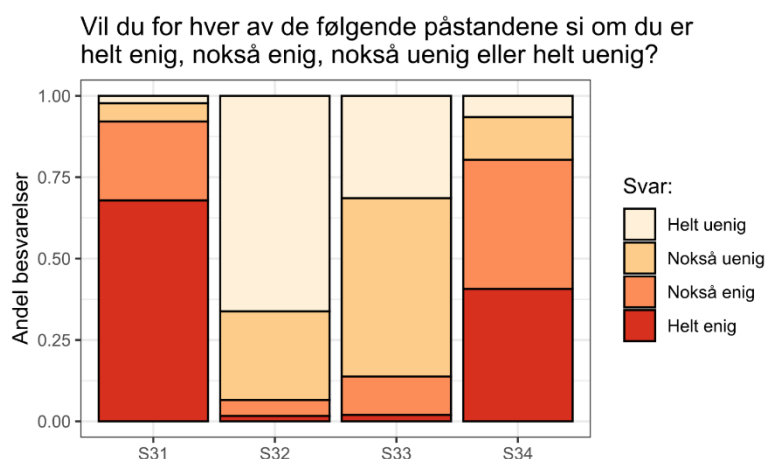

Figur 10. Respondenters stillingsprosent.

4.2 Er mangfold bare et honnørord?

Innledningsvis er det interessant å nevne at i fritekstsvarene til den kvantitative undersøkelsen ble migrantbegrepet tematisert og problematisert av flere. Dette var også noe som ble tatt opp i flere av intervjuene. Noe flere kommenterte, var for eksempel knyttet til spørsmålet om Hvor lenge skal en migrant omtales som migrant? Hvem er de egentlige migrantene vi snakker om i kirken? Er det dem som kommer fra Asia og Afrika, eller inkludere vi også migranter fra vesten? Så lenge vi definerer noen som fremmede og utenforstående vil vi ikke oppnå et VI og heller ikke ha troverdighet i forhold til dem vi har satt ulike merkelapper på. Andre påpekte at «begrepet migranter er komplisert, og bør stadig utfordres» og at det er «Utfordrende å snakke om innvandrere som en gruppe» med ulike utfordringer knyttet til ulike kulturer. Dette utfordrer både forståelsen av hvem vi snakker om når vi snakker om innvandrere eller «migranter» eller og retorikken knyttet til dette.

Del 3 og 4 av spørreundersøkelsen inneholdte utvalgte spørsmålsformuleringer fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) undersøkelse av befolkningens holdninger til innvandrere og innvandring. Figur 11 under viser respondentenes svar i forhold til fire påstander om innvandring og innvandrere. De alle fleste respondentene sa seg helt eller nokså enig (92%) i at innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge samtidig som de syntes i større eller mindre grad uenige (ca. 93%) med at innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet. Tilsvarende tall fra SSBs undersøkelse av befolkningens holdninger til innvandrere og innvandring fra 2021 var henholdsvis 74% og 69% prosent (SSB 2021). Flertallet (80%) mente også at det bør bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge sammenliknet med i dag. I tillegg syntes alle fleste respondenter (86%) i mindre eller større grad uenige med tanken om at innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig sammenliknet med 47% i samfunnet ellers (se også gjerne Brekke, Fladmoe og Wollebæk, 2022).

Figur 11. Respondenters holdninger til følgende påstander om innvandring og innvandrere.

S31: «Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge»

S32: «Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet»

S33: «Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig»

S34: «Sammenliknet med i dag, bør det bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge»

Fritekstsvar bidro her til å utdype noe av det respondentene assosierte med holdning til innvandrere for Den norske kirke:

Dnk må evne å se de fantastiske mulighetene som ligger i det å være en del av det krysskulturelle nærmiljøet. Det handler ikke om innvandrere eller migranter og oss, vi er alle en del av den krysskulturelle konteksten. Vi er ikke på utsiden eller i sentrum av, men vi som menigheter og kirke er vi en del av den krysskulturelle virkeligheten. Dnk trenger frem for alt å gjøre en stor jobb med hensyn til holdningsendring. Så lenge vi ikke engang har språk for å uttrykke at vi som kirke er en del av en krysskulturell/mangfoldig kontekst, sier dette mye om hvor fjern kirken er fra å definere seg selv som en del av samfunnsutviklingen. Det kan være enkelt, det kan være utfordringer. Folk er forskjellige, på begge sider.

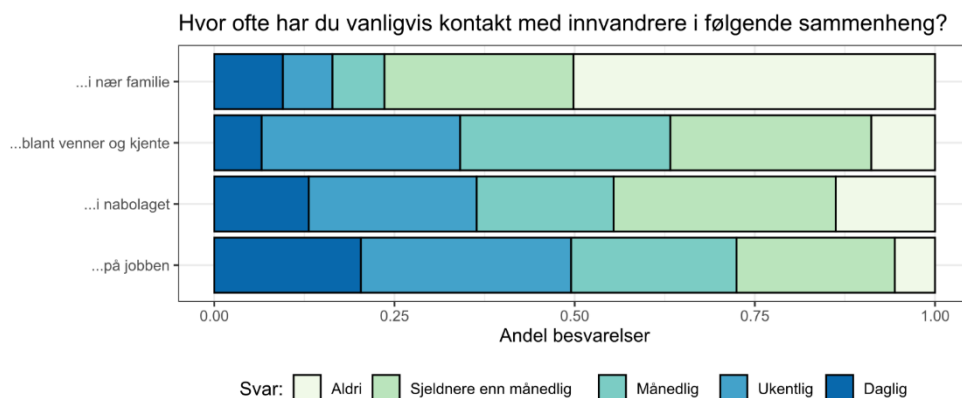
Flere var imidlertid kritiske til at gode intensjoner nødvendigvis førte til god praksis knyttet til inkludering:

Mitt inntrykk er at vi i vår kirke er flinke til å bruke «mangfold» som honnørord, men at det er en lang vei før vi er villige til å slippe til andre

trosuttrykk og åpne opp for deltakelse i våre gudstjenester og menighetsliv. Trygge kirker har vært løftet frem som en fane for LHBTQ, - og jeg skulle ønske at dette også rommet det flerkulturelle, de med nedsatt funksjonsevne og alle som ikke kjenner seg innenfor noen definert gruppe. ALLE -- ikke bare NOEN.

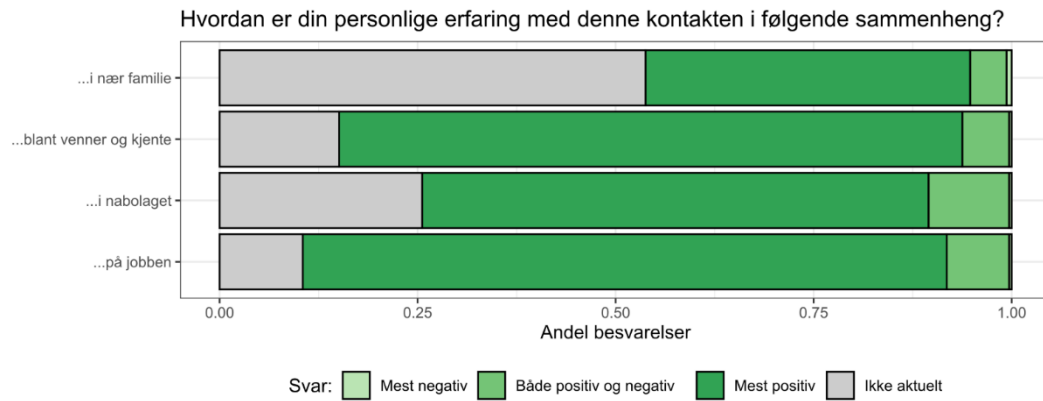
4.3. Bare et mindretall samhandler daglig med migranter

Videre ble respondentene bedt om å fortelle litt om hva slags kontakt de har med innvandrere. Figurene 12-14 forteller at det varierer veldig mye mellom ansatte i Dnks i forhold til hvor ofte og hvor mange innvandrere de samhandler med i fire ulike sammenhenger. Det er oftest i jobbsammenheng og sjeldnest i nær familie at respondentene kommer i kontakt med innvandrere (se Figur 12).

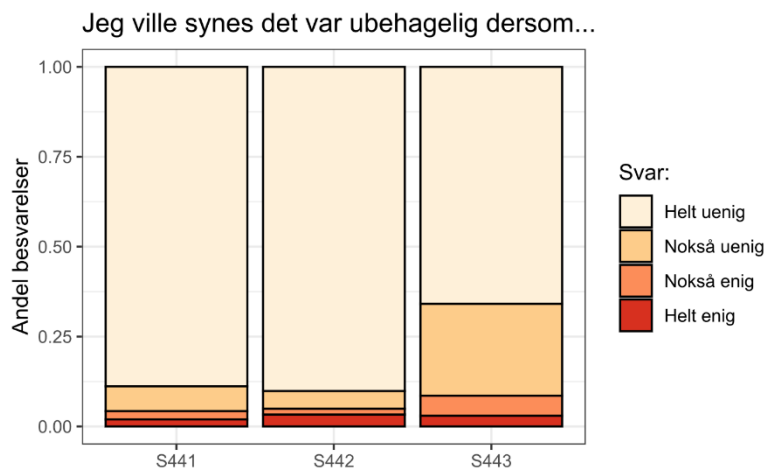
Figur 12: Hyppighet av respondenters vanlige kontakt med innvandrere i fire ulike sammenhenger

Figur 13 under viser at folk flest pleier å ha kontakt med 2-4 innvandrere på tre av fire arenaer: blant venner og kjente, i nabolaget og på jobben. Det er også interessant å se at et mindretall respondenter (mellom 7-10%) kommer i kontakt med flere enn 10 innvandrere på disse tre arenaene. Disse tall bør man se i sammenheng med hyppigheten av kontakten (se Figur 12) der et mindretall respondenter (mellom 7-20%) samhandler med innvandrere daglig. Dette tyder på at en del av ansatte jobber og bor i området som er preget av stort etnisk mangfold. Når det gjelder type personlig erfaring man har med kontakt med innvandrere, viste det seg at folk flest har mest positiv erfaring fra alle fire arenaer (se Figur 13).

Figur 13. Respondentenes personlige erfaring med kontakt med innvandrere i fire ulike sammenhenger.

Når det gjaldt kontakt med innvandrere syntes en av respondentene at det var «vanskelig å svare - når man jobber/går i menigheter hvor der nesten ikke er innvandrere bosatt.» Andre kommenterte at «Det er vanskelig for meg å ha god kunnskap om dette ettersom vi bare har 10-12 migranter i bygda vår. Disse er i hovedsak muslimer» eller at «Hos oss få "migrantkristne", stort sett gift med nordmenn.»

Figur 14. Respondenters svar til påstanden «Jeg ville synes det var ubehagelig dersom...»

S441: «... noen i min nærmeste familie fikk en hjemmehjelp som var innvandrer»

S442: «... jeg fikk en innvandrer som ny nabo»

S443: «... jeg hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer»

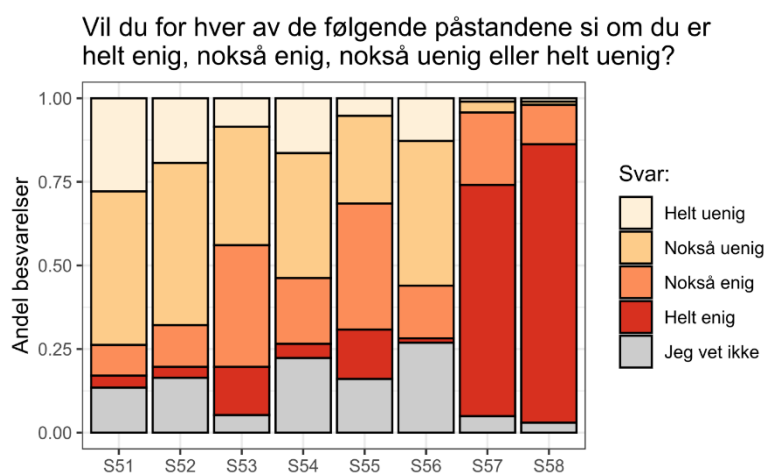
Videre spurte vi respondentene om å ta stilling til tre hypotetiske scenarioer som innebar at respondenten skulle komme i kontakt med en innvandrer på tre ulike måter: ved å få en hjemmehjelp som var innvandrer (S441), en nabo som var innvandrer (S442) eller en svigersønn eller svigerdatter som var innvandrer (S443). Scenarioene forutså at innvandrerens behersket norsk. Figur 15 under viser at folk fleste ikke syntes at det ville vært ubehagelig å få en innvandrer som ny nabo, hjemmehjelp i nærmeste familien eller svigersønn eller svigerdatter. Et av fritekstsvarene utdypet imidlertid at hans/hennes skepsis til det å skulle hatt en svigersønn eller svigerdatter som var innvandrer ville vært relatert til om innvandrerens ville hatt en annen religion.

4.4 En attraktiv og representativ kirke for kristne migranter?

Del 5 og 6 av spørreundersøkelsen stilte spørsmål som går ut på respondenters tanker rundt Dnks arbeid knyttet til kristne migranter (Figur 16) samt behov eller mangel (Figur 17), utfordringer (Figur 18) og muligheter (Figur 19) som Dnk står overfor i møte med dem. Når det gjelder Dnks arbeid knyttet til kristne migranter (se Figur 16), mente de fleste at det er positivt med et større kulturelt mangfold av mennesker i Den norske kirkes menigheter (over 95% som sa seg enig) og at Dnk bør gjøre mer for å legge til rette for at flere kristne migranter blir med i kirken (90% helt eller nokså enig). Samtidig var nesten tre av fire respondentene i større eller mindre grad uenig med tanken om at innvandrere er godt representert blant ansatte i Dnk eller i påstanden om at Dnk er god på å bruke ulike språk for å legge til rette for at kristne migranter skal delta i kirken.

Ikke alle respondenter syntes å være i stand til å ta stilling til alle påstander som ble formulert i denne delen av spørreundersøkelsen. En av fire respondenter sa at de ikke visste om Dnk lykkes godt med arbeidet knyttet til kristne migranter eller om forskjeller mellom Dnk og migrantkristne miljøer i bl.a. teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, eller forhold til autoriteter gjør det vanskelig å samarbeide. Dette reflekterer at ikke alle menigheter i Dnk har like stor kontakt med innvandrerbefolkningen, noe som gjenspeiler geografiske forskjeller i fordelingen av innvandrerbefolkninger: større i byer og mindre i mer rurale strøk.

Figur 15. Respondenters stilling til følgende påstander om Dnks arbeid knyttet til kristne migranter:

S51: «Innvandrere er godt representert blant ansatte i Dnk»

S52: «Dnk bruker ulike språk for å legge til rette for at kristne migranter kan delta i kirken»

S53: «Gudstjenesten i Dnk er åpen for flere kristne kulturelle uttrykk (ulike språk, salmer, musikk osv.)»

S54: «Forskjeller mellom Dnk og migrantkristne miljøer i teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, forhold til autoriteter osv. gjør det vanskelig å samarbeide»

S55: «Dnk tar barn og unge med flerkulturell bakgrunn ("krysskulturelle") på alvor og ser dem som en ressurs for kirken»

S56: «Dnk lykkes godt med arbeidet knyttet til kristne migranter»

S57: «Dnk bør gjøre mer for å legge til rette for at flere kristne migranter blir med i kirken»

S58: «Det er positivt med et større kulturelt mangfold av mennesker i Den norske kirkes menigheter»

For å supplere disse tallene, fantes en rekke ulike fritekstsvar som utdypet respondentenes svar i forhold til de ulike områdene ble spurt om. Disse tas inn primært i analysen (Kapittel 7), men under presenteres noen eksempler på temaer som ble kommentert av flere av respondentene og som kan knyttes til de ulike områdene.

4.4.1 Representativitet

Noe som flere respondenter på undersøkelsen kommenterte var knyttet til representativitet og det at Dnk er majoritetskirke, noe som blir særlig synlig i møte med (kristne) innvandrere. Noen av kommentarene gikk på at for å bli mer relevant og attraktiv for mennesker med innvandrerbakgrunn bør det være større åpenhet for å slippe andre til, ha innflytelse, være synlige og ta del i kirkens arbeid, både blant ansatte og frivillige. Viktigheten av å utvikle vennskap ble også nevnt som viktig i møte med migranter. Et fritekstsvar kommenterte at

relasjoner i kirken må skje på likeverdige premisser, til tross for at Dnk er majoritetskirke:

Dnks ordninger antar at den representerer den aktive majoritet, noe som er misforstått i møte med kristne migranter. Vi kan ikke forvente at kristne skal samles hos oss bare fordi vi har vært majoritetskirke. Skal vi møtes må det gjøres på like premisser, der Dnk er en part i samarbeidet, ikke storebror som skal definere premissene.

4.4.2 Språklig tilrettelegging

Språk ble gjennomgående nevnt som både hindring og noe som det burde tas hensyn til dersom en ønsket å se en økning av innvandrere i norske kirker. Her ble det også kommentert at flere hadde inntrykk av at mange innvandrere gikk i egne migrantmenigheter på grunn av språk og/eller at andre kirkesamfunn gjorde dette bedre enn Dnk. Viktigheten av å gjøre kirkens informasjon tilgjengelig, f.eks. oversette informasjon og bruke flere salmer på engelsk ble også trukket frem. Noen etterlyste mer kunnskap og råd om hvordan gjøre dette i praksis:

Det hadde vært fint å få sånne konkrete råd om språklig inkludering, og for de av oss det er aktuelt for, ressurser til foreldresamarbeid. Idrettslaget og skolen sliter med det samme, vanskelig å nå fram fordi foreldre er reserverte og/eller ikke snakker norsk eller engelsk. Min erfaring er at de fleste prester ønsker å jobbe inkluderende ift. språk særlig ifm dåp, vielse og gravferd. Det finnes mange ressurser med liturgi på flere språk, og det er lett å finne bibeltekster på andre språk. Da kan flere høre sitt morsmål.

4.4.3 Gudstjenesteform

Gudstjenesten og gudstjenesteform ble nevnt av flere som en utfordring når det gjaldt integrering av innvandrere i Dnk. En fritekstkommentar poengterte at:

Et mer flerkulturelt Norge er en gyllen mulighet til å styrke det fellesskapsbyggende arbeidet, gjøre gudstjenestene mer fleksible i form og la kirken bli mer økumenisk åpen i praksis.

Dette var også noe som ble drøftet i intervjuer og kommenteres mer inngående senere i rapporten. Flere trakk særlig frem Dnks gudstjenestereformen som utfordrende og noe som

hadde gitt mindre fleksibilitet for å skulle legge til rette gudstjenesten til en flerkulturell virkelighet, men at det burde være større rom for å prøve ut nye ting.

4.4.4 Ulike syn på teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, autoriteter o.a. som hinder for samarbeid

Flere fritekstsvare kommenterte at Dnks teologiske profil var utfordrende i møte med kristne migranter. Dette var særlig knyttet opp mot særskilte teologiske spørsmål, særlig i forhold til likekjønnet ekteskap, kvinnelige prester og dåpssyn. Dette var tematikk som også gjentagende kom opp i intervjuer med migranter, samt noe vi har sett ofte nevnt i møter med kristne migranter generelt, særlig ledere. Ett av fritekstsvarene karakteriserte dette som teologiske ytterpunkter der:

Dnk har valgt en liberal teologisk profil, sammen med en konservativ liturgisk profil. Dette gjerne det motsatte av mange innvandrere sin kirkebakgrunn.

En annen trakk frem migrantperspektivet her:

Det er ikke noe vits i å late som om ikke en del innvandrere synes det er vanskelig med "norske verdier" når det gjelder både barneoppdragelse, kjønn, samliv osv. De sier ikke noe, men snakker om det bak vår rygg. De synes rett og slett at jeg ikke er kristen, at jeg kommer til helvete.

4.4.5 Integrering av barn og unge med flerkulturell bakgrunn

Flere av fritekstsvarene var opptatt av barn og unge, særlig knyttet til tematikk som omhandlet neste generasjon av innvandrere. Dette var også noe som kom opp i intervjuene og kommenteres mer inngående da. Eksempler på områder knyttet til barn og unge var for eksempel relatert til trosopplæring og at behovet var stort, men at neste generasjons innvandrere vil kunne være viktige brobyggere mellom kristne migrantmiljøer og Dnk. Flere trakk frem konfirmasjonsundervisningen, leirarbeid, søndagsskole og andre trosopplæringstiltak ble nevnt som noe som hadde stort potensiale. Ett fritekstsvare konkretiserte dette med sterke ord ut fra (anslagsvis) hans/hennes egen kontekst i stor-Oslo:

Dette må prioriteres. Det å utvikle gudstjenester, trosopplæringstiltak, ledertrening og annet for krysskulturelle barn og unge tar tid og ressurser.

Dette må ledelsen prioritere i en helt annen grad enn tidligere. 6-7 bydeler i Oslo har nå en innvandrersandel på over 50%, demografisk sett er våre medlemmer i det eldre sjiktet, så hvis vi vil være folkekirke i neste generasjon må vi nå legge om (ellers er jeg redd for at vi ufrivillig legger ned - og hva er en folkekirke som gir opp flere av bydelene i sin by?)

4.4.6 Kirkenes integrering av kristne migranter

Når det gjaldt Dnks integreringsarbeid av kristne migranter var det mange svar som utdypet dette. Dette er noe som drøftes mer inngående senere i rapporten, men en rekke interessante perspektiver ble løftet frem. Noen av disse påpekte imidlertid viktigheten av å være til stede, men at de opplevde at «Den norske kirke har vært svært passiv» åpne opp og inkludere innvandrere fra andre kulturelle bakgrunner. En kommentar var nokså kritisk i karakteriseringen:

Den norske kirke må bruke tid på å forstå hva den er før den kan inkludere immigranter. Kirken fremstår som en blendahvit tradisjonsrik segregeringskirke, hvor de som ikke hører til slippes ikke inn.

4.4.7 Tilrettelegging for økt deltagelse av kristne migranter i kirken

Tett knyttet opp mot forrige spørsmål var spørsmålet om erfaring og grad av behovet for tilrettelegging for økt deltagelse av kristne migranter i kirken. Her var det flere forslag og ideer, men dette drøftes også mer inngående senere i rapporten. Enkelte svar kan imidlertid gi innsikt i noen av utfordringene og mulighetene knyttet til dette. Noen av disse trakk frem at mange kristne migranter kommer fra andre kirkelige bakgrunner enn det som Dnk representerer og derfor naturlig gjerne trekker mot andre kirkesamfunn som pinsevenner, baptister eller Den katolske kirke, både i forhold til form, stil og teologi. En kommenterte imidlertid:

Samtidig har vår menighet (Dnk) et godt samarbeid med de samme menighetene, vi deltar både organisert og spontant hos hverandre.

I det samme spørsmålet trakk også noen frem at det var viktig å spørre de med innvandrerbakgrunn selv hva de ønsket og hvordan dette kunne bidra til å skape gjensidig tillit. Det samme gjaldt en aktiv tilnærming til inkludering i kirkens ulike oppgaver eller tilby tolking i menighetene. Et annet fritekstsvaret kommenterte at

En må kunne alt for mange koder i den vanlige høymessen for å kunne delta, her burde salmebok og agende være byttet ut med PowerPoint ... Jeg blir trist når jeg tenker på hvor mye vi kunne fått til som kirke dersom vi hadde kunne inkludert disse på en god måte .... Er vi «Den norsk-etniske kirke» eller er vi kirke for alle?

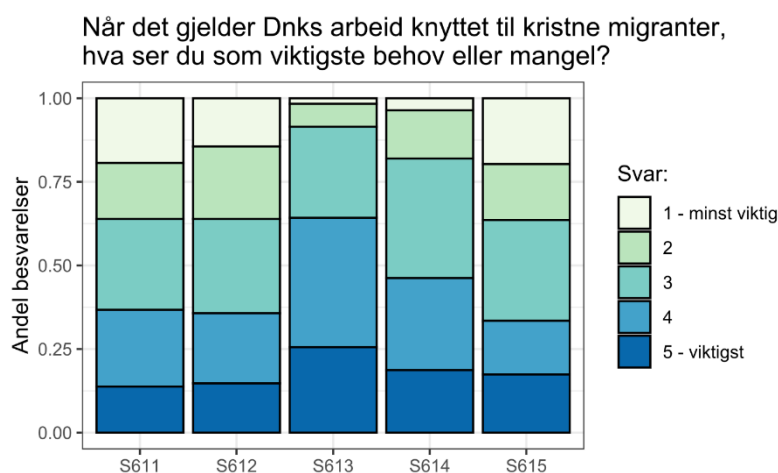
4.4.8 Holdninger til økt mangfold

Hele spørreundersøkelsen tok sikte på å avdekke holdninger til mangfold og (kristne) migranter i Dnk. Her var det også mange svar, og vi vil ta opp flere av disse perspektivene når vi drøfter andre punkter senere i rapporten. Noe av det som ble kommentert handlet om å se på innvandrere som ressurser og «ikke alltid ‘hjelp dem’», utfordre det norske likhetsidealet, men fremelske gjensidig respekt, og skape møteplasser som kan bidra til å bli bedre kjent og slik endre holdninger og praksis. Noen tok orde for å lære av hva andre kirkesamfunn har gjort og fått til på dette området. Ett fritekstsvar trakk frem at

Det er behov for en stor holdningsendring i Dnk. Det handler om hvordan kirken er seg selv i møte med befolkningen. Hvordan vi er med på å definere noen innenfor og utenfor våre sammenhenger. Det er behov for et stort kunnskapsløft knyttet til å oppdage den krysskulturelle virkeligheten vi selv er en del av. Da må vi slutte å spørre etter kristne migranter, eller innvandrere eller 2. generasjonsinnvandrere. De menneskene som bor på et sted, sokner til en menighet. De er en del av et lokalmiljø, og menigheten er også en del av dette lokalmiljøet. I dette ligger det et naturlig kontaktpunkt og et ansvar for menigheten å legge til rette for trygge møteplasser av åndelig og sosial karakter, for alle som bor på stedet.

4.5 Utfordringer, behov og mangler knyttet til Dnks arbeid med kristne migranter

Med tanken på behov eller mangel knyttet til Dnks arbeid med kristne migranter (se Figur 17 under) var manglende kunnskap eller kompetanse på dette feltet og manglende prioritering av dette temaet blant ledelsen desidert viktigste hindringer for at Dnk skulle lykkes med denne oppgaven. Her må en imidlertid differensiere mellom Nasjonal ledelse (Kirkerådet) og lokal ledelse (arbeidsgiver lokalt).

Figur 16. Respondenters stilling til følgende påstander om de viktigste behovene eller manglene når det gjelder Dnks arbeid knyttet til kristne migranter.

S611: «Frykt for endring, det ukjente»

S612: «Manglende ressurser, økonomi»

S613: «Manglende kunnskap, kompetanse»

S614: «Manglende prioritering fra ledelsens side»

S615: «Det er få kristne med minoritetsbakgrunn hos oss»

Når det gjelder utfordringer som Dnk står overfor i møte med kristne migranter (se Figur 18), mente de fleste at den største av alle var at en folkekirke i Norge måtte være en kirke for alle folk som bor i Norge. Det var et mindretall av respondenter (under 25%) som mente at kirken står i fare for å miste sin norske tradisjonelle forankring. De tre resterende utfordringene som var foreslått til respondentene (S622, S623 og S624) fikk også en stor grad av viktigheten.

Når det gjaldt frykt for endring eller det ukjente, kommenterte noen for eksempel at «Folk er nølende til det ukjente» og at:

Vår hovedutfordring er å lære på nytt, her i Norge, at alle innvandrerne som kommer, fra et kristent synspunkt, allerede ER våre søsken. "Her er ikke jøde eller greker, mann eller kvinne." Vi må vokte oss vel så ikke "den norske" blir viktigere enn "kirken og de helliges samfunn". Å være tradisjonsbærer er viktig, men dette kan fort få norske/ kulturelle overtoner som kan stå i veien for en fornyelse av vårt fargerike fellesskap med troende fra hele verden.

Flere respondenter pekte på behovet for mer kunnskap og kompetanse blant ansatte i Dnk.

Dette gjaldt kunnskap om behov, kunnskap om migrantenes bakgrunn, og gjensidig kunnskap om språk. Flere pekte på behovet for mer kunnskap om krysskulturelle barn og ungdom og «kursing i hverdagsrasisme og diskriminering,» for eksempel, gjennom Flexid-sertifisering:

Håper kirken kan få til et godt samarbeid med stiftelsen Flexid. De jobber godt med krysskulturell ungdom, og foreldre. Tror vi har mye å lære.

Fritekstsvare pekte også på betydningen av gode interkulturelle relasjoner dersom samarbeid skulle lykkes, samt at det ble gjort helhetlige satsinger i kirken på ulike sentrale områder i kirken. En respondent svarte at:

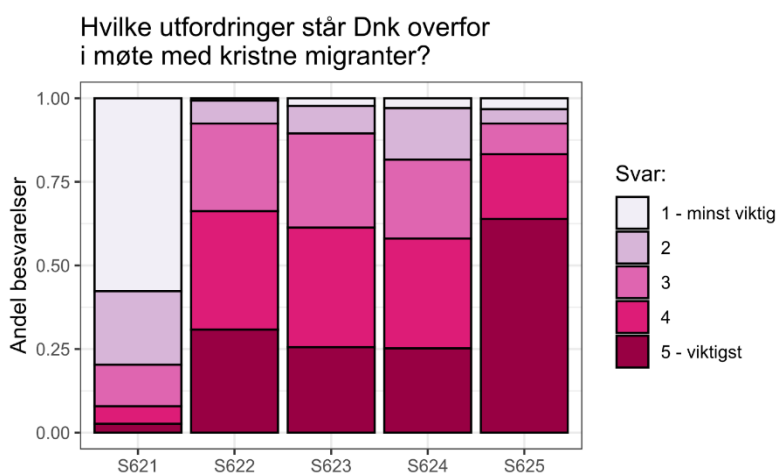
Jeg opplever at relasjon er en forutsetning for godt samarbeid og dialog, og at dette tar tid. Samarbeid skjer ikke på e-post, men i møte med grupper og enkeltpersoner. Samtidig kreves det en helhetlig satsning, der den enkelt menighet kan gi innspill til lokale satsningsområder og kontekst. Per nå oppleves det som at det er helt opp til den lokale menighet hvordan en slik (eventuell) bevissthet skal prege arbeidet. I trosopplæringen er ikke denne problemstillingen spesifikt omtalt, og i flere av tiltakene er det barn og unge som møtes fra ulik kirkebakgrunn. Mange som har sin bakgrunn i en migrantmenighet har stor innsikt og kunnskap i bibeltekster, til sammenligning med det andre barn som deltar på trosopplæringstiltak har.

En annen påpekte at diakoner ikke burde stå alene i arbeidet, men få hjelp til å engasjere frivillige og økt samarbeid mellom ulike instanser:

Viktig at ikke diakoner (som ofte fronter dette) står alene i staben om å jobbe med flyktninger. Frivillige er flott, men viktig å forankre betydningen av arbeidet i stab og menighetsråd.

I forhold til ledelse kommenterte en respondent at:

Ledere i kirka må prioritere kompetansebyggende arbeid blant allerede ansatte - og ikke at det må mer penger og flere stillinger til hver gang det dukker opp en utfordring. Beredskap for fleksibilitet og endring må styrkes og ikke bare tenke at det skal legges lag på lag med ansatte.

Figur 17. Respondenters stilling til følgende påstander om utfordringer som Dnk står overfor i møte med kristne migranter.

S621: «Kirken står i fare for å miste sin norske tradisjonelle forankring»

S622: «Kirken må bli mer utadvendt, oppsøke migranter som er i lokalmiljøet»

S623: «Kirkens ansatte og frivillige trenger kunnskap og kursing på feltet»

S624: «Det må avsettes midler; penger, stillinger og konkret satsing»

S625: «En folkekirke i Norge må være kirke for alle folk som bor i Norge»

Få respondenter indikerte at «Kirken står i fare for å miste sin norske tradisjonelle forankring» (S621), men heller at kirken burde bli mer utadvendt og satse mer på mangfold slik at Dnk kunne være «En folkekirke i Norge må være kirke for alle folk som bor i Norge» (S625). Med tanken på mulighetene som Dnk står overfor i møte med kristne migranter (se Figur I over), var det at kirken kan gi tilhørighet og felleskap til migranter nevnt som den viktigste av alle. Det at migranter og deres barn kan bidra til ny vekst i medlemstall for Den norske kirke viste seg å være en mindre viktig mulighet ifølge hvordan respondentene så på det. De resterende tre mulighetene slik som de var presentert for respondentene (S631, S633 og S635 i Figur I) fikk også høy oppslutning blant dem.

4.6 Gode intensjoner og retorikk eller konkret handling?

Undersøkelsen viste at de som svarte mente at Dnk bør gjøre mer for å legge til rette for at flere kristne migranter blir med i kirken (90% helt eller nokså enig). Tilsvarende svarte nær 3/4 respondenter at de var uenige i tanken om at innvandrere er godt representert blant ansatte i Dnk eller at Dnk er god på å bruke ulike språk for å legge til rette for at kristne migranter skal delta i kirken. 1/4 av respondenter sa at de ikke visste om Dnk lykkes godt med arbeidet knyttet

til kristne migranter eller om forskjeller mellom Dnk og migrantkristne miljøer i bl.a. teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, eller forhold til autoriteter gjør det vanskelig å samarbeide.

Fritekstsvarene i undersøkelsen pekte på en opplevd avstand mellom retorikk/intensjon og praksis. En av respondentene skrev at «Mitt inntrykk er at vi i vår kirke er flinke til å bruke ‘mangfold’ som honnørord, men at det er en lang vei før vi er villige til å slippe til andre trosuttrykk og åpne opp for deltakelse i våre gudstjenester og menighetsliv». En annen kommenterte at «Grad og form av integrering varierer veldig fra stad til stad og kyrkje til kyrkje. Intensjonane er ofte gode, men vi kan bli mykje flinkare i praksis. Viktig å ha god kommunikasjon med innvandrere og tverrkulturelle for saman å skape gode fellesskap.»

Andre pekte på behovet for mer målrettet satsing på dette området, «Det må avsettes midler; penger, stillinger og konkret satsing» samt at «Kirkens ansatte og frivillige trenger kunnskap og kursing på feltet». Andre pekte på strukturelle utfordringer eller det faktum at ressursene ikke rekker til. En av respondentene kommenterte ut fra sin menighet:

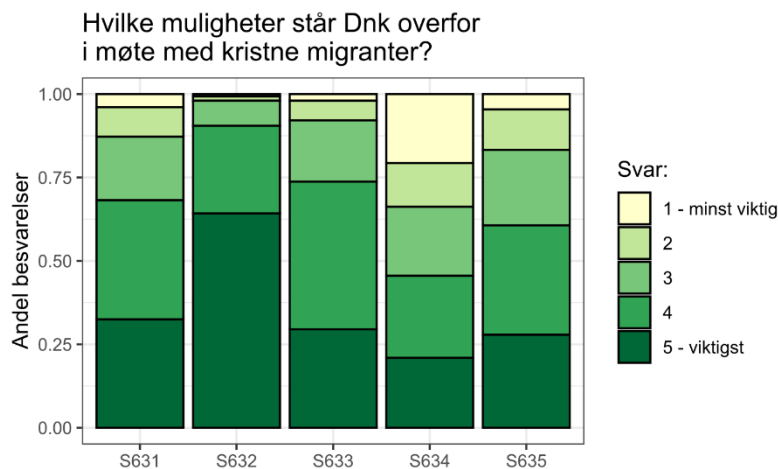
Vi er en minimal stab og har ikke HR til å prioritere samarbeid med migrantmenighet. Vi måtte til og med si nei til utleie av kirken, fordi adm[inistrasjonen] ikke hadde kapasitet til å følge opp.

4.7 Mulighetene er mange!

Mange av fritekstsvarene fokuserte imidlertid på mulighetene som kirkens arbeid med kristne migranter representerer for Dnk. Det at «kirken kan gi tilhørighet og fellesskap til migranter» ble trukket frem som det viktigste av svarene på dette området i undersøkelsen. Det at migranter og deres barn potensielt kan bidra til tallmessig menighetsvekst ble ikke trukket frem som særlig viktig. Møtet med kristne migranter kunne derimot bety muligheter for å impulser fra den globale kirke og gi økt interkulturell kompetanse til norske menigheter. Økt potensiale for økumenikk ble også trukket frem som en viktig mulighet som kristne migranter representerer.

På de ulike utsagnene knyttet til ulike mulighetsrom som innvandrere kan representere for kirken, svarte en stor andel positivt på at «Kirken kan bli fornyet av nye åndelige impulser fra den globale kirke» (S6632), at «Kirken kan gi tilhørighet og fellesskap til mennesker som kommer hit som fremmede» (S632) og at «Migranter kan tilføre krysskulturell kompetanse til menigheter i Norge» (S633). Det var noe mindre respons på utsagnet om at «Migranter og deres barn kan bidra til ny vekst i medlemstall for Den norske kirke» (S634), men hovedsakelig

positivt at «Migranter kan bidra til mer økumenikk og samarbeid mellom kirkesamfunn» (S635) (se Figur 19).

Figur 18. Respondenters stilling til følgende påstander om muligheter som Dnk står overfor i møte med kristne migranter.

S631: «Kirken kan bli fornyet av nye åndelige impulser fra den globale kirke»

S632: «Kirken kan gi tilhørighet og felleskap til mennesker som kommer hit som fremmede»

S633: «Migranter kan tilføre krysskulturell kompetanse til menigheter i Norge»

S634: «Migranter og deres barn kan bidra til ny vekst i medlemstall for Den norske kirke»

S635: «Migranter kan bidra til mer økumenikk og samarbeid mellom kirkesamfunn»

I fritekstsvarene ble det blant annet kommentert at:

Kristne innvandrere er i all hovedsak en positiv ressurs i Dnk og det norske samfunn. De bringer både med seg et engasjert åndelig liv som kan berike menighetslivet og [et] verdensbilde som er et nyttig korrektiv til vårt meget sekulære virkelighetsforståelse. I dag finner dessverre få innvandrere en naturlig plass i Dnk's menigheter. Det er for så vidt naturlig at første generasjon søker til migrantmenigheter, men det er en stor utfordring i å integrere 2. og 3. generasjon innvandrere i norske menigheter.

En av respondentene med migrantbakgrunn beskrev noe av sin egen erfaring:

Jeg er selv migrant og ble ønsket velkommen som frivillig og ansatt i Dnk. Mitt [et germansk] språk, bakgrunn og kultur ble nesten ikke etterspurt, jeg har jo fullstendig tilpasset meg norsk-luthersk kultur. Det var på en side

selvfølgelig for meg - og [germansk]-luthersk kultur er ikke så forskjellig fra norsk. Litt åpenhet for min bakgrunn savner jeg likevel. På den andre siden tenker jeg jo, at kristne migranter fra Etiopia, Ukraina, Irak osv har kanskje større behov for å bli møtt der de er.

I forhold til økumenikk ble det kommentert at «Et mer flerkulturelt Norge er en gyllen mulighet til å styrke det fellesskapsbyggende arbeidet, gjøre gudstjenestene mer fleksible i form og la kirken bli mer økumenisk åpen i praksis» og at

Migranter kan bidra til mer økumenikk og samarbeid mellom kirkesamfunn. Igjen tenker jeg saken blander målsetningen; At mennesker som ønsker å finne en plass i Dnk skal få det - opp imot økumenisk samarbeid mellom kirkesamfunn. Det er noe annet. Og der må vi tenke alle andre kirkesamfunn og økumenisk samhandling uavhengig av etnisitet.

Dette kan for eksempel gi grunnlag og «Større åpenhet og flere økumeniske arr[angementer] i løpet av året.» En annen kommenterte imidlertid at det ikke nødvendigvis burde være et mål at innvandrere ble medlem i Dnk men at de ble møtt på en god måte:

Det viktigst er å møte de utlendinger som kommer på en bra måte. Det er ikke nødvendig å oppsøke folk. Noen kristne innvandrere har selv sterke trosbånd som fortsetter i Norge, som f.eks. eritreere. Andre er teologisk mye mer konservativ enn Dnk og vil ikke bli med. Det er ikke nødvendig å få dem inn i Dnk. Men man burde satse på økumenisk fellesskap og samarbeid på tvers av Dnk og de nye migrantkirkene.

Andre viste til at mange migranter kommer fra andre kirkelige bakgrunner enn det som Dnk representerer. Samtidig behøver ikke konfesjonelle grenser begrense muligheter for tilhørighet:

På spørsmål om vanskeligheter i samarbeid med kristne migranter er det konfesjonsgrensene som er største hindring. De fleste evangeliske kristne som kommer hit er baptister/pinsekarismatiske, og de går til tilsvarende menigheter. Og det er helt ok. Samtidig har vår menighet (Dnk) et godt samarbeid med de samme menighetene, vi deltar både organisert og spontant hos hverandre. Enkelte katolikker går hos oss.

En annen sa noe av det samme:

Veldig mange kristne migranter har sine egne menigheter de trives godt med. Det som kan være aktuelt er å samarbeide innimellom og arrangere noe for eksempel en gang i året. Det kan også være at den migrantmenigheten er ikke så ivrig å samarbeide, men heller holde "sitt".

Dette samsvarte med andre som poengterte viktigheten av gode relasjoner i arbeidet med (kristne) migranter:

Til slutt vil jeg bare påpeke at alt handler om relasjoner mellom enkeltpersoner. De som går i lokale menigheter, leser ikke planene fra Kirkerådet. Det er ansatte og frivillige i menighetene som må jobbe bevisst for å skape tillitt og vennskap. I noen menigheter kan det å tenke gjennom spørsmålet ift kristne migranter kanskje hjelpe til med å generelt lage et sterkere fellesskap i menigheten!

4.8 Oppsummering

Kort oppsummert gir svarene i undersøkelsen et variert men relativt tydelig inntrykk av hva respondentene tenker om holdninger til kristne migranter i Dnk. Mange trekker frem mulighetene som kristne innvandrere kan bety for Dnk og at dette i stor grad vil være positivt for kirken. Det synes imidlertid å være en diskrepans mellom gode hensikter og mål og grad av hvordan dette oppfattes å ha lyktes i praksis i menighetene i Dnk. Mange etterlyser mer målrettet satsing, økt kompetanse og flere initiativ, anledninger og møteplasser der innvandrere kan delta i kirken på lik linje med andre. Flere av disse områdene vil imidlertid drøftes mer inngående i de neste kapitlene der flere av de samme temaområdene også trekkes frem i intervjuer og fra erfaringer fra møter mellom Dnk og kristne migranter og migrantmenigheter.

5 Kristne migranternes erfaringer og inntrykk i møte med Dnk

Den andre problemstillingen i prosjektet spør hvilke erfaringer og inntrykk kristne migranter har i møte med Dnk og hvordan disse erfaringene kan belyse muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap. Undersøkelsen vår viser at kristne migranternes erfaringer og inntrykk i møte med Dnk er mangefasettete og komplekse. Kristne migranter i Norge kommer fra ulike bakgrunner, ulike kristne trostradisjoner og de har forskjellige migrasjonshistorier og livsfortellinger. Dette bidrar til mangfold. Det er derfor ikke mulig, og heller ikke ønskelig, å skulle generalisere deltakerne i studien sine erfaringer og inntrykk. Det er videre ikke mulig å gjengi alle erfaringer som ble nevnt. Det er imidlertid interessant og viktig å både lytte til enkelterfaringene og undersøke i hvilken grad slike erfaringer er sammenfallende på tvers av intervjuene og menighetene. Sammen vil dette kunne bidra til en dypere forståelse av hvilke temaer og spørsmål som er viktig å adressere i diskusjonen om muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap i Dnk (se kap. 7). I dette kapitlet presenterer vi sentrale funn knyttet til kristne migranternes erfaringer og inntrykk i møte med Dnk i form av et utvalg tematiske hovedfunn, illustrert med eksempler fra informantenes erfaringer, refleksjoner og/eller observasjoner.

5.1 Kirkebygget – eierskap, tilhørighet og synlighet

I intervjuene med representanter for migrantmenigheter i tilknytning til case-menighetene var ulike temaer og problemstillinger rundt kirkebygg, kirkerom og behov for et sted å være sentrale. Fra tidligere forskning vet vi at mange migrantmenigheter låner og/eller leier lokaler av Dnk. Vi vet også at behovet for et sted å være er en av de mest nevnte utfordringene blant migrantledere og migrantmenigheter (se for eksempel Eriksen 2020). I flere av intervjuene med kristne migrantledere, ble det framhevet at viktige nøkkelpersoner i den aktuelle Dnk-menigheten, ofte prest eller diakon, hadde vært sentrale i å legge til rette for at migrantgruppen/migrantmenigheten kunne bruke kirken. Flere fortalte om enkeltpersoner som hadde jobbet hardt for å gjøre dette mulig, både når det gjelder å lage avtaler og å opprettholde relasjonen til menigheten. Gjennomgående i intervjuene var det mange som uttrykte stor takknemlighet for muligheten til å låne eller leie kirkebygget til egne gudstjenester og samlinger. Samtidig var ønsket om å eie og å kunne sette preg på sitt eget lokale tydelig til stede blant deltakerne i studien.

Flere av migrantmenighetene vi snakket med uttrykte at det hadde vært særlig til hjelp i en oppstartfase å kunne bruke kirkerommet i en Dnk menighet. Dette gjaldt både det å skulle etablere lokal tilhørighet og som et samlingspunkt for et større geografisk område. Som oftest hadde migrantmenighetene noe geografisk tilhørighet til stedet, selv om besøkende og «nedslagsfeltet» ikke var begrenset til de som nødvendigvis bodde i lokalområdet. Videre var det viktig for mange å ha tilknytning til et kirkebygg som tydelig framstod som en kristen kirke. For eksempel, et bygg med et synlig kors som ga tydelig signal om at dette er en kristen kirke var betydningsfullt for å gå inn og føle seg velkommen i kirken. Dnk sine kirker ligger ofte sentralt og synlig i byen eller bygda og har en arkitektur og symbolikk som viser at dette er en kristen kirke. Også for enkeltmigranter som ikke hadde tilknytning til en migrantmenighet var dette av stor betydning. Ikke minst fordi at det var slik mange fant ut at det var en kristen kirke på stedet som de kunne oppsøke. Her ble kirkebygget et viktig lokalt, gjenkjennelig symbolsk sted.

Samtidig var det tydelig at flere av migrantmenighetene på sikt ønsket sitt eget lokale, både av praktiske og teologiske grunner. Det ofte svært gunstige leieforholdet (noen ganger også gratis) ga mulighet til å spare penger med tanke på å kjøpe sitt eget sted en gang i framtiden. For eksempel ble det nevnt at hvis man har sin egen kirke gir det mye større fleksibilitet og muligheter i forhold til å bruke kirken i det daglige til både regelmessige kirkeårsaktiviteter og mer spontane aktiviteter og besøk.

For example, we have fixed time in the church. [...]. In the fixed period, you want to be in the Church all the time. Be silent, pray to God, read scriptures and so on. We can't do that. (Migrantmenighet, M8)

Videre vil en egen kirke gjøre egen planlegging mye enklere. Nå er man også avhengig av Dnk-menighetens planer og program. Et annet sentralt anliggende var behovet og betydningen av å kunne innrede kirkerommet selv i tråd med egen trostradisjon og liturgi, og ikke måtte «avinnrede» etter hver gudstjeneste.

Alle disse ulike elementene som nevnes her reflekterer, slik vi ser det, at som låne- eller leietaker er en ikke fullt og helt «herre i eget hus» samt at en står i et slags avhengighetsforhold til Dnk-menigheten til tross for stor imøtekommenhet og velvilje. Så lenge man leier eller låner en kirke, så var det for mange av våre deltakere viktig å kunne bruke kirkerommet til egne

gudstjenester. I den forbindelse var kirkerommet utsmykning og symbolikk sentralt, og i forlengelsen av det, muligheten får å ha et sted å oppbevare viktige religiøse artefakter, inkludert klær, til bruk i gudstjenestene. En av de ortodokse informantene vi intervjuet framhevet dette behovet som følger:

First and foremost, we need space. [...] because in our church we have the so-called tabot, or maybe you know, the Ark of Covenant, and it needs a good place. Here we have it in the basement. We are not happy with that. It is very holy. (Migrantmenighet, M8)

Et av intervjuene vi hadde fant sted i kirken migrantmenigheten hadde brukt i en rekke år. Tidligere hadde de brukt et «nøytralt» sted, men vi fikk inntrykk av at det å faktisk kunne bruke et kirkerom med kirkerommets utsmykninger hadde stor verdi både symbolsk og praktisk og gav inntrykk og legitimering av å være en etablert kirke, til tross for at de bare lånte/leide kirken. Sentrale personer i Dnk-menigheten hadde også gjort det mulig å ha et fast sted å oppbevare sentrale ting til bruk i gudstjenesten og de viste oss dette og demonstrerte deler av hvordan en gudstjeneste ble gjennomført.

Vår opplevelse gjennom å observere noen av gudstjenestene i migrantmenighetene var at friheten til å bruke kirkerommet innenfor migrantmenighetenes egne rammer, bruke eget språk, kulturelle uttrykk, og teologi, forvandlet kirkerommet fra et «regulært» norsk kirkerom til ulike afrikanske (eller andre) kirkerom. Videre var det også flere migrantmenigheter som også strømmet sine gudstjenester på sosiale medier. Gjennom dette utvidet de derfor det lokale kirkerommet til andre som fulgte gudstjenestene i sanntid eller i ettertid på sosiale medier. Vårt inntrykk var at det ikke var lagt føringer for hvordan migrantmenighetenes gudstjenester skulle gjennomføres, bare at avtaler i forhold til tidspunkt, opprydding, og betaling ble overholdt.

5.2 Samarbeid mellom migrantmenighet og Dnk menighet

Det er både ulike grader og typer av samarbeid mellom migrantmenighet og Dnk menighet i vårt materiale. De fleste stedene består samarbeidet i at det er en migrantmenighet som låner eller leier lokaler i kirken. Disse låne- eller leieavtalene kan ha varierende omfang og varighet. Hvorvidt det er ytterligere samarbeid utover dette varierer. Eksempler på annet samarbeid er, samarbeid om enkeltgudstjenester, for eksempel å arrangere pinsegudstjeneste sammen,

deltakelse på hverandres gudstjenester og andre arrangement med hilsener, mat, sang eller andre kunstneriske innslag, arrangement av fest eller middager sammen, og ledertreff på tvers av menighetene.

I intervjuene spurte vi ledere og/eller andre deltagere i migrantmenighetene om i hvilken grad de ønsket mer omfattende samarbeid utover det samarbeidet de ellers hadde. Til dette spørsmålet fikk vi mange ulike svar. Alle migrantmenighetene vi snakket med var takknemlig for å kunne bruke lokaler knyttet til Dnk og for relasjonen til kirken, men flere var relativt tydelig på at de ikke nødvendigvis ønsket inngående samarbeid utover leieforholdet. Mange var fornøyd med samarbeidet slik det allerede fungerte. Andre så muligheter i å kunne samarbeide noe mer for eksempel i forhold til enkeltgudstjenester, høytidssamlinger og barne- og ungdomsarbeid. Da vi spurte om utdypninger i forhold til erfaringer fra eller potensialet for felles samarbeid om barne- og ungdomsarbeid, synes det ikke å ha vært et stort omfang av det så langt i menighetene vi undersøkte. Vi vet imidlertid fra andre sammenhenger at det finnes en rekke eksempler på at barn og ungdom fra migrantmenigheter deltar i trosopplæringstiltak og annet barne- og ungdomsarbeid i Dnk- menigheter.

En menighet kommenterte at korona hadde påvirket planer om å gjøre noe mer sammen:

But we want to organize and co-operate a little more....We are going to cook and invite for dinner. Eat and chat together. And that's what we are going to do. (Migrantmenighet, M8)

Når det gjaldt begrunnelser for og eventuelle hindringer med tanke på samarbeid, så var det ulike momenter som ble nevnt. Hos mange av migrantmenighetene som kom fra store tradisjonelle kirkefamilier, som for eksempel den etiopisk-ortodokse, var det en tydelig bevissthet om at de ønsker å bevare denne tradisjonen også i en norsk kontekst. Andre pekte på begrensninger og utfordringer knyttet til språk og kultur eller teologiske spørsmål som for flere representerte hindringer for omfattende samarbeid. Andre var mer åpne for hva fremtiden kunne bringe.

Blant våre deltakere var det særlig teologiske spørsmål som ble trukket frem som hindringer det vil være utfordrende å komme utenom. For migrantmenigheter som tilhører kirkesamfunn som ikke ordinerer kvinner til prester var kvinnelige prester en utfordring i møte med Dnk, men som de kunne forholde seg til praktisk om nødvendig. For de aller fleste var imidlertid

spørsmål om likekjønnet ekteskap en uomtvistelig teologisk knute som var vanskelig, om enn umulig, å løse. For dem vi snakket med var dette et svært viktig spørsmål som hadde stor symbolsk teologisk betydning. Dette bekrefter også inntrykk vi har fra kristne migrantledere mer generelt og representerer et anliggende som medfører en reell skepsis til norsk kristenhet og DNK. En pastor vi snakket med kommenterte imidlertid at en samtalegruppe med migrantledere og representanter fra Dnk hadde bidratt til mer forståelse av tematikken og om at det fantes ulike syn på dette i Dnk. Her var det imidlertid forskjell mellom forholdet til den enkelte presten som de kjente og til DNK som institusjon og nasjonal teologisk målbærer. (Se også 5.7).

Ellers var det tydelig at personlige relasjoner spiller en sentral rolle i å bidra til, og å utvikle samarbeid. Noen migrantmenigheter viste til enkeltprester i Dnk som var viktige for dem, både som brobyggere og samtalepartnere. En migrantleder nevnte spesielt betydningen av å faktisk samtale om teologiske spørsmål med norske prester og ledere i et rom der en opplevde å møtes som likeverdige; dette ble påpekt som noe veldig viktig og verdifullt. Han nevnte også at det hadde vært verdifullt å dele talerstol med den lokale presten, der både presten hadde talt i hans menighet og han hadde hatt anledning til å tale på gudstjenesten i Dnk-menigheten. Dette gav en opplevelse av likeverd og gjensidighet til tross for ulike konfesjonelle tilhørigheter, form, stil og rammer på sine respektive gudstjenester. Et annet eksempel på hvordan tillit bygges gjennom personlige relasjoner finner vi i en annen migrantmenighet, hvor sognepresten hadde blitt invitert inn som mekler i en opprivende konflikt som berørte mange i menigheten.

5.3 Velkomst og relasjonsbygging

Det var jo veldig hyggelig velkomst da [...], det var jo veldig hyggelig, alle ville snakke med oss og alle ville hjelpe oss, så da har vi utviklet en relasjon med presten og de andre frivillige og de som kommer til kirka. De fleste var jo sånn godt voksne mennesker da, det er der det startet. (Migrant 4, M3)

Vi intervjuet flere migranter som gikk i Dnk-menigheter. Alle disse fortalte at de hadde blitt ønsket varmt velkommen til menigheten.

For me, I was given a special kind of welcome, both by the church and the congregation. It was nice. I was very positive. Yeah, that was excellent. (Anonymisert migrant)

Den varme velkomsten gjorde godt og var viktig for at de ønsket å komme igjen. Gjennom menigheten møtte de så mennesker som utviklet seg til å bli viktige relasjoner. Kirkekaffen var et viktig sted, og flere understreket betydningen av å bli invitert med på den og fellesskapet der.

Andre trakk fram at for dem og deres forhold til kirken hadde det vært av sentral betydning av at de ble informert om aktiviteter og fulgt opp, for eksempel med personlig invitasjon til familieaktiviteter. Dette hadde igjen ført til at barna deres ble aktivt med i barne- og ungdomsarbeidet og at de voksne hadde engasjert seg og tatt del i tjenesten i menigheten:

Etter det, for meg så, jeg var jo en del av den kirka da, både meg og familien min, da er jeg der, det var sånn da, og det er aktivitet og så jeg blir informert da, enten så kommer de eller ringer de, så begynte jeg da å jobbe i kirken som, hva heter det, kirkevert, om sommeren, for om sommeren så er den åpen for turister. (Migrant 4, M3)

Flere av deltakerne, særlig de som hadde flyktningbakgrunn, fortalte også at de hadde fått mye praktisk hjelp og støtte, f.eks. i forbindelse med asylsaker, familiespørsmål, bosetting, språk og integrering. Dette var noe som hadde gjort en stor forskjell i deres liv, og ga dem en opplevelse av å bli sett og ivaretatt. Her ble ofte enkeltpersoner trukket frem ved navn, enten det var en prest, diakon eller frivillig. Flere fortalte at kontakten med menigheten hadde vært avgjørende gjennom utfordrende og vanskelige tider og at de gjennom dette hadde fått del i et større fellesskap som hadde omsorg både for dem som personer og som viktige bidragsyttere i kirken.

5.4 Kirken som Guds hus og bønnens hus

Som vi så i forrige delkapittel, så ble Dnk-menigheten et sted hvor mange av migrantene opplevde at de kunne komme å få hjelp og støtte på ulike måter, ikke minst i forhold til praktiske utfordringer knyttet til å være ny i landet. Samtidig trakk flere fram betydningen av menigheten også som et åndelig fellesskap. Blant migrantene vi intervjuet som gikk i Dnk-menigheter var det også en muslim. Han understreket den viktige betydningen av kirken som Guds hus og som et bønnens hus:

Jeg tror på Gud og alle i kirken tror på Gud og forteller om Gud. Det er Guds hus der vi ber til Gud. Det tenker jeg er veldig viktig. På tirsdager (merknað: etter innvandrertreff) ber vi kveldsbønn i kirken, jeg leser den oversatt og det er nesten samme bønn som vi bruker. I Det gamle testamentet leser vi om

Josef, David, Abraham, Noah eller andre profeter som vi også tror på.
(Migrant 1, M2)

En annen av våre deltakere vektla også viktigheten av å kunne komme sammen for å be og lese fra Bibelen i løpet av uken. Hun hadde erfaring med tidebønnsamlinger og framhevet dette som et godt eksempel på mindre liturgiske samlinger som bidro til åndelig fellesskap og påfyll. Andre snakket om viktigheten av smågrupper og bibelgrupper, både for å bygge fellesskap, men også for dele og vokse i tro.

5.5 Hybrid tilhørighet og tjeneste

Flere av deltakerne i studien la vekt på betydningen av å bli invitert til å bidra som frivillige i menigheten de gikk i. Det å være frivillig, bidra og delta var for mange viktig for å føle tilhørighet og føle at de var del av menigheten. Flere hadde blitt involvert som kirkeverter, en tjeneste med både praktiske og enkelte liturgiske funksjoner. Det å kunne være en del av et korps av frivillige, bidro til en opplevelse av fellesskap i tjenesten – tjenestefellesskap.

En rekke av de vi intervjuet fortalte imidlertid at selv om de følte tilhørighet til en Dnk menighet, kunne de også gå i internasjonale eller etniske menigheter. Det kunne være ulike grunner til at man gikk i disse menighetene. For noen gjaldt det muligheten til å høre budskapet på engelsk eller eget språk, for andre gjaldt det fellesskap med andre internasjonale eller venner fra samme bakgrunn. En av deltakerne fortalte at han/hun gikk både på gudstjeneste i menigheten til Dnk og i en ortodoks menighet da «troen er den samme, selv om det er enkelte forskjeller.» En annen fortalte om sin praksis om å gå i og føle tilhørighet til to menigheter samtidig, en Dnk menighet og en internasjonal menighet:

I've been attending [navn på menighet] and that is like an ecumenical ... service. So it's not like necessarily like a Lutheran kind of service, but it's more and more like a Lutheran and it's very inclusive. I've been there since I went to [sted] and it's an English-speaking church. We have a fellowship on Tuesday, [with] students, even like local population, the residents from [sted] have been coming. And that's been a good platform [for families with] ... children too, [or of they] feel they don't have families or young adults who are working ... and they are looking for a church. (Ansatt, anonymisert migrant)

Fra andre sammenhenger vet vi at det ikke er uvanlig for migranter å gå i flere menigheter, både i en migrantmenighet og i en norsk menighet. Dette har noen ganger med egne preferanser

å gjøre, noen ganger av hensyn til barn og unge, og noen ganger av hensyn til andre fra samme bakgrunn, men som kanskje ennå ikke er klar for å gå i en norsk menighet, språklig eller kulturelt. Det var også noen som pekte på negative erfaringer i møte med menigheter og enkeltpersoner, noen ganger opplevd som uvitenhet. I flere av menighetene vi besøkte opplevde vi imidlertid at kirkekaffen var et sted der fordommer ble brutt ned gjennom fellesskapet og det å ha blitt kjent.

5.6 Språk som utfordring og ressurs

Språk ble trukket frem som noe av det mest utfordrende å forholde seg til for (kristne) migranter, både i forhold til Dnk og til samfunnet for øvrig. En av informantene fortalte om sin erfaring med en større Dnk-menighet:

But the biggest challenge that I think, one of the challenges that maybe a foreigner wouldn't want to be in [navn på menighet] is likely because of the language. (Ansatt, anonymisert migrant)

Selv om migrantledere og mange i migrantmenigheten forstod norsk og kanskje hadde bodd i Norge i mange år, var det ikke nødvendigvis slik alle i menighetene forstod norsk, særlig når de kom nye. I en av menighetene vi var i var det for eksempel flere nokså nyankomne flyktninger som var med og som allerede var aktive i menigheten da gudstjenesten foregikk på et språk de forstod godt. Språk handlet også mye om identitet og det å ha en følelse av å være «hjemme.» Dette ble også kommentert da vi snakket med noen av de nyankomne, at menigheten gjennom dette i noen grad ble et «home away from home.» Lovsangen kunne gjerne foregå på flere språk og vi hadde en opplevelse av at ved å bruke morsmål i menighetene kunne de som var der bruke «hjertespråket» i kommunikasjon med Gud og andre. I en av menighetene vi var på gudstjeneste ble det delvis tolket til oss, men som var noe de vanligvis gjorde ved behov når det kom andre som ikke nødvendigvis kunne språket.

Språk begrenset i noen grad samarbeid med menigheter i Dnk, både i forhold til generell kommunikasjon og til samarbeid på tvers av Dnk-menigheten og migrantmenigheten. Når det gjaldt å delta i hverandres gudstjenester, kommenterte en av menighetene:

We are a community, so we have been there a few times. ... Yes, I think we could have done even more. We have started, as I said, to translate it into Norwegian, so that people can understand what our services are, and it takes three hours at most. (Migrantmenighet, M8)

Språk ble imidlertid mer komplisert i forhold til neste generasjon og i forhold til barn og unge. Den samme menigheten fortalte videre:

We have done something, we have also translated some of our songs into Norwegian, so that our children can sing something in Norwegian. Same melody, but in Norwegian. ... And we have some songs in Norwegian, so we can have some children from the Norwegian community who can sing with our children, or adults maybe, I don't know. So, we can sing some of their songs with our children. (Migrantmenighet, M8)

Norsk som felles språk gav en mulig plattform for mer samarbeid, særlig for barn og unge, til tross for at en ikke nødvendigvis hadde en følelse av å mestre språket. Migranter vi snakket med fortalte imidlertid at barna deres mestret norsk, men hadde større utfordringer med å opprettholde eget skriftspråk eller religiøse språk som Geez, avhengig av når de kom til Norge og hvor lenge de hadde bodd i Norge.

They speak several languages, both [Amharic], English and Norwegian. But most of them are Norwegian. But they are given languages, they speak several languages. (Migrantmenighet, M8)

I en av migrantmenighetene vi snakket med var de derfor opptatt av å understreke betydningen av å bruke mer norsk i gudstjenesten og var åpne for at på sikt ville norsk være hovedspråket i menigheten.

Noen av deltakerne kommenterte faktisk at opplevde språkhindre bidro til at kirken ble en integreringsarena, ikke minst gjennom gode relasjoner de hadde fått i menigheten. Med andre ord, å gå i en Dnk-menighet var viktig for å bli kjent med folk, praktisere og lære språk og på den måten bidra til å fungere bedre både i samfunnet og i kirken:

Det er bare språkhindring da. Men når du forstår språket og rutiner i [navn] kirke, så er det ikke noe sånn at jeg savner at du burde ha gjort det sånn eller sånn. Nei. Egentlig. Vi fikk jo det vi ønsket, de har jo vist oss veien da, på en måte. Ikke bare i kristen tro, men med andre ting [...]. De var jo på tilbudssiden [for] de som møter opp da, så har de da fått både med språklæring og [hjelp med] lekser og andre private ting også. [...] Jeg fikk jo veien til å lære språket og integrere meg inn i norsk kultur da. (Migrant 4, M3)

Dette illustrerer at språk ikke er en entydig størrelse, men er noe som erfares ulikt og kan forstås fra ulike perspektiver.

5.7 Teologi og samarbeid – utfordringer og muligheter

For migrantmenighetene vi hadde kontakt med representerte kontakten med Dnk både relasjonelle, praktiske og teologiske sider som alle var viktige. En rekke av migrantene vi snakket med både gjennom studien og i andre sammenhenger, understreket en tydelig bekymring for sekularisering og for fremtiden til kristendommen i Norge.

Mange folk som ikke tror på Gud og det er veldig viktig å fortelle om Gud til folk i kirken. [...] Jeg så for eksempel...to ganger gikk jeg i kirken 17.mai og begge gangene så jeg bare kanskje cirka 10 eller 15 personer, som er eldre personer. Jeg blir trist når jeg går i kirken og bare ser eldre personer, veldig sjelden unger. Og de unge i kirken er veldig viktig for meg. (Migrant 1, M2)

Denne bekymringen ser også ut til å kunne bidra som en døråpner for samarbeid og oppmuntring til å skulle stå sammen på tvers av konfesjonell bakgrunn. Ikke minst så vi dette når samtalen dreide seg om utfordringer i forhold til barn og unge. En av deltakerne reflekterte på følgende måte over synkende medlemstall og gudstjenestebesøkende i Dnk:

But right now, things are a little difficult for all the Christians in the world. Yes. I see it in big pictures. Christianity is in danger. We have to stand together. We have to. Yes. In some years, the Norwegian church for example, there are not so many who come every Sunday to church. Yes, there is a decline in that. And there are still many who are members, but the number of members is decreasing. The number of members is decreasing. Yes. So, what will happen in ten years, for example? Yes. The younger generation in Norway, they may not believe as their parents or... So it is... Yes, secularism... There are many things happening. (Migrantmenighet, M8)

Bekymring over sekularisering knyttes også av flere til en bekymring over det de forstod som «liberal» teologi og utglidning i etiske og moralske teologiske spørsmål i kirken. Det var også en bekymring i forhold til barn og unge i forhold til dette. En deltaker med innvandrerbakgrunn som arbeidet i Dnk, var særlig bekymret for at Dnks proaktive profilering når det gjaldt likekjønnet ekteskap og kjønnsideologi, som brøt med tradisjonelle syn på dette, både ville holde innvandrere borte fra DNK og begrense omfang av samarbeid mellom

migrantmenigheter og Dnk.

So, then I think that keeps away foreigners because some of these foreigners, they are coming from conservative backgrounds. ... That would be one challenge that would make [navn på kirke] not to work with other churches ... because the church is so much open with the .. ideology and all these sexual and gender issues. So then it keeps people away.... So when they see all these things on the social media [and in] the newspaper and all of that so it kind of like puts them away.

For noen var det hensynet til egen teologi som gjorde at eventuelt samarbeid ville måtte være av noe begrenset art. Ikke minst for ortodokse menigheter var det viktig å holde på den religiøse identiteten av hva det ville si å være Ortodoks:

It is important. It is a faith community, and you believe in something. So, there is a little difference with the Norwegian view and what we believe in. [...]. We are our own religion, the old Ethiopian Orthodox. We cooperate with some of the other religious groups. Our religious language is mainly Ghez, which is an old church language. And Amharic. (Migrantmenighet, M8)

I samarbeidet var det derfor økumeniske begrensninger i forhold til etnisk, kirkelig og teologisk identitet. Samtidig var det åpenhet for ulike typer samarbeid og deltakelse på hverandres gudstjenester og tilstelninger. For eksempel var det flere av menighetene som hadde tatt del i felles arrangement med Dnk og deltatt i kirkelige og andre sammenhenger med sanger, dans og annet som viste frem den ortodokse troen og kulturen.

Flere av deltakerne var også opptatt av å understreke at til tross for ulikhetene så er troen den samme og vi deler en felles Bibel. En av deltakerne uttrykte dette på følgende måte: «Innholdet, ikke hvordan du praktiserer på en måte, innholdet er jo det samme.» (Migrant 4, M3)

5.8 Oppsummering

I lys av intervjuene med kristne innvandrere skisseres ulike sider ved samarbeid med DNK og erfaringer fra møtepunkter mellom Dnk og enkeltpersoner med migrantbakgrunn og mellom Dnk og kristne migrantmenigheter. Noe av det som trekkes frem som veldig viktig og

betydningsfullt er mulighetene som Dnk har gitt til migrantmenigheter gjennom å tilby lån eller leie av Dnk lokaler til gudstjenester og menighetsarbeid. Dette betyr ikke nødvendigvis at det er tett samarbeid mellom menighetene eller at dette nødvendigvis trenger å være et mål. Det kan her for eksempel være språklige, konfesjonelle eller teologiske utfordringer som gjør det utfordrende og lite hensiktsmessig, i alle fall for førstegenerasjonsinnvandrere. Flere trakk imidlertid også frem betydningen av Dnk som en integreringsarena der kirken blir et viktig møtepunkt og et sted hvor personlige relasjoner kan etableres og utvikles. Videre understreket migrantene som gikk i Dnk menigheter betydningen av å bli ønsket velkommen, ivaretatt både sosialt og åndelig, og verdsatt som de menneskene de er og med de ressurser de kan bringe til menigheten og samfunnet.

6 Dnk menigheters erfaringer fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter

Den tredje problemstillingen i prosjektet var knyttet til hvilke erfaringer menigheter i Dnk har gjort seg i samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne migranter. Videre har vi sett på hvordan disse erfaringene kan bidra til å gi innsikt i både utfordringer og muligheter for arbeid med inkludering og utvikling av gode praksiser for samarbeid (P3). Gjennom case studier av menigheter har vi hatt et særlig blikk på erfaringer og praksiser som har fungert, i tillegg til å se etter refleksjoner og opplevde utfordringer og hindringer til dette arbeidet. I det som følger presenteres og drøftes et utvalg av slike erfaringer som belyser Dnks arbeid. I arbeidet ble vi overrasket over flere av funnene, noe vi kommenterer under. Av hensyn til anonymitet og en helhetlig fremstilling, presenterer vi dette tematisk og ikke inngående kontekstuell selv om den samfunnsmessige og kirkelige konteksten har informert oss analytisk i arbeidet med materialet.

6.1 Stort engasjement for flyktninger (uavhengig av trosbakgrunn)

Et gjennomgående funn i materialet var at mange menigheters engasjement for migranter var særlig knyttet til gruppen av flyktninger. Nå er dette engasjementet ikke minst knyttet til den nylige bølgen av ukrainske flyktninger. Flere av menighetene fortalte at de hadde ‘snudd seg rundt’ og engasjert et korps av frivillige, ofte i samarbeid med kommunale og ideelle aktører som Frivillighetssentralen, Røde kors, KIA og andre. Generelt i dette arbeidet synes det ikke å ha vært særskilt fokus på flyktingenes mulige kristne bakgrunn, men heller en tanke om å møte behovene som denne gruppen hadde, f.eks. i forhold til midlertidige boliger, sosialt nettverk, språkopplæring o.l. Noen menigheter fortalte imidlertid om ulike tiltak, for eksempel, var det en menighet som la til rette for at en ukrainsk ortodoks prest kunne komme og holde gudstjenester. På en flerkulturell tilstelning vi deltok på i regi av en av menighetene i samarbeid med en ekstern aktør, møtte vi deltagere med ulike kulturelle og religiøse bakgrunner, deriblant flere fra Ukraina. Her var det også flerkulturelle blant de som arrangerte og hjalp til, og flere av disse så ut til å fungere som brobyggere til andre som kom, språklig, relasjonelt og kulturelt.

6.2 Utlån/utleie av kirkens lokaler

Flere Dnk menigheters erfaringer fra samarbeid med migrantmenigheter og arbeid blant kristne kunne knyttes til at kirkens lokaler ble gjort tilgjengelig for lån og/eller utleie til migrantmenigheter og/eller grupper med hovedsakelig innvandrerbakgrunn. For mange av menighetene gjaldt dette lån/utleie til for eksempel ortodokse eller pentekostale migrantmenigheter.

De fleste menighetene vi besøkte opplevde imidlertid ikke at dette medførte omfattende samarbeid på menighetsnivå, f.eks. gjennom felles gudstjenester eller felles satsing på barne- og ungdomsarbeid, men at relasjoner til ledere i disse menighetene og enkeltpersoner i menighetene kunne være viktige. En av informantene fortalte historien om et slikt samarbeid:

Det begynte her, det begynner å bli ganske mange år siden [...] 10-15 år siden. ... Og da var det et par ganger i måneden eller sjeldnere, kanskje. ... [...] Men så har dette, altså menigheten, vokst og utviklet seg, så nå er de her sånn ca. en gang i uka, og har gudstjenester og samlinger. Da møtes de enten etter vår gudstjeneste på søndagen [...] eller av og til så har de på lørdagsmorgenen. [...] De feirer jo jul her og påske også. (Ansatt 11, M8)

I en annen menighet erfarte de at kirkebygget var ønsket også av andre religiøse grupper fordi de trengte et sted der de kan utøve sin tro. En av de ansatte erfarte at mange migranter deltok i menighetens aktiviteter ut fra et ønske om å være i kirkerommet:

70 - 80% av dem er ikke kristne, men de kommer hit fordi de savner en åndelig kontakt med Gud. Vi fikk faktisk spørsmål [...] om de kunne låne kirken for å samles og ha sin tro. (Ansatt 3, M2)

6.3 Ildsjelene viser vei

Et gjennomgangsfunn i materialet viste at arbeid med migranter ofte i stor grad var drevet av «ildsjeler,» enkeltpersoner med særlig hjerte for innvandrere. Noen av disse var diakoner med særlig fokus på migrantarbeid, mens andre var frivillige. Flere av prestene hadde også ønske om et særlig fokus på innvandrere, enten med bakgrunn i de demografiske endringene som nå preget menigheten der den var plassert, eller med bakgrunn i relasjoner og erfaringer.

En interessant observasjon var at mange av det vi gjerne kan kalle ildsjeler var personer som selv hadde utenlandsbakgrunn, f.eks. som misjonærbarn, tidligere misjonærer, eller på andre

måter hadde vært knyttet til mennesker med andre kulturelle bakgrunner. Flere av informanter våre reflekterte selv rundt dette og pekte på at deres egne erfaringer som fremmede i et nytt land kanskje gjorde dem mer åpne for å ta kontakt med nyankomne til Norge. En ansatt i en mindre bymenighet fortalte at hen bevisst brukte egne erfaring og egen migrantbakgrunn i møte med innvandrere:

Jeg kan ikke snakke altfor generelt [...] men, ut fra min egen erfaring som innvandrer så er nordmenn generelt ikke flinke til å ta kontakt. (Ansatt 3, M2)

Med bakgrunn i samme opplevelse av at «nordmenn har lett for å klikke seg sammen» (KIA/frivillig 8, M4), fortalte en annen ansatt hvordan hen hadde jobbet bevisst med stab og frivillige når det gjaldt refleksjon rundt det er å være bevisst på å ta imot og se nye, sikre at noen tar oppgaven med å hjelpe til rette i gudstjenesten og at det er noen som inviterer nye til kirkekaffe. Praktisk fordeling av enkle oppgaver kan gi økt bevissthet i menigheten og slik bidra til at flere får et engasjement for de nyankomne. I et av fritekstswarene i spørreundersøkelsen viste en menighetsansatt til viktigheten av forankring i stab og menighetsråd:

Det er viktig at ikke diakoner (som ofte fronter dette) står alene i staben om å jobbe med flyktninger. Frivillige er flott, men viktig å forankre betydningen av arbeidet i stab og menighetsråd.

En diakon fortalte at da hen kort tid etter ansettelse foreslo at kirken skulle gjøre noe for innvandrerne i kommunen ble det henvist til en frivillig i menigheten siden vedkommende «jobbet med voksenopplæring og også var interessert i innvandrere». Disse to driver i dag kommunenes (og menighetens) eneste frivillige aktivitet rettet særlig mot innvandrere.

Andre pekte også på at ildsjeler kan skape en avhengighet til enkeltpersoner som verken er ønskelig eller bærekraftig:

Ja, det er noe med det her å ikke gjøre folk avhengige av meg, for der tror jeg jeg kan ha en liten tendens, og det er også litt på grunn av tidsperspektivet og stress og press. [...] Men jeg må stadig ta meg selv i å gjøre det jeg egentlig vil være bevisst på, for det tar mer tid. [...] Jeg tenker også at det er viktig å koble de på andre i menigheten, ikke bare meg. Derfor er det bra med den kirkevertgruppa, hvor vi har noen møtepunkter og de jobber sammen på

søndagene, så ser jeg det nå at de har fått relasjoner der også og at det er flere de kjenner i menigheten. (Ansatt 4, M3)

6.4. Interkulturell kompetanse bidrar til mer engasjement og bedre møter

Et tidligere misjonærbarn som kom til Norge i tenårene og som hadde engasjert seg blant innvandrere fortalte om det å ha en flerkulturell identitet som kom fra å ha vært i en annen kulturell kontekst over lengre tid og som hadde gitt en flerkulturell erfaring som påvirket verdensbildet og nå arbeidet med migranter: «Jeg ble aldri helt norsk ... jeg er ikke helt afrikaner heller». En annen prest fortalte om sin egen bakgrunn og hvordan det hadde preget hans/hennes virkelighetsoppfatning og tilnærming til arbeidet med flerkulturelle:

Jeg har vært misjonærbarn, har vokst opp flerkulturelt, og er krysskulturell selv... For brillen er på en måte virkelighetssyn, det ender man ikke på. Så har vi jo jobbet knallhardt med det, og den forrige prostet var også veldig for det, og sier at hver prest som skal ansettes må ha noe flerkulturell kompetanse, hva nå enn det er; det er vi ikke helt sikre på. Men man kan ikke komme hit og tenke og tro at man driver kirke bare for de siste hvite medlemmene som er her. Det går ikke her. Så det har det vært en utvikling. (Ansatt 7, M6)

Med andre ord bidrar den flerkulturelle identiteten på ulike måter til å kunne forstå «den andre» og se ting fra flere ulike sider. For eksempel handlet det om gjenkjennelse og det at en kunne føle at man hadde noe til felles. Dersom en har bodd i lengre tid i utlandet vet en også hvor krevende det kan være å flytte og etablere seg på nytt. Denne erfaringen beriket møtet med ulike mennesker fra andre kulturelle bakgrunner.

En diakon i en menighet på Østlandet delte av sine erfaringer fra situasjoner der hen har vært med migrantene i møter med det offentlige tjenesteapparatet, et arbeid som har vært tidkrevende for den ansatte. Dette synliggjør behovet for en brobygger som både kjenner saksgang og regler i offentlig forvaltning, og som i tillegg har interkulturell kompetanse. Som den ansatte her forteller, ble det ansatte i menigheten som ble brobyggeren:

Jeg tror nok at det ryktes litt at kanskje [Navn] kan hjelpe deg, i forhold til NAV, Barnevernet, politiet, legen. [...]. Jeg opplever at jeg har god kommunikasjon med mange av de flerkulturelle som kommer, kanskje fordi jeg har bodd i utlandet selv, [...], så jeg har vært med som tolk på NAV-møter,

men altså tolk fra norsk til norsk, begge veier, fordi det er ikke alle saksbehandlere som er like flinke til å skjønne hvor de (migrantene) er språklig, og møte dem og forklare sånn at det blir forstått. Også med Barnevernet er det litt forskjellige hvor gode de er på å skjønne den kulturelle konteksten og spille på lag med folk. Også det med opphold, for eksempel et eritreisk ektepar nå som vi jobber for opphold for ham, vi har vært i Oslo og møtt NOAS og har hatt noen runder og fått avslag, og nå blir det rettsak, så da blir jeg antagelig vitne der. Sånne ting tar tid. (Ansatt 4, M3)

En menighet på en annen kant av landet etterlyste mer bistand fra sentralt hold i arbeidet med å nå innvandrere. Den frivillige gav uttrykk for frustrasjon over manglende ressurser og kunnskap lokalt og at for eksempel mer skriftlig materialet utarbeidet sentralt ville være til god hjelp:

Hvorfor må hver menighet selv finne på noe for å nå innvandrere, migranter på ulike bakgrunner, ikke sant? Altså hvorfor må vi lage våre egne brosjyrer teoretisk sett hvis vi skulle sagt nå vil vi nå alle. Det er jo et ganske omfattende, hvis det skal gjøres, kunne det vært noe sentralt? Ja, noe sentralt som vi bare bruker, men da må vi finne opp krydder på nytt. Resurser rett og slett og materiell. (Frivillig 4, M4)

6.5 En gjennomgående diakonal tilnærming

De fleste menighetene vi undersøkte hadde en tydelig diakonal tilnærming til arbeidet med flerkulturelle og migranter. Observasjonene vi gjorde i prosjektet viste at mye av migrantarbeidet i menigheter skjer i kirkens diakonale arbeid. Diakonen har ofte har en sentral rolle, både som pådriver i arbeidet og for frivillig engasjement rundt dette i menigheten, ofte også i tilknytning og samarbeid med eksterne aktører. I flere av menighetene var også presten svært engasjert i arbeidet rettet mot migranter.

I dette arbeidet pekte mange på at det ikke var naturlig å skille mellom kristne migranter og migranter fra andre religiøse tradisjoner eller de uten trosforankring, men at kirken skulle være for alle. I flere av menighetene ble det imidlertid gjort tydelige skiller på hva som var direkte gudstjeneste- og menighetsbyggende arbeid, og hva som var diakonalt arbeid. En prest som var dypt engasjert i dette, kommenterte at dette var også en måte å være misjonar kirke på – å nå ut til alle uavhengig av kulturell og religiøs bakgrunn.

For eksempel hadde flere av menighetene erfaring med tilbud for barn og unge, gjerne i samarbeid med skolen, kirkelige, kommunale eller ideelle fritidstilbudsaktører o.a. I noen av tilfellene ble det gjort tiltak for å «stenge av kirkerommet» for å være tydelig på ikke å feilaktig kommunisere «misjonerende» hensikter til de som kom. For andre var det ikke en tematikk som ble berørt. Menigheter hadde også erfaring med for eksempel å arrangere internasjonale fester der innvandrere (og kirken) var invitert. Her ble det heller ikke gjort skille mellom kristne og ikke kristne innvandrere. På en internasjonal tilstelning vi deltok på, som var et årlig samarbeid mellom Dnk menigheten ved diakonene og noen frivillige og Frivillighetsentralen, ble det for eksempel lagt til rette for at innvandrere med muslimsk bakgrunn kunne få grillmat uten svinekjøtt. Her var det særlig diakonene som var drivkreftene bak. Frivillighetsentralen bekreftet også at mange av de frivillige hos dem gjerne hadde tilhørighet i kirkens diakonale arbeid. Dette bidro til refleksjoner rundt egen praksis og diakoni. En informant poengterte at

Vi har jo tenkt diakonalt hele tiden [...]. Vi skal ha respekt for alle. De må ikke bli lik oss for å bli akseptert. Det er ikke hensikten. (KIA/frivillig 8, M4)

Diakoni er ikke å gjøre noe for folk. Men det er å gjøre noe sammen med folk. Alle har ressurser. (Ansatt 4, M3)

Ellers var det også en av informantene som understreket sterkt betydningen av menigheten som felleskap og betydningen av å bli kjent med flere i menigheten. Hen var svært bevisst på dette og så på etableringen av gode tjenestefellesskap som sentralt i dette arbeidet.

6.6 Bygge flerkulturell kirke?

Erfaringer og observasjoner sett under ett i tverrsnittet av menighetene vi så på, viser at med noen unntak var det mindre direkte menighetsbyggende fokus på flerkultur enn det vi tenkte vi skulle finne, selv blant menigheter som hadde mye fokus på arbeid blant innvandrere. Flere prester vi intervjuet sa tydelig at «vi burde gjøre mer» når det gjaldt språklig og kulturell tilrettelegging av gudstjenesten. Økt grad av kontakt og samarbeid med kristne migrantledere ble også løftet frem. En prest nevnte at siden hen ikke selv bodde i området der menigheten hen betjente var det begrenset personlig nærhet til kirkens nærområde.

Spenningen mellom å være en folkekirke «for alle» og det å skulle tilpasse gudstjenesten språklig, kulturelt og innholdsmessig var noe flere kommenterte som krevende. Dette gjaldt

også teologi. En prest kommenterte at hen trodde det var naturlig at migranter for eksempel fra pentekostale bakgrunner ville finne seg bedre til rette i en pentekostal migrantmenighet eller en norsk pinsemenighet, både når det gjaldt form og teologi.

Et forslag som en av menighetene løftet frem var tidvis å ha en egen engelskspråklig gudstjeneste.

Det kunne vært fint om vi kanskje en eller to ganger i året kunne hatt en engelskspråklig gudstjeneste klokken ett. [...] og jeg tror at kirken også kan være mer bevisst når det gjelder å nå ut til disse innvandrerfelleskapene, ved å finne ut om vi kan ha fellesgudstjeneste under en av de kristne høytidene. Som Pinsedagen, for eksempel. Jeg tror det vil være ett av de beste områdene der vi kan nå ut til immigrantmenighetene. (Ansatt 9, M7)

Her understreker vi imidlertid at det er variasjon og flere erfaringer i Dnk. Flere menigheter vi besøkte legger til rette i noen grad, for eksempel ved å forenkle språket i forbindelse med liturgien, valg av sanger og salmer, og bevissthet ved å inkludere personer med innvandrerbakgrunn i ulike former for tjeneste i menigheten. Her peker vi gjerne på Fossum menighet i Groruddalen som et etter hvert kjent eksempel på en menighet i Dnk som har jobbet målrettet med inkludering over flere år. Blant annet har de jobbet med «Sammen-gudstjeneste,» en gudstjenesteform som fokuserer på å legge gudstjenesten til rette på ulike måter, både språklig, innholdsmessig, i form, og med tanke på representasjon (se Shanka, 2021). Vi besøkte også menigheter utenfor Dnk som på mange måter tilpasser sine gudstjenester nokså omfattende, for eksempel, med bruk av tolk, valg av sanger og at migranter har synlige roller i gudstjenesten. En menighet vi besøkte hadde oversatt og sang kjente norske sanger på russisk i tillegg til at de la til rette for egne samlinger på ukrainsk slik at også ukrainske flykninger i menigheten kunne synges med.

Det er også viktig å påpeke at kristne migranter er mangfoldige og representerer ulike kirkelige bakgrunner. En deltaker vi intervjuet og som i en periode hadde vært aktiv i frikirkelige og pentekostale sammenhenger fortalte at det å komme til Dnk ble på noen måter som å «komme hjem» da hen opprinnelig kom fra et reformert kirkesamfunn:

Den lutherske statskirken og den reformerte kirken, der er det faktisk ingen stor forskjell i stil. Liturgien er stort sett den samme. [...]. Men, ja, Fadervår,

salmene, de fleste salmene har blitt oversatt til mange språk. For meg, som har del i arbeidet i kirken, har det vært en veldig god og smidig overgang. Så jeg har ingen problemer med det. Jeg elsker salmer. (Ansatt 9, M7)

Hen satte også pris på den teologiske rikdommen som fantes i liturgien:

Jeg kan virkelig godta at gudstjenestene er så rike på teologi. Gudstjenesten kan være veldig kort, 50 minutter, 45 minutter, men innholdet er så fylt av, veldig fylt av, rik på teologi. Og dette betyr virkelig mye for meg, og også for andre. Det er nattverd hver søndag, vi synger salmer. Og dette er noen av tingene du ikke ser i pinsemenighetene, fordi de er annerledes. (Ansatt 9, M7)

Menighetenes muligheter som aktør i lokalmiljøet ble nevnt av flere. Både synligheten til kirkebygget og aktivitetene i kirken som er lavterskeltilbud til unge, voksne og eldre gir en unik mulighet til å skape møtesteder. En menighetsansatt i en av landets større byer deler sine drømmer om en lokal kirke med fellesskap på tvers av tro og etnisitet:

Jeg drømmer jo om at kirka skal være et sentralt sted i forhold til å bygge gode lokalmiljø, rett og slett. Og at vi må erkjenne at det er ikke alle som skal bli aktive i gudstjenesten. Vi skal glede oss over muslimer som blir kristne, men vi skal jo respektere at de har en tro og vil holde på den. Men jeg skulle ønske at vi kunne være et sted der muslimske fedre og mødre kan sende sine barn, uten at de skal være redd for at vi har et omvendelsesfokus for dem. Og jeg skulle ønske at vi kunne klare å etablere et fellesskapsopplegg sammen med andre kristne her, der vi kan utforske både ulikhet og likhet og berike hverandre, rett og slett. (Ansatt 10, M8)

6.7 En del er innom, men mange (for)blir ikke i menigheten

Flere av menighetene vi hadde kontakt med pekte på at selv om mange enkeltpersoner og familier hadde vært innom menigheten, og mulig gått i menigheten over tid, så var det flere som ikke forble i menigheten over tid. Noe av dette kunne skyldes at personene eller familiene flyttet, og/eller at de fant andre fellesskap der de hadde sterkere tilhørighet. Noen av de vi intervjuet tenkte at dette kunne ha sammenheng med at flere som hadde vært innom hadde fått seg venner i andre menighetssammenhenger eller at en del innvandrere kanskje fant seg bedre til rette i friere gudstjenesteformer.

I flere av menighetene vi besøkte viste de til mer utstrakt og aktivt arbeid blant barn og unge i lokale pinsemenigheter eller andre frikirker som mulige årsaker til at noen fant tilhørighet andre steder. Andre migranter fant seg bedre til rette i migrantkirker eller f.eks. i Den katolske kirke dersom de kom fra en katolsk bakgrunn.

Flere av menighetene pekte på at språk var viktig, både som hindring i kommunikasjonen med innvandrere, men også som mulighet for integrering av innvandrere. Noen av menighetene hadde imidlertid vært bevisst på å forenkle kommunikasjonsformen i gudstjenestene, tidvis ha informasjon tilgjengelig på norsk og bruke så enkelt språk som mulig i kommunikasjon, valg av sanger mm. Noen steder var det bibler, informasjon og annen litteratur tilgjengelig på mange forskjellige språk.

Flere prester, diakoner og frivillige vi intervjuet pekte på betydningen av representasjon i gudstjenestene og i kirkens øvrige arbeid. Flere kommenterte for eksempel at i perioder de hadde hatt synlige minoriteter aktive i gudstjenesten og kirkens arbeid synes det å ha attrahert andre fra samme eller tilsvarende bakgrunner til kirken.

Noen ansatte med innvandrerbakgrunn selv, fortalte imidlertid også om opplevd fremmedfrykt fra enkelte i menigheten med kommentarer om at hen egentlig ikke hørte hjemme der. Noe av dette tolket hen som fremmedfrykt sannsynligvis relatert til deler av den eldre generasjonen selv om det i andre tilfeller var nettopp de eldre som brød seg og hadde blitt gode venner. Hen trodde imidlertid menigheter uten et tilstrekkelig tilfang av andre innvandrere oppleves lite attraktiv for innvandrere da de ikke vil ha noen å identifisere seg med. Med andre ord blir det en negativ forsterkende spiral.

Noen av menighetene hadde imidlertid arrangert internasjonale gudstjenester i samarbeid med migrantmenighetene de har hatt kontakt med. To av deltakerne fortalte slik fra et samarbeid mellom en etiopisk menighet og Dnk menigheten de arbeider i:

Ja, vi har jo hatt internasjonale gudstjenester, og de har vært med og sunget mange ganger, med kapper og trommer ... Ja, de har absolutt vært til stede. Men det er egentlig generelt, de er alltid gjester inn i vårt opplegg. Det er litt det som jeg skulle ønske - at vi kunne lage en gudstjeneste i året som vi gjør sammen, hvor de norske lærer litt av den etiopiske tradisjonen, og de etiopiske

lærer av det norske. At vi er sammen, på et åndelig nivå da, og at det er knyttet sammen med noe sosialt, selvfølgelig. Men dit har vi ikke kommet enda, og det vil jeg rett og slett skylde på korona, for det har vært så vanskelig å treffes. (Asatt 10 og 11, M8)

Som en del av feltarbeidet i prosjektet besøkte vi også andre menigheter utenfor Dnk som hadde erfaring fra arbeid med migranter. En av frimenighetene i en mindre by hadde gjennom flere tiår hatt fokus på nyankomne innvandrere, og flere i menighetens ledelse og frivillige hadde migrantbakgrunn. Da pastoren ble spurt hvorfor menigheten hadde valgt å engasjere seg for å tilby et fellesskap for migranter, svarte hen dette:

Jeg tenker at det handler om misjonsbefalingen, sant? Å gå ut og gjøre disipler av alle folkeslag. De fleste kan ikke gå ut til alle folkeslag, og så får vi en mulighet til å være en menighet for alle folkeslag her, der vi er. Jeg håper og prøver litt å vise hvor stort privilegium dette er, at vi ikke trenger å reise til Afrika eller Sør- Amerika. (Andre, M2)

6.8 Kirkens mange frivillige og viktigheten av å inkludere for å skape tilhørighet

De mange frivillige ble av flere nevnt som viktige og en ressurs inn i menighetenes arbeid. Der det var lite aktivitet skyldtes ikke det mangel på frivillige. Flere vi snakket med fortalte at menighetsmedlemmer var engasjert i frivillig arbeid også gjennom kommunen eller andre organisasjoner i lokalmiljøet. De som engasjerte seg gjennom frivillighetssentralen var gjerne de samme som hjalp til på kirkekaffen. En informant fortalte at kommunens språkkafe rettet mot innvandrere nærmest ble overtatt av menigheten siden alle de frivillige likevel kom fra kirken og da tiltaket ikke ble startet opp igjen av kommunen etter pandemien, tok de frivillige språkkafeen over til kirken.

Flere av informantene pekte på betydningen av å legge til rette for at personer med innvandrerbakgrunn også fikk tjene i menigheten, ikke bare være mottakere. Dette gjaldt både for å skape tilhørighet og gi mening til deltagelsen i menigheten, videre ble det understreket at flere frivillige bidro veldig positivt inn i menighetsarbeidet. Det ble også understreket at dette også bidro positivt til å vise andre med innvandrerbakgrunn at det er plass til alle. Noen informanter pekte imidlertid på at de ikke hadde kommet så langt de hadde ønsket, men at det var noe de burde gjøre mer av og jobbe målrettet mot. En konkret erfaring som ble trukket

frem var tiltaket med kirkeverttjeneste og viktigheten av å bygge tjenestefellesskap ved å involvere migranter som frivillige:

Kirkevertene ønsker velkommen, har enkelte liturgiske oppgaver, og ansvar for kirkekaffe. Denne tjenesten har mange gode sider ved seg. I tillegg til å bygge relasjoner, så kan det bygge ned fordommer og gjøre at folk ikke bare er mottakere, men bidrar. (Ansatt 4, M3)

Med andre ord fremhevet deltakeren betydningen av denne tjenesten og hvordan disse bidro til å bygge relasjoner og bryte ned fordommer. Vedkommende la til:

Derfor er det bra med den kirkevertgruppa, som vi har noen møtepunkter og de jobber sammen på søndagene, så ser jeg det nå at de har fått relasjoner der også og at det er flere de kjenner i menigheten. Men jeg tror også at det er kjempeviktig at de andre i kirkevertene blir kjent med de flerkulturelle, for å få bort fordommer og at vi blir ett, at vi skjønner at vi hører sammen, og det å vise frem ressursene, for det er jo mange rarer holdninger blant oss. Og at ikke de er bare mottakere, men at de jobber sammen, det tenker jeg er kjempeviktig. (Ansatt 4, M3)

6.9 Trosopplæring

Flere av menighetene indikerte at det var utfordrende å rekruttere familier med barn og unge og at dette også hadde innvirkning på om innvandrere forble i menigheten eller ikke. Flere fortalte at yngre og familier gjerne gikk i en annen menighet, f.eks. en pinsemenighet eller en annen frimenighet eller i en migrantmenighet. Noen pekte på erfaringer med såkalt 50/50-familier der en av ektefellene har innvandrerbakgrunn der disse ofte døver barna sine og kommer når det skjer noe i forhold til barna, men ofte ikke går jevnlig i menigheten ellers. Det var ofte utfordrende å fange opp disse for å kunne følge de tettere, reflekterte særlig en av menighetene der dette ble drøftet:

Nå trigger du et sånt litt vondt punkt hos meg altså. For noen år siden kom det nemlig en dame fra... Filipinene tror jeg det var. Med blomster og lys. Og det var jo så hyggelig at hun kom. Men jeg var ikke god nok til å ta opp kontakten med henne. [...] Så det er faktisk et sånt tenk jeg tenker på mange ganger. [...] Vi har faktisk veldig mange dåp der mødrene er filippinere og pappaer som er norske. [...] Ja, der er det et potensiale. [...] Ja, i hvert fall til utdeling av 4 og

6 års- boka kommer de. Vi kunne sikkert ha knyttet oss mye bedre til dem, om vi hadde litt inn litt fokus der. Fordi de ville ha trengt, tror jeg. (Ansatt 1, M1)

I forhold til trosopplæring så var det i menigheten stor forskjell på hvor mange fra innvandrerbakgrunn som deltok i søndagsskolearbeid og annet. Noen pekte på at det brukte å komme noen fåtalls konfirmanter fra migrantfamilier eller ha utenlandske navn. En informant sa:

Vi har jo sett [noen] på familiemiddag; der har kommet noen, altså enkeltpersoner.. og kanskje på ett eller to trosopplæringstiltak, men det er i veldig liten grad.

Dette hang sammen med et begrenset tilbud for barn og ungdom i den menigheten til tross for at området menigheten lå i hadde opplevd å få et større tilfang av innvandrere, asylsøkere og flyktninger de siste årene.

Men vi gjenspeiler jo ikke bydelen i det hele tatt, sånn sett da. Enda. ... Men vi har i liten grad kontakt med dem. (Ansatt 10, M8)

Flere viste imidlertid til at andre menigheter som hadde mer aktivt og større tilbud for barn og unge ofte tiltrakk seg barn og unge som kanskje ellers ville følt tilhørighet i Dnk menigheten. Informantene uttrykte stor økumenisk raushet i forhold til hvor disse gikk, så lenge de hadde et kirkelig nettverk og et sted å være. Vi fikk også forståelse for at flere Dnk menigheter hadde godt og nært forhold til andre lokale menigheter fra andre kirkesamfunn og der det ikke sjelden var en dialog og felles kunnskap dersom noen gikk over til en annen menighet. På ett arrangement vi deltok, som var i regi av Dnk og en ekstern aktør, deltok for eksempel personer som tidligere hadde vært aktiv i menigheten, men som nå gikk i en frimenighet.

Potensiale i å nå ut til migrantfamilier og barn med innvandrerbakgrunn ble imidlertid trukket frem av flere. Her etterlyste både prester og diakoner langsiktig tekning, planlegging og ressurser slik at en kunne ligge i forkant. Når det gjaldt Ukraina-krisen responderte kirken og lokalsamfunnet umiddelbart, men likevel etterlyste de tiltak som mer strategisk, langsiktig og målrettet rettet seg mot barn og unge av innvandrere. En informant (Dnk ansatt) med innvandrerbakgrunn kommenterte fra egen menighet at de manglet eget aktivt søndagsskolearbeid, noe migrantmenighetene ofte hadde:

But also it's good to invite them and reach out to them and invite them. We could also maybe visit them and see if we can have like organized activities for the children. Because migrant churches, they have good standard [Sunday] school systems. Because they have many children going there. And in [navn på menighet] we don't have a Sunday school at the moment. Because there are not so many kids coming. But then we have, so we can have like children activities. There are so many children in the city ... or [in] immigrant churches. [We could be] very intentional finding out how best we can include them into the program. So I think that's a good point. We just had a meeting yesterday actually to discuss it. And I think it was very interesting to see how we can work together with the church. And with the community. (Ansatt)

6.10 Kort oppsummering

Erfaringene i Dnk menigheter med kristne migranter og kristne migrantmenigheter er mange. Noen menigheter har hatt stort diakonalt engasjement mot flyktninger og asylsøkere, men ikke nødvendigvis hatt særlig fokus på *kristne* innvandrere. Andre menigheter har hatt ønske om å gjøre mer. Noen menigheter har lagt til rette før økt deltagelse for innvandrere i menighetene gjennom språklig og annen tilpassing, mens enkelte menigheter har gjort mer. Erfaringene viser at tilbud for barn og unge representerer et stort potensial, men som flere informanter pekte på var ofte mer utviklet i menigheter utenfor Dnk. Her må det imidlertid tas valg i forhold til hva slags profil menighetene velger å ha i møte med mangfold og de ulike kontekstene disse menighetene sto i. Forhold knyttet til dette vil bli drøftet mer inngående i kapittel 7.

**DEL IV:
FORSKNINGSPROSJEKTETS
DRØFTING OG UTBLIKK**

7 Muligheter, utfordringer og hindringer knyttet til integrering, likeverd og fellesskap

I dette kapitlet ønsker vi å sammenstille sentrale funn og drøfte disse i lys av problemstillingene. I drøftingen vil vi særlig se på muligheter, utfordringer og hindringer for arbeid med inkludering og samarbeid med kristne migranter og migrantmenigheter. Det er viktig å presisere at dette ofte representerer ulike sider av samme sak. Det vi forstår som «hindringer» kan representere større utfordringer og som krever mer arbeid og fokus. Vi ønsker også å ha et blikk på de åtte kjennetegnene for Dnk i møte med et flerkulturelt samfunn (Den norske kirke, 2022), samt trekke inn relevant litteratur og annen forskning. I neste kapittel (Kapittel 8) drøfter vi hovedtrekk videre i lys av prosjektets overordnede hensikter.

Vi vil igjen presisere at materialet primært sier noe om forskningskontekstene vi har vært i berøring med og det som respondentene i spørreundersøkelsen og deltakerne i intervjuene fortalte. I noen grad kan imidlertid disse erfaringene og perspektivene også være gjenkjennelige i andre sammenhenger og/eller stimulere til refleksjon for hva som kan gjøres i kontekster utover materialets egne begrensninger. Vi kan imidlertid ikke si noe om hvordan det står til i Dnk mer generelt, men, kort sagt, kan en konstatere at mye kan gjøres som ennå ikke er gjort. For mer kunnskap om dette, er det behov for ytterligere forskning (se kap. 8.3.4)

Et grunnleggende normativt spørsmål er hva og hvem Dnk ønsker å være i møte med samfunnets demografiske endringer som har kommet på grunn av migrasjon og innvandring. Prosjektets aktualitet og funn viser at demografiske endringer i samfunnet ikke nødvendigvis endrer demografien i kirken som helhet eller i menighetene. Prosjektet viser også at det er ulike erfaringer i ulike menigheter og i ulike deler av landet. Et spørsmål som følger er imidlertid hva Dnk kan være i møte med disse endringene, herunder muligheter, utfordringer og hindringer. Nå er det ikke denne forskningsrapportens hensikt å si svare på dette på vegne av Dnk. Men i lys av forskningsprosjektets funn kan den indikere noe om hva et utvalg ansatte, frivillige og migranter tenker om dette.

7.1 Muligheter

Forskningsprosjektet har vist at Dnks arbeid med kristne migranter innebærer en rekke muligheter for kirken. Den endrede demografien reflekterer muligheter både for Dnk nasjonalt i strukturer, strategier og handlingsplaner, og for Dnk lokalt i de enkelte menighetene. En endret demografi gir muligheter til å utvide kirkens kontaktflate, gi flere berøringspunkter og skape rom i møte med nye grupper mennesker fra andre etniske og kulturelle bakgrunner som tidligere ikke var knyttet til kirken, både når det gjelder relasjoner med enkeltpersoner og med grupper av migranter, f.eks. ulike migrantmenigheter.

Som tidligere indikert, særlig i Kapittel 3, reflekterte mange av fritekstsvarene fra spørreundersøkelsen en tydelig overbevisning om at et større etnisk og kulturelt mangfold vil ha en positiv betydning for Den norske kirke. I lys av sammenstillingen av hovedfunn i prosjektet utdyper vi i det som følger noen av disse mulighetene. De skisserte mulighetene skisserer både praksiser som menighetene hadde erfaringer med, men også muligheter deltagerne så var innen rekkevidde, men som ennå ikke var realisert til det fulle. Noen ganger reflekterte deltagerne over faktiske erfaringer de hadde gjort seg, mens andre ganger kommenterte de de på vegne av kirken som helhet. Vi legger også til at det vi påpeker i det påfølgende kapitlet om utfordringer og hindringer (7.2), representerer også muligheter, da det i prinsipp ikke er mulig å skille utfordringer fra muligheter. Framskrivningen reflekterer imidlertid hvordan deltagerne i prosjektet beskrev de nevnte forholdene, selv om disse i prinsipp må tolkes i lys av sine kontekster, men som av anonymitetshensyn bare er beskrevet inn i begrenset grad i rapporten. I punktene under har vi imidlertid fokusert særlig på forhold som vi tolker som gjennomgående eller er konkrete eksempler på forhold som kan forstås noe mer generelt.

7.1.1 En synlig og landsomfattende kirke

Kirkens synlighet, både som fysisk kirkebygg, men også i kraft av utadrettede aktiviteter, viste seg å være noe som kristne migranter fant verdifullt og som gav rom for å kunne vite om kirken på lokalstedet. Ikke minst er Dnks store geografisk nedslagsfelt en mulighet for Dnks arbeid med (kristne) migranter. Som majoritetskirke har Dnk legitimitet, både symbolsk og strukturelt, og har som institusjon en uovertruffen synlighet i samfunnet både med kirkebygg og som samfunnsaktør. Dnk representerer store materielle og menneskelige ressurser. For kristne migranter representerte Dnk en aktør som legitimerte religiøs/kristen tro i en ellers ofte

sekularisert samfunnsvirkelighet (se gjerne Botvar og Schmidt, 2010 og Kivisto, 2014). Denne synligheten og tilstedeværelsen var noe som syntes å gi Dnk et fortrinn i møte med (kristne) migranter.

Materialet viste også at som majoritetskirke har Dnk en unik posisjon i samfunnet, bl.a. med etablerte relasjoner til både det offentlige og til sivilsamfunnsaktører. Som kirke har Dnk også potensiale for et felles landsdekkende fokus og rammeverk for arbeidet med kristne migranter, herunder Dnks vedtatte åtte kjennetegn (Den norske kirke, 2022). Som tung kirkelig aktør har Dnk også store muligheter til å påvirke samfunnsdebatten i møte med kristne og andre migranter. Innenfor sine strukturer har Dnk også muligheter til å koordinere satsinger knyttet til arbeid med kristne migranter, f.eks. når det gjelder å kunne utvikle felles ressurser for trosopplæring o.a.

Kirkebyggene i seg selv har tung symbolsk og praktisk betydning, ikke minst knyttet til relativt omfattende utleie av kirkebygg til kristne migrantmenigheter, selv om det også var begrensninger knyttet til dette. Dette gjelder også mulighetene og kompetansen som Dnk har i møte med mennesker i nød og i møte med død og sorg. På mange måter kan en argumentere for at kirken står i en særstilling som aktør i samfunnet i å ha kompetanse og i å kunne tilby nære møter med mennesker i alle livssituasjoner.

7.1.2 En kirke for alle

Materialet viste at mye av arbeidet mot innvandrere i menighetene ikke nødvendigvis var spesifikt rettet mot kristne innvandrere, men innvandrere mer generelt. Dette gjaldt ikke minst diakonalt arbeid rettet mot flyktninger og asylsøkere (se gjerne Haugen, 2010 og Leis-Peters, 2017; se også Kirkerådet 2018). I arbeidet med flyktninger og asylsøkere var krav eller forventning om kristen tro ikke noe som var ønsket eller tematisert, med mindre det gjaldt spesifikke grupper av flyktninger der det tidvis var naturlig å bygge bro knyttet til religiøs tro (f.eks. ukrainske flyktninger). Ønsket om å være en kirke for alle gjenspeiler folkekirkens hensikt om å være en inkluderende kirke med stort nedslagsfelt i befolkningen. Med andre ord, at Dnk skal være en kirke for alle, og ikke eksklusivt for én gruppe (se også Lindseth, 2006; Nilsen, 2009). Dette gir per definisjon ikke forrang til én særskilt gruppe, selv om kirken nødvendigvis vil reflektere majoritetsbefolkningen.

Flere av deltagerne blant ansatte og frivillige i Dnk uttrykte at det opplevdes kunstig å skulle kun rette arbeidet mot kristne migranter, men at hovedhensikten var å inkludere så mange som mulig. En prest kommenterte imidlertid at i dette lå det også implisitt en forståelse av kirkens brede og «misjonale» hensikt og at det å være inkluderende er en måte å være et kristent vitne i samfunnet og i møte med andre fra andre trosbakgrunner, uten at omvendelse til kristen tro er en hensikt. Dette gjaldt for eksempel erfaringer fra dialogisk eller diakonalt arbeid med innvandrere fra muslimsk bakgrunn. Flere av kirkene vi så på var svært bevisste på *ikke* å skulle være forkynnende i det diakonale arbeidet. En kirke hadde for eksempel en praksis med å stenge av kirkerommet for at ikke kristne symboler skulle oppfattes påtrengende eller forkynnende i sammenhenger der det kom besøkende fra andre trosbakgrunner.

Deltagere i prosjektet reflekterte også rundt det at en kirke er «for alle» betyr at det bør være en lav terskel for å kunne være tilknyttet. En rekke av de vi snakket med fortalte for eksempel at det ikke var uvanlig at mennesker fra andre trosbakgrunner kom til kirken og kunne føle seg hjemme, deltok i ulike aktiviteter etc. Flere diakoner som jobbet mot migranter, hadde tiltak og aktiviteter der migranter kunne delta uavhengig av religiøst ståsted. Bevissthet rundt at Dnk skal være en åpen og inkluderende kirke synes også å bidra til lokale initiativ der kirken inviterte til kulturkvelder eller liknende for migranter, ikke minst på mindre steder. Flere menigheter hadde også erfaring fra å være en sentral aktør i møte med andre organisasjoner som jobbet med migranter.

7.1.3 Lokalmenigheten som integreringsarena

Studien har vist at kirken har stort potensiale som integreringsarena, ikke minst med tanke på lokalmenigheten. Som allerede nevnt er Dnk som majoritetskirke representert i hele landet og representerer en symboltung og ressursrik aktør i samfunnet og i kirke-Norge. Et sammenfallende hovedfunn i prosjektet, og noe både ansatte og frivillige i Dnk og deltagere med innvandrerbakgrunn påpekte, var at kirken representerte en viktig integreringsarena. Dette var også noe vi observerte i case menighetene vi besøkte. Flere pekte blant annet på mulighetene som finnes til å utvikle gode og varige personlige relasjoner mellom migranter og norske/andre som går i menigheten. Kirkekaffen ble trukket frem som en gylden mulighet, selv om det ikke var automatikk i at kirkekaffen bidro til slike relasjoner. Intensjonalitet, interkulturell kompetanse og interesse for andre var noe som ble nevnt som viktig i slike sammenhenger. Tilsvarende gjaldt inkludering av migranter i frivillig tjeneste i menighetene.

Lokalmenigheten ble her både en arena for relasjonsbygging, det å bli kjent med «det norske», og gav samtidig mange muligheter for språktrening. I så måte representerte Dnk menigheter en integreringsarena både for første og neste generasjoner innvandrere der en kan argumentere for at deltagelse i menigheten har stort potensiale for å bidra til integrering også i samfunnet for øvrig gjennom nettverksbygging, og det å bli kjent med norsk kultur og væremåter.

Materialet viste også at mange migranter, særlig flyktninger og asylsøkere, hadde fått hjelp og støtte gjennom kirken og at dette hadde bidratt til gode og nære relasjoner. I noen tilfeller hadde det ført til langvarig og økt deltagelse i kirken, mens i andre tilfeller hadde menigheten hatt en viktig betydning i noens liv i utfordrende perioder.

Noen av menighetene samarbeidet tett med KIA og/eller andre aktører, og en kan, som en av informantene påpekte, her drøfte grenseoppgangen for «hva som er kirke» og ikke. Vi fant også at mange av de frivillige som engasjerte seg for innvandrere ofte kom fra en kirkelig bakgrunn. Det var også våre erfaringer fra flere av menighetene. En av samarbeidsaktørene til en av menighetene i en bygd på Østlandet nevnte for eksempel at mange av de som engasjerte seg i Frivillighetssentralens arbeid blant innvandrere også hadde tilhørighet i kirkens diakonale arbeid. Her kan vi også legge til at samarbeidet med aktører slik som Frivillighetssentralen eller andre kommunale eller ideelle/frivillighets aktører beskriver kirkens utvidede flate som integreringsarena og samfunnsaktør (se gjerne Haaland og Wallevik, 2016).

7.1.4 Kulturell og åndelig berikelse

Spørreundersøkelsen og mange av de ansatte og frivillige vi intervjuet pekte på at økt etnisk og kulturelt mangfold representerer en mulighet for kulturell og åndelig berikelse for kirken, både nasjonalt og lokalt. Økt kulturelt mangfold kan tilføre kirken både kulturelle og åndelige impulser som kan inspirere og bidra til økt kreativitet og vitalitet i Dnks arbeid. I materialet pekte en rekke av de vi intervjuet på at «her har vi ikke kommet langt nok», og at det er et uforløst potensial når det gjelder gudstjenesten, forkynnelse og kulturelle uttrykk, men også mer generelt knyttet til kulturutveksling, bønn og spiritualitet.

Flere deltagere, både ansatte og frivillige i Dnk, og migranter, pekte på behovet for faktisk å lytte til hverandre og lære hverandre å kjenne for at dette skulle ble mer av en realisert

virkelighet. Flere reflekterte med andre ord over rikdommen som ligger i erfaringen ved å ha «dialogisk ydmykhet» (Kjennetegn 1) i møte med (hver)andre ved å vise nysgjerrighet og respekt for hverandres livs- og troserfaringer, og at dette kan være med på å bygge ned fordommer og usikkerhet. Selv i forskningsprosjektet fikk vi erfare rikdommen i det å lytte til andres troshistorier og livserfaringer. Som nevnt tidligere var det særlig dem vi har kalt «ildsjeler» som tok initiativ til slike samtaler og som viste vei. Vi erfarte imidlertid at intensjonelle møtepunkter der migranter og «norske» var tilstede gav rom for slike erfaringer for flere. En rekke frivillige vi snakket med fortalte også om langvarige vennskap som hadde utviklet seg fra slike møteplasser. Dette kompletterer erfaringer også fra andre steder. I en nyere artikkel fra 2021 kalt «Veien fra mistenkeliggjøring til tillitsfullt mangfold,» beskriver og drøfter Yohannes Mekonnen Shanka, prest i Groruddalen, erfaringer som kristne migranter har gjort seg i møte med Dnk (Shanka, 2021).

7.1.4 Dedikerte personer og ressurser

Som nevnt under funnene, var arbeidet blant (kristne) migranter preget av engasjement fra dedikerte personer, «ildsjeler», både ansatte og frivillige. Blant de vi intervjuet av ansatte i Dnk var det særlig diakoner som hadde arbeid med (kristne) migranter som sitt fokusområde (se også Nilsen, 2009). Å skulle ha et særskilt fokus på migranter gav muligheter til å utvide kirkens kontaktflate og nedslagsfelt. Det at noen har dette som del av sin stillingsressurs og stillingsinstruks bidrar til intensjonalitet, samtidig som det er sårbart dersom arbeidet i for stor grad knyttes opp mot disse enkeltpersonene. Materialet reflekterer på mange måter at det er stor bevissthet rundt Dnks kjennetegn nummer 2, «diakonal tilnærming» med fokus på at «Kirken fremmer migranters rettigheter, er støttende i etableringen av en hverdag i Norge og har lav terskel for deltakelse i diakonalt arbeid» i møte med ulike utfordringer som kan møte innvandrere i Norge. Det diakonale engasjementet vi møtte i flere av menighetene tok utgangspunkt i en diakonal gjestfrihetsteologi med fokus på det relasjonelle og betydningen av å se den enkelte. Mange av de ansatte og frivillige vi intervjuet reflekterte teologisk over eget engasjement og over betydningen av å jobbe for og med migranter. (Se også Haug, 2016).

Materialet viste også stort frivillig engasjement i flere av menighetene, men som oftest ledet av særlig dedikerte diakoner eller andre. Vi observerte også stort engasjement av disse i gudstjenester og andre arrangement vi deltok på og fikk inntrykk av at slike var tydelige nøkkelpersoner og brobyggere i møtet mellom kirke og migranter og mellom kirken, andre

frivillige og menighetens øvrige ledelse. Noen av intervjuene pekte imidlertid på at stillinger i praksis ofte ble «spist opp» av andre ansvarsområder og at tid og ressurser ikke strakk til. Noen pekte også på bekymring om stillingsinstrukser ble endret der det ikke var rom for å jobbe så dedikert som en ønsket. Det å styrke de menneskelige ressursene, og gjerne ha flere å spille på, var noe flere ønsket seg. Vi vil imidlertid også peke på at migrantledere også gjerne kan karakteriseres som ildsjeler da mye av arbeidet og kontakten med Dnk ofte gikk via disse. Mange av disse var imidlertid ikke lønnet av sine migrantmenigheter, men hadde som oftest andre jobber på fulltid «ved siden av» det å være leder for migrantmenigheten. Likevel var disse også viktige brobyggere inn mot kontakten med Dnk. Ut fra våre observasjoner var det mindre grad av kontakt mellom menighetsmedlemmer i Dnk--menigheter og medlemmer i migrantmenigheter.

7.1.5 Se migranter som ressurser

Et viktig moment og observasjon i materialet var behovet for å se migranter som likeverdige deltagere og ressurser og ikke bare mennesker i behov av hjelp eller tiltak. Observasjon av ulike migrantmenigheter som var i berøring med Dnk viste at disse koblingene representerer mange ulike relasjonelle, kulturelle, språklige og åndelige muligheter for fornyelse. Kontakt og samarbeid med kristne migranter fra ulike bakgrunner og sammenhenger representerer her mange muligheter for bl.a. å bedre reflektere Dnks femte kjennetegn, «mangfoldige gudstjenester». Når det gjaldt dette, var det særlig ildsjelene som ønsket dette, men som sto i et visst spenn mellom å gjøre gudstjenestene mer kulturelt mangfoldige og det å skulle ha gudstjenester for de som allerede var der. Noen prester hadde erfaring med å «bytte talerstol» med migrantpastorer og ta del i hverandres gudstjenester og på den måten avspeile større mangfold av gudstjenester på flere språk. Med noen unntak er det kun begrensede eksempler på tydelig kulturelt mangfoldige gudstjenester innen Den norske kirke. «Sammen-gudstjenesten» ble imidlertid trukket frem som et eksempel. Her kan vi referere bl.a. til rapporten av en særskilt satsing i Høybråten, Fossum og Stovner menighet i Grorudalen som beskriver dette og andre tiltak i menigheten mer utfyllende (Ayana, 2021).

Dersom en ser noe «større» på samarbeidet med migrantmenighetene som bruker Dnks lokaler, og inkluderer gudstjenestene som foregår i regi av migrantmenigheter som leier og/eller låner lokaler av Dnk, vil det være et betydelig spekter av mangfoldige gudstjenester selv om migrantmenighetene formelt ikke er knyttet til Dnk. I lys av en slik forståelse kan en

argumentere for at dette kjennetegnet oppfylles i større grad. Det at det finnes et kirkelig tilbud på ulike språk i bygg og omkrets til Dnk inviterer til en annen måte å tenke om samarbeid med migrantmenigheter på. Disse tilbudene var som regel ikke i regi av Dnk, men i noen tilfeller fantes et visst samarbeid og fellesskap ut over det rent organisatoriske og forretningsmessige. Enkelte steder har det vært noe praksis av å «dele talerstol», dvs. representanter fra migrantkirker fikk forkynne på talerstolen i Dnk, og omvendt, at den lokale presten besøkte og forkynnte i migrantforsamlingen. Ser en på mangfoldet av gudstjenester som foregår under Dnks tak, vil det være en rekke språk, kulturelle uttrykk og teologiske tilnærminger. Flere prester og andre vi snakket med ønsket primært samarbeid med migrantmenigheter de kunne arbeide langsiktig sammen med, f.eks. knyttet til gudstjenester eller arbeid blant barn og unge. Her så mange et stort og ubenyttet potensiale.

Dette knytter seg til Dnks Kjennetegn 4 i forhold til «kultursensitiv forkynnelse og trosopplæring» der «Kirken forkynner og underviser evangeliet frimodig og tilpasset migranters erfaringer og perspektiv, språk og alder» som på den måten kan «bidra til at fellesskapet ser nye sider av Gud som gir ny næring til tro» (KR16/21). Dette var med andre ord et punkt som flere av deltagerne fra Dnk ønsket at det kunne vært gjort mer av.

I slik arbeid vil migranter være helt avgjørende ressurser og dem som sitter med nødvendig sosial, kulturell, språklig og åndelig kapital for å kunne gjøre det mulig. Både migranter og mange av dem vi intervjuet pekte på viktigheten av å se migranter primært som ressurser, og i mindre grad som mennesker som trenger hjelp og støtte. Dette har også praktiske og organisatoriske konsekvenser, f.eks. når det gjelder representasjon som vi drøfter senere i rapporten. For mange var dette et hovedpunkt å skulle fokusere på dersom Dnk skulle lykkes i arbeidet med å bli en kirke som reflekterer og møter nåtidens og fremtidens flerkulturelle samfunn (se også Joachimsen, 2019).

En utfordring som flere nevnte var for eksempel å holde på barn og unge i menighetene. Relativt mange pekte på at de kunne vise til at mange familier hadde vært innom menighetene, men at etter en tid forsvant mange av disse, enten til egne migrantmenighet eller til andre frimenigheter. De sistnevnte menighetene, hadde ifølge flere av deltakerne større evne og vilje til å legge til rette for mangfoldige type gudstjenester og i tilbud for barn og unge. Dette er selvsagt kontekstavhengig. En rekke fritekstsvar i spørreundersøkelsen pekte også på det samme. Uten å skulle kunne si noe konkret om årsaker i de ulike tilfellene, kan en spekulere i

om et større fokus på å bruke migranter som ressurser inn i menighetenes arbeid, både i gudstjenestene og i trosopplæring kunne bidratt til større deltagelse og vekst.

7.1.6 Økumenisk raushet

I materialet så vi at det var stor økumenisk raushet i menighetene knyttet til både gjestfrihet i form av å gjøre kirkebygg tilgjengelig og til å ha et større økumenisk blikk når det gjaldt hvor migrantene til slutt valgte å ha tilhørighet. Her så vi flere eksempler på at mange kristne migranter gjerne hadde parallell tilhørighet til både en migrantmenighet/-felleskap og til Dnk. Kirkens mange kirkebygg og Dnks strukturelle rammer representerer en mulighet til å vise økumenisk raushet, både overfor migranter og i møte med andre kirkesamfunn som også arbeider med kristne migranter. Dette er også beskrevet i noen av de øvrige eksemplene nevnt over.

I materialet var det en bevissthet og realisme i refleksjonene rundt dette. Et fritekstsvar fra spørreundersøkelsen pekte for eksempel på at:

Migranter oppsøker ofte andre kirkesamfunn enn Dnk, der det er mulig. Det kan skyldes religiøst uttrykk, feks mer karismatisk for de som er vant til det, mer ortodoks for dem med denne bakgrunn - men også fordi mindre kirkesamfunn ofte oppleves mer inkluderende enn Dnk.

Et annet svar la imidlertid vekt på mulighetene dette kunne gi:

Migranter kan bidra til mer økumenikk og samarbeid mellom kirkesamfunn. Igjen tenker jeg saken blander målsetningen; At mennesker som ønsker å finne en plass i Dnk skal få det - opp i mot økumenisk samarbeid mellom kirkesamfunn. Det er noe annet. Og der må vi tenke alle andre kirkesamfunn og økumenisk samhandling uavhengig av etnisitet.

Dette reflekterer Dnks Kjennetegn nummer 8, «økumenisk samarbeid» der «Den norske kirke tilbyr ulike tilknytningsformer for den enkelte migrant og for migrantmenigheter». Det å ta perspektivet at «Den norske kirke er majoritetskirke i Norge, og samtidig del av den verdensvide kirke» som utgangspunkt for mulige samarbeid med andre menigheter i nærområdene representerer en stor mulighet lokalt og nasjonalt (f.eks. i Norges kristne råd).

7.2 utfordringer og hindringer

Materialet viste imidlertid også en rekke utfordringer knyttet til Dnks kontakt og arbeid med kristne migranter knyttet til inkludering, likeverd og fellesskap. I en artikkel fra 2019, tematiserer Erling Birkedal og Turid Skorpe Lannem utfordringer som Dnk står overfor i møte med kristne innvandrere, særlig i lys av nye typer menighetsdannelser som i ulik grad har tilknytning til Dnk (Birkedal og Lannem, 2019; samt Desta, 2018 og 2019. Se også Loga, 2011). I det som følger skisserer vi noen av hovedutfordringene som ble trukket frem av deltagerne i forskingsprosjektet. Noen av disse utfordringene kan mulig også karakteriseres som hindringer som vi her forstår som større strukturelle forhold eller andre utfordringer eller forhold som vil måtte kreve mer arbeid og fokus for å kunne endre. Utfordringene og hindringene som her trekkes frem er knyttet til spesifikke forhold reflektert i prosjektet, og er selvsagt ikke uttømmende og utelukker heller ikke andre hindringer. Som nevnt over, forstår vi hindringer her som større strukturelle forhold eller andre utfordringer eller forhold som vil måtte kreve mer arbeid og fokus for å kunne endres.

Noen av disse blir nødvendigvis gjenspeilinger av noen av mulighetene som er skissert over. Både den kvantitative undersøkelsen og intervjumaterialet pekte imidlertid på manges opplevelse om at det er en opplevd avstand mellom Dnks gode intensjoner og etablert praksis i menighetene. Selv om spørreundersøkelsen og materialet hovedsakelig viste stor grad av positive holdninger til (kristne) migranter, var det likevel også spor av behovet for fortsatt holdningsarbeid i Dnk. Flere fritekstsvar i undersøkelsen inkluderte nokså skarpe refleksjoner rundt dette, og erfaringer til kristne migranter vi intervjuet var ikke fritt for opplevelser av fremmedfrykt og liknende, selv om dette hovedsakelig var knyttet til enkeltopplevelser.

7.2.1 utfordringer knyttet til begrensede ressurser

Noe som mange av de Dnk ansatte (og frivillige) vi intervjuet påpekte, var at mangel på ressurser var opplevde reelle og praktiske utfordringer og hindringer. Dette gjaldt særlig det faktum at det ofte var et fåtall mennesker i menigheten som hadde fokus på migrant- og integreringsarbeid og at dette var en utfordring og/eller hinder som begrenset arbeidet. Det gjaldt også manglende langsiktig strategisk planlegging, både nasjonalt og i bispedømmet.

Arbeidet var ofte personavhengig, noe som var sårbart, for eksempel om en dedikert prest eller diakon ville slutte. Flere vi snakket med var bevisst denne problematikken og jobbet med å

motivere og involvere vanlige medlemmer i menigheten (frivillige), men pekte på at det å arbeide med og koordinere frivillige også krever ressurser. Materialet viste også at arbeid med migranter tar tid og krever ofte mer enn det som ligger i en stillingsinstruks som inneholder mange ulike arbeidsområder en har ansvar for. Er det for eksempel tid i stillingen til å oppsøke migranter, drikke kaffe, ha fellesskap, skape møteplasser o.l. eller skal det meste av arbeidet passe inn i effektive rutiner med minimal tid og anledning til å dyrke relasjoner? Her påpekte flere deltagere viktigheten av å ha interkulturell kompetanse og en forståelse av at tid var viktig kulturell kapital i møte med migranter.

Flere uttrykte frustrasjon over ikke å ha tilstrekkelig tid, at det skulle vært flere menneskelige og økonomiske ressurser og at det tidvis var utfordrende å skulle strekke seg ofte langt utover det tidsressursene tilsa. Noen pekte på erfaringer av å ha blitt sykemeldt eller nærmest utbrent. Her etterlyste flere langsiktige og helhetlige satsinger, samt økt fleksibilitet som kunne bidra i arbeidet med kristne migranter. I noen tilfeller var det mange frivillige som engasjerte seg, særlig i arbeid som var rettet mot flyktninger og asylsøkere. I andre tilfeller, i det jevne inkluderingsarbeidet i kirken, opplevde flere å stå mer alene. Et konkret eksempel var mangel på møteplasser der kristne migranter kunne treffe andre på likeverdige premisser. Dersom mye av dette falt på en diakon eller prest var det begrensninger i omfang og hva dette kunne føre til.

Her ble det også påpekt viktigheten av ikke bare å skape avhengighet til enkeltpersoner samtidig som ildsjelene var viktige i arbeidet. Et viktig spørsmål var om arbeidet med og for migranter er bærekraftig dersom det primært faller på en ansatt med dette som del av sin stilling, eller om det bør arbeides mer for å endre kulturen i Dnk menigheter der dette ikke bare blir et anliggende for noen få eller dedikerte frivillige, men en felles kultur i menighetsfellesskapet. En av deltagerne illustrerte sin opplevelse slik:

Ja, det er noe med det her å ikke gjøre folk avhengige av meg, for der tror jeg jeg kan ha en liten tendens, og det er også litt på grunn av tidsperspektivet og stress og press. For eksempel jeg som har hjulpet mange ganger å skrive søknad om sosialhjelp, så etter hvert har jeg fått henne til å sitte og skrive selv, men noen ganger tenker jeg at jeg ikke har tid, at jeg ikke har den halvtime du tar at hun skal skrive det, mens jeg gjør det på fem minutter. Så det er litt sånn, men nå ordner hun det selv, men det har tatt litt tid. Men jeg må stadig ta meg

selv i å gjøre det jeg egentlig vil være bevisst på, for det tar mer tid. [...] Jeg tenker også at det er viktig å koble de på andre i menigheten, ikke bare meg. Derfor er det bra med den kirkevertgruppa, hvor vi har noen møtepunkter og de jobber sammen på søndagene, så ser jeg det nå at de har fått relasjoner der også og at det er flere de kjenner i menigheten. (Ansatt 4, M3)

7.2.2 Kulturelle utfordringer og kirke – Hvem skal forandre seg?

En hovedutfordring i møte med økt etnisk, kulturelt og religiøst mangfold, var knyttet til i hvilken grad Dnk bør endre seg i møte med den «nye» virkeligheten og i hvilken grad migranter bør tilpasse seg den etablerte «norske» kulturen og væremåten i kirken. Språk og tilgjengelighet ble særlig trukket frem som viktig i møte med migranter, særlig første-generasjons migranter. Det å gjøre gudstjenesten og kirken tilgjengelig språklig var en utfordring som flere menigheter påpekte de ikke hadde kommet langt i, selv om noen eksempelvis hadde litteratur og informasjon tilgjengelig på flere språk.

Språk ble særlig trukket frem som en utfordring, både for migranter som hadde utfordringer med å forstå eller delta fullt ut i en Dnk menighet, og for at gudstjenesten og menighetens arbeid skulle være like tilgjengelig for språklige minoriteter. I den grad det i noen sammenhenger ble lagt til rette for flere kulturelle uttrykk gjennom skriftlesning og annet, kan en likevel spørre i hvilken grad migranters deltagelse representerer likeverdige kulturelle uttrykk og preferanser eller om majoritetskirkens kultur nødvendigvis vil oppfattes om overlegen og primærkultur.

Møter med migrantmenigheter som var i samarbeid med Dnk viste også at mange migranter har behov for å treffes som egne etniske og/eller språklige grupper. Noen ganger skjer slik deltagelse parallelt med at de deltar i lokalmenigheten til Dnk. I tillegg til kultur handler dette også om spørsmål knyttet til generasjon.

7.2.3 Gudstjeneste(re)form

Gudstjeneste(re)formen ble trukket frem av en rekke av deltagerne, både fra intervjuene med ansatte og frivillige i Dnk og i en rekke fritekstsvaer som en konkret opplevd utfordring eller hindring i å skulle gjøre gudstjenester mer kulturelt og språklige mangfoldige (Kjennetegn 5) slik at mennesker med andre bakgrunner kunne kjenne seg igjen. Dette var også knyttet opp til

opplevde begrensninger i å skulle kunne gjøre forkynnelsen mer kultursensitiv og tilpasset mennesker med andre kulturelle bakgrunner (Kjennetegn 4). Flere pekte på at i stedet for å oppfordre til variasjon og til å kunne gjøre mulige tilpasninger var handlingsrommet blitt mindre. Særlig opplevde flere at rammene for gudstjenesten som rigide. For mange migranter var derfor gudstjenesteformen mer fremmed enn det de ønsket den kunne være. For migranter med bakgrunn fra liturgiske tradisjoner som likner på Dnk, var fremmedheten ikke nødvendigvis knyttet til liturgien i seg selv, men til gjennomføringen og tilgjengeligheten knyttet til språk og andre kommunikasjonsformer i gudstjenesten.

7.2.4 En uungåelig maktubalanse?

I møte med kristne migranter vil demografien og strukturen i Dnk representere en uungåelig maktubalanse i uoverskuelig fremtid. Demografisk vil migranter sannsynligvis «alltid» være i minoritet i menighetene og i ledende posisjoner i Dnk. Det vil ikke automatisk være problematisk, men bør reflekteres over, og arbeides med hvordan en på sikt kan bidra til å gjøre denne ubalansen mindre, slik at Dnk bedre kan reflektere mangfoldet som finnes.

I hvilken grad forventes det i praksis at en assimileres inn i menigheten og at god integrering forstås som stor grad av tilpassing til «det norske» eller i hvilken grad arbeides det faktisk med å gi rom der mennesker med innvandrerbakgrunn får økt innflytelse i kirken? En kan også spørre i hvilken grad migrantmenigheter som leietakere alltid vil være underordnet og i et underordnet økonomisk forhold til de lokale Dnk menighetene de leier fra. Det samme gjelder migrantmenigheters forhold til, f.eks. når det gjelder anerkjennelse av migranternes utdanning og muligheter for ordinasjon, migranternes teologiske bakgrunner o.l. Demografisk vil migranter alltid være minoriteter med mindre kirkens identitet er noe som vil bidra til at Dnk faktisk representerer en «felles» identitet og plattform som oppleves likeverdig.

7.2.5 Uoverstigelige teologiske hindringer?

Prosjektet bekreftet at det finnes teologiske spørsmål som representerer tydelige hindringer i arbeidet med kristne migranter. Uten å skulle kunne generalisere mangfoldet av kristne migranter som har berøring med Dnk, var det tydelig at for mange migranter vi hadde kontakt med var det en opplevd teologisk avstand til Dnk særlig knyttet til det som for migranter var sentrale teologiske spørsmål.

Særlig var dette (for noen) knyttet til spørsmål om kvinnelige prester og for mange knyttet til spørsmål om seksualmoral og særlig likekjønnet samliv og ekteskap der migrantene vi møtte i all hovedsak hadde konservative teologiske overbevisninger på disse områdene. Med andre ord kan det å skulle være en inkluderende kirke «for alle», for andre virke ekskluderende i teologiske spørsmål som for disse er av eksistensiell karakter i det å skulle være kirke. For mange teologisk konservative migranter vil Dnks bruk av mangfoldsbegrepet være problematisk dersom det også inkluderer kjønns mangfold og seksuelle minoriteter.

Migrantenes standpunkt i disse spørsmålene reflekterer de kirkelige og sosiokulturelle bakgrunnene disse hadde. For migranter fra store og teologisk konservative kirker i sør vil oppfattelsen av vestlige kirkers «liberale» teologi og form være fremmed og ikke inkluderende (se gjerne Horsfjord, Kloster, Lendda og Løland, 2018). For migranter som minoriteter og «gjester» i kirken kan det også være utfordrende å hevde sitt syn, særlig om det skulle ha innvirkning på relasjonen til kirken, for eksempel, når det gjelder leieforhold. En kan også spørre om migranters teologi på disse og eventuell andre områder vil kunne oppleves som «likeverdige teologier». Dnks struktur knyttet til teologiske spørsmål (Kirkemøtet) vil for migranter være et hinder vanskelig å komme over, særlig om de i slike spørsmål vil ha et annet syn enn majoriteten i kirken. Skal det av mangfoldshensyn eventuelt være unntak for migranter? Dette vil også være vanskelig for kirken som helhet.

7.2.6 Dnk - en tung skute å snu?

En del fritekstsvar og flere av deltagerne understreket også at Dnk er en tung organisasjon å endre og at det er en rekke strukturelle utfordringer som må løses. Dette var også noe som flere av de ansatte vi intervjuet kommenterte. En deltager kommenterte for eksempel at avstanden fra Kirkerådets ønsker var nokså lang til skrivebordet til den ansatte. Andre pekte på at strukturene og beslutningsprosessene i Dnk gjør det utfordrende å skulle gjøre endringer lokalt, for eksempel i forhold til ønsker om å tilrettelegge for flere flerkulturelle og mangfoldige gudstjenester der det kunne være hensiktsmessig med forenkling og tilrettelegging av liturgi og gudstjenesteform. Ansettelsesprosesser og økonomi ble også trukket frem som forhold som forvansket lokale menigheter å skulle «snu seg rundt» og møte behov knyttet til migranter i menighetenes omkrets. Noen pekte på at det ville vært hjelpelig med flere typer av valgmenigheter som kunne ha en større frihet til å justere eller endre kurs med tanke på hvordan nå og arbeide for at flere med innvandrerbakgrunn kunne ta del i menigheten. Kirkens

beslutningsprosesser knyttet til teologi ble også trukket frem som forhold som ville gjøre det utfordrende for kristne innvandrere å ha reell innflytelse i kirkens indre og viktige anliggender. Dette er forhold som i det minste vil ta tid og som vil avhenge av at en større andel kristne innvandrere engasjerer seg i kirkepolitiske spørsmål, at det vokser frem en større andel prester, diakoner og menighetsarbeidere med innvandrerbakgrunn, og at satsingen på det flerkulturelle blir tematisert og arbeidet med langsiktig og systematisk i tiden som ligger foran.

8 Veien videre. Konklusjoner og anbefalinger

8.1 Konklusjoner

Overordnet i forskningsprosjektet spurte vi hvordan og på hvilke måter Dnk møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. Det var ønskelig at prosjektet ville drøfte problematikken særlig opp mot Dnks organisasjonsform, Dnks og migranters erfaringer og avdekte holdninger, og analyserer sosiokulturelle, strukturelle og/eller teologiske forhold som kunne være med å belyse dette. Særlig var det ønskelig å se etter beste praksiser som kunne være av nytte for andre menigheter i arbeid med kristne migranter og migrantmenigheter. I dette kapitlet svarer vi på noen av disse overordnede spørsmålene før vi i lys av hovedfunn forsiktig antyder noen mulige perspektiver og praksiser som vi tenker muligens kan overføres til andre menigheter i Dnk. Avslutningsvis kommer vi også med noen utblikkstanke og en anekdotisk refleksjon rundt prosjektets tittel, «I min Fars hus er det mange rom.»

8.1.1 Hva betyr integrering i Dnk?

Det er selvsagt avgjørende å reflektere rundt hva integrering betyr i kontekst av Dnk. Dette er ikke et nytt spørsmål for Dnk, men har vært et tema særlig de siste tiårene. I etterkant av Kirkemøtets fokus på integrering av innvandrere i 2006, spurte Gard Lindseth i en artikkel i *Kirke og kultur* om Dnk var en «folkekirke som er åpen i møte med innvandrere» (Lindseth, 2006). Som resultat av forskning på tre ulike menigheter, finansiert av et Olavsstipend, spurte Ingrid Vad Nilsen i 2009 om «integrering av innvandrere» er mulig i Dnk (Nilsen, 2009). I en masteroppgave fra 2009, spurte Johanne Garmann Gullaksen om det samme (Gullaksen, 2009). I 2010 skrev Signe Mykebust en komparativ masteroppgave om integrering av innvandrere i Baptistsamfunnet og Dnk (Myklebust, 2010). I en artikkel fra 2016, beskriver og analyserer Kari Storstein Haug Dnks integreringsteologi i lys av Kirkemøtets drøfting av Dnks møte med et flerkulturelt samfunn (Haug, 2016). I 2019, spurte Inger Furseth tilsvarende om Dnk er en kirke «kun for 'nordmenn'» og pekte blant annet på utfordringer med å integrere innvandrere i lokalmenigheter i Dnks øvrige verv (Furseth, 2019). Dnk menigheters møte med kristne migranter var også tematisert i Sindre Bangstads rapport for Kirkerådet i 2019 (Bangstad,

2019). Hvordan integrering (og inkludering) av innvandrere kan skje i praksis i Dnk er også fokus for Dnks vedtatte «åtte kjennetegn for kirken i møte med et flerkulturelt samfunn» (KR16/21) som er utgangspunktet for dette forskningsprosjektet.

I samfunnet generelt henviser integrering som oftest til i hvilken grad innvandrere og barn av innvandrere fungerer i samfunnet i forhold til språk, utdanning og arbeid. En godt integrert innvandrer trenger med andre ord ikke særskilte tiltak, men klarer seg selv på lik linje med befolkningen ellers. Integrering sier imidlertid som oftest mindre om hva innvandrere gjør på fritiden eller hva de føler. Fra et sosiologisk ståsted, spør Anders Barstad imidlertid om «religiøs tro og praksis fremmer innvandrernes integrasjon i samfunnet, eller er religionen snarere en hindring» for integrering av innvandrere (Barstad, 2019). I praksis kan en argumentere for at integrering ofte forutsetter en viss en grad av assimilering og «likhet» med storsamfunnet selv om integrering som begrep også skal kunne ivareta den enkelte eller gruppens etniske og kulturelle identitet og særegenhet. Et spørsmål er derfor hva Dnk tenker om integrering og i hvilken grad Dnk forventer at innvandrere skal tilpasse seg Dnk og/eller i hvilken grad Dnk bør endre seg i møte med hvem kristne innvandrere er og deres behov. Dette var også fokus for Ingrid Vad Nilsens tidligere forskningsprosjekt referert over (se Nilsen, 2009).

Spørsmålet om integrering i Dnk handler da både om politiske, strategiske og praktiske rammer og tiltak for hvordan mennesker med innvandrerbakgrunn kan bli integrert i kirken, men også om hvordan kirken kan forholde seg til etnisk og kulturelt mangfold teologisk og diakonalt. Med andre ord, hvor målrettet, men også naturlig forholder lokalmenigheter seg til den flerkulturelle virkeligheten, holdningsmessig og praktisk? Integrering handler også om hvordan mennesker med innvandrerbakgrunn opplever å bli inkludert og delta i kirken, og hvordan Dnk bidrar til å skape en felles identitet, både for første og neste generasjoner av innvandrere. Dette handler både om kultur, teologi og praksis. Et sentralt spørsmål er i hvilken grad kristne innvandrere kan ha innflytelse på Dnk og bidra til endringsprosesser eller om dette i hovedsak for de fleste i praksis betyr at innvandrere må tilpasse seg kirkens majoritet, kultur og teologi. Slike spørsmål blir mer konkrete når vi snakker om hvordan kirken tilpasser seg endringer lokalt, for eksempel, i områder med stor grad av innvandring eller dersom en betydelig andel kristne innvandrere tok del i en lokal menighet. Dette er noen av spørsmålene vi ønsker å belyse i sammenstillingen og drøftingen under og i påfølgende anbefalinger og utblikk.

8.1.2 Likeverdige relasjoner

Tilsvarende refleksjoner er nødvendig også når en snakker om likeverd - hva betyr likeverd i kontekst av Dnk? Noen mulige spørsmål som følger er i hvilken grad det er lik mulighet til innflytelse og deltagelse i Dnk, både i lokale menigheter og i kirkens struktur og ledelse. I ett av Kirkerådets åtte kjennetegn for Dnk i møte med et flerkulturelt samfunn, løftes «likeverdige fellesskap» opp som noe som skal karakterisere Dnk. Her er det naturlig å spørre om likeverd er mulig å oppnå uten likeverdig representasjon og hvordan eventuelt oppnå det i praksis? Et annet spørsmål er i hvilken grad Dnk legger til rette for at innvandreres bakgrunn og kultur skal ha en likeverdig plass i kirken, for eksempel i forhold til språklig tilgjengelighet, kulturelle uttrykk, musikk, type forkynnelse etc. Tilsvarende gjelder spørsmål knyttet til teologi. Her vil det være naturlig å tenke at dette vil fordre behov for å drøfte dette i lys av Dnks strukturer, gudstjenesteformer, og annet. Her bør det imidlertid også reflekteres rundt migrantmenigheters rolle i integrering i samfunnet og i relasjon til Dnk og andre menigheter, både i forhold til samfunnet generelt og i det økumeniske landskapet (se gjerne Ødegard, 2014, samt Allen 2018a og Allen 2018b med perspektiver fra den danske konteksten.)

Et tilhørende spørsmål er om innvandrere har likeverdige muligheter når nye medarbeidere rekrutteres til Dnk og/eller det er hindringer knyttet til dette, for eksempel, i forhold til utdanning til kirkelige tjenester. Andre spørsmål kan være om Dnk stiller samme krav til innvandrere som til andre for deltagelse i kirken og om dette vil regulere tilfang av type ansatte som Dnk rekrutterer. Finnes det langsiktige strategier for å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn til teologisk og diakoniutdanning? Eller ønsker kirken å være enda mer åpen i møte med innvandrere og kan det være mulig å ha en åpen og nyansert tilnærming til dette? Vi kan imidlertid også spørre om det at Dnk tilbyr kirkerom til migrantmenigheter og migrantpastorer som ikke er med i Dnk faktisk er med en måte å konkretisere at kristne migrantmenigheter og Dnk menigheter i noen grad møtes som likeverdige partnere, til tross for at en av partene er leietakere. Det at en faktisk respekterer noen migrantmenigheter å kun møtes på egne premisser uten krav om mer omfattende samarbeid kan også forstås som både gjestfrihet og gjensidig respekt. Et av fritekstsvarene pekte på at «erfaring viser at kristne migranter har behov for å være for seg selv. Derfor låner de kirka til egne samlinger.»

Dette gjaldt særlig om det var noen grad av gjensidig deltagelse i hverandres gudstjenester, felles samtaler og om mulig felles drøfting rundt utfordringer som angikk begge, for eksempel

knyttet til arbeid med barn og unge. Fra materialet spør vi i hvilken grad migranter som har kontakt med Dnk opplever dette og i hvilken grad ansatte og frivillige i Dnk tenker at kirken legger opp til dette i dag. I sammenstillingen under belyses noen praktiske og teologiske forhold som beskriver slike møtepunkt.

8.1.3 Hvordan kan likeverdige fellesskap skapes?

Et spørsmål som følger fra dette er hvilke fellesskapsarenaer som finnes i Dnk og i hvilken grad disse oppleves som inkluderende, dvs. at «Kirken bygger relasjoner og inkluderende fellesskap der alle møtes med respekt og kan bidra til å utvide felleskapet» lokalt og konkret (Kjennetegn 3, KR16/21). Er dette mulig på tvers og på tross av kultur og teologi, dvs å skape fellesskap som oppleves gode, meningsfulle og likeverdige? Gudstjenesten er selvsagt en slik arena, men materialet viste også til en rekke andre typer fellesskapsarenaer der migranter møter Dnk, eksempelvis kirkekaffen, måltidssamlinger, flerkulturelle fester, aktiviteter for barn og unge med innvandrerbakgrunn, arrangement og tiltak rettet mot flyktninger o.a. Migrantmenigheter representerer også fellesskapsarenaer der Dnk kommer i berøring med kristne migranter. Et konkret eksempel et av fritekstsvarene pekte på, men som også ble nevnt i intervjumaterialet, var erfaringene med felles måltidssamlinger, men som også hadde innvirkning på gudstjenesten og potensiale for å videreutvikle relasjoner:

Lokalt har vi et godt arbeid med (kristne) migranter, knyttet til måltidssamlinger, og noen herfra har også blitt en del av den gudstjenestefeirende menigheten. Det har altså ikke vært gudstjenesten i seg selv som har "trukket" disse hit. Vi er fortsatt utprega norske i form og historie, noe som gjør det forståelig at mange velger å delta i menigheter hvor språket og kulturen også fra hjemlandet blir tatt med. Men hadde vi kunne gjort mer for å la slike samlinger/gudstjenester finne sted under paraplyen Dnk?

For eksempel, noe som noen migrantledere og noen norske prester/ansatte etterlyste var likeverdige fellesskapsarenaer der en kan møtes for å drøfte tjeneste og teologi. Hvem tar imidlertid initiativ til slike fellesskapsarenaer og hvem sine premisser vil ligge til grunn? Materialet viser imidlertid også at utover det formelle og organisatoriske at det er behov for å utvikle relasjoner. Både informanter i Dnk og migrantledere vi intervjuet pekte på betydningen av gode personlige relasjoner som betydningsfulle i samarbeidet. Relasjonsbygging tar tid og ikke alltid på våre måter. Både fritekstsvarene og intervjudeltagere pekte for eksempel på at e-post

ofte ikke er den beste kommunikasjonsform, men at en faktisk trenger å sette av tid til å treffes, drikke kaffe og bli kjent. Vi fikk imidlertid inntrykk av at en del relasjoner var på det forretningsmessige nivået, og/eller at hektiske dager for mange ansatte i Dnk i praksis gjorde det vanskelig å dyrke slike relasjoner.

Her kan vi fra materialet peke på at det i Dnk finnes behov for ulike typer fellesskap. Noen migrantmenigheter ønsker kun å bruke lokalet og var takknemlige for det, mens andre ønsket nærmere relasjoner. Her var det også noen som reflekterte over at over tid kunne behovet endret seg, for eksempel, med henblikk på neste generasjoner. Som indikert var det også teologiske, kulturelle og andre forhold som gjorde at det ikke nødvendigvis var hensiktsmessig med omfattende samarbeid, men der de likevel påpekte viktigheten av gode relasjoner. Noen ønsket imidlertid mer samarbeid, f.eks. knyttet til barn- og ungdomsarbeid. Noen beskrev også behovet for vennskap.

8.2 Beste praksiser til mulig etterfølgelse

Forskningsprosjektet tok sikte på å undersøke holdninger, erfaringer fra Den norske kirkes arbeid med og blant kristne migranter og kristne migranternes møte med Dnk. Forskningsprosjektet har primært vært beskrivende og undersøkende i sin tilnærming for å undersøke holdninger til og erfaringer fra møtepunkter mellom Dnk og kristne migranter. Som del av intervjumaterialet og i arbeidet med analysen av materialet har det også vært et blikk mot hvordan materialet kan bidra til perspektiver og utvikling av gode praksiser for arbeid med kristne migranter og samarbeid med kristne migrantmenigheter. Selve forskningsprosjektet er begrenset i sitt utvalg av menigheter vi har undersøkt og erfaringer som er beskrevet er begrenset til disse. Vi vet at det er mange andre erfaringer og gode praksiser i ulike lokalmenigheter i ulike deler av landet. Samtidig tror vi materialet gir noe mulighet for sammenlikning og lærdom. Ett viktig moment her er betydningen av faktisk å dele erfaringer og hvordan det er mulig i Dnk. Referansegruppen med et utvidet forskningsmessig og kirkelandskapsmessig perspektiv har også vært nyttig for avstemming og som hjelp for tolking av funnene. Basert på disse refleksjonene vil vi med noe forsiktighet skissere noen mulige anbefalinger knyttet til perspektiver og (beste) praksiser som kan ha mulig overføringsverdi til andre menigheter i Dnk. Vi presiserer imidlertid at disse ikke uttømmende.

8.2.1 Gjestfrihet

Forskningsprosjektet viste på ulike måter en bredde av gjestfrihetspraksiser som vil være eksempler til etterfølgelse i Dnk på ulike nivåer, både når det gjelder lokalmenigheters møte med kristne migrantmiljøer/-menigheter og som oppmuntret praksis hos den enkelte kirkegjenger. Kristne enkeltmigranter og migrantmiljøer uttrykte at de satt stor pris på relasjoner til Dnk og trakk ofte frem enkeltpersoner som hadde vært betydningsfulle for disse personlig og for miljøene de representerte. Intervjuene med ansatte og frivillige i Dnk viste også at det var en bevissthet og ønske om å være en gjestfri kirke i møte med innvandrere, ikke minst med mennesker som hadde flyktningbakgrunn.

Gjestfrihet tok ulike former og representerte både en grunnleggende bevissthet og holdning og ulike praksiser som viste gjestfrihet i praksis. Hans Morten Haugen peker på at gjestfrihet er en viktig verdi og kristen tradisjon i kirken (Haugen 2021). Kari Storstein Haug peker på at gjestfrihet har vært «et sentralt teologisk perspektiv» i Kirkemøtets tilnærming til migrasjon, særlig knyttet til flyktningrelatert engasjement (Haug, 2016, s. 217. Se også Leis-Peters, 2017).

I vårt materiale tok gjestfriheten form av både å skulle være «kirke for alle» og være en kirke for den enkelte med en tenkt lav terskel for å skulle komme og for deltagelse. Det gjaldt særlig møter med enkeltmennesker og enkeltfamilier. Her var engasjerte prester, diakoner og frivillige bærere av gjestfrihet i møte med migranter som uttrykte takknemlighet for relasjoner, hjelp og støtte. Mange av ildsjelene hadde strukket seg langt i å skulle være gjestfrie, som ikke var begrenset til ord, men som oftest omsatt i handling. Som allerede skissert tidligere, fortalte flere migranter om livsviktig hjelp og støtte i vanskelige livsomstendigheter eller det å skulle finne seg til rette på et nytt sted i et nytt land. Mange av migrantene vi snakket med opplevde å ha blitt mottatt med stor gjestfrihet. Det gjaldt både ansatte i Dnk med innvandrerbakgrunn og andre som deltok.

Erfaringene viste imidlertid også at opplevelsen av gjestfriheten ikke like fullt var reflektert i menighetsfellesskapene som helhet, men gjerne knyttet til ildsjelene, både ansatte og frivillige, som viste vei. Det synes derfor å være en vei fra å vise gjestfrihet til enkeltmennesker til å skape gjestfrie fellesskap («communities of hospitality», se Ferris, 2001). Samtidig tror vi det vil være viktig å se på frivillighetsstrukturen i Dnk (jfr. KR7/20) og hvordan frivilligheten kan styrkes og slik at gjestfriheten i møte med migranter forankres enda bredere og dypere i

menighetene og utover de dedikerte (se gjerne Norheim og Tveitereid, 2020 når det gjelder ungdomsarbeid i Dnk; se også Sirris, 2023)

Materialet viste imidlertid at til tross for at mange enkeltpersoner og familier hadde vært møtt med gjestfrihet betød det ikke nødvendigvis at de forble i menigheten over tid. Noen flyttet til andre steder, mens andre fant nye åndelige hjem i egne migrantmenigheter eller i andre frimenigheter. Her viste deltagerne i studien imidlertid også en raushet i møte med migrantene der gjestfriheten ikke nødvendigvis krevde noe tilbake, for eksempel forventninger om at noen skulle tilslutte seg menigheten, selv om dette selvsagt var ønskelig. Flere ansatte og frivillige uttrykte seg for eksempel positivt til at noen heller hadde begynt å gå i en migrantmenighet eller pinsemenighet om dette på sikt var noe som var en bedre match i forhold til tilbud for barn og unge, uttrykksform eller teologi. Her kan vi også legge til at for nyankomne migranter er det ofte særlig de tidlige fasene som er kritiske i møte med storsamfunnet. Her konstanterer Elizabeth Ferris (2001) at

The way in which communities respond to newcomers largely determines whether refugees and other migrants will become full participating members of their host societies or whether they will remain on the margins. The challenge of building, nurturing, and sustaining communities which welcome newcomers is an important means to affirm diversity, to encourage full participation of all citizens, and to resolve conflicts within societies. Such hospitable communities facilitate integration [...].

Med andre ord, er gjestfrihet noe som er betydningsfullt, uavhengig av om det medfører konkret langsiktig tilslutning til menigheten eller ikke, men kan være et viktig bidrag til integrering mer generelt.

Gjestfrihet ble også tydelig vist i form av å leie og/eller låne ut lokaler til ulike migrantmenigheter. Denne åpenheten og gjestfriheten var også forankret i en gjestfrihetsteologi og gjestfrihetspraksis som karakteriserte mange av menighetene vi hadde kontakt med. Her ble gjestfriheten uttrykt gjennom økumenisk raushet og krevde for eksempel ikke at migrantmenigheter skulle være lutherske i sin teologi, men åpnet opp for menigheter, enten det var ortodokse eller pentekostale menigheter. I menighetene vi hadde kontakt med var det også et ønske om å gjøre leieavtaler så gode som mulig og ønsket for eksempel ikke avkreve høy

leie. En menighet avstod fra å leie ut til en migrantmenighet de ønsket å legge til rette for på grunn av pålegg om å ta høyere leie for bruk av lokalene enn det de ønsket og tenkte var mulig for migrantmenigheten skulle kunne klare. Dette sier noe om at strukturene i Dnk knyttet til kirkebygg bør være praktiske og så rimelige som mulig dersom det skal være hensiktsmessig å videreutvikle dette. Vi kan legge til at øvrig forskning på migrantmenigheter viser at behovet for lokaler og «et sted å være» rangerer som et av de mest nevnte behovene til migrantmenigheter både i Norge og i andre kontekster (se gjerne Eriksen, 2020).

Gjestfrihet krever imidlertid også en dypere refleksjon knyttet til mulig (a)symmetri i relasjonene der en er vertskap. Er migranter for eksempel «alltid» gjester eller tenker kirken at migranter også er «hjemme»? Andre spørsmål knytter seg til hvem som tar initiativ i slike relasjoner og på hvem sine premisser slike relasjoner finner sted? Dersom migranter alltid er «gjester» vil det begrense relasjonene som Dnk har med kristne migranter. Dette bør ikke minst knyttes opp mot språkbruk og hvordan en omtaler hverandre. Som tematisert innledningsvis viste materialet en skepsis til migrantbegrepet som bare i noen grad beskriver behovene og relasjonene som Dnk har i møte med et flerkulturelt samfunn. Hvordan kan Dnk videreutvikle dette både språklig og relasjonelt. Dette handler også om identitet og i hvilken grad Dnk snakker om «vi» og «dem», noe som igjen har betydning både for holdninger og praksis. Kari Storstein Haug (2016) understreker at det er særlig viktig å reflektere rundt dette i lys av at Dnk er majoritetskirke og peker på at

Den internasjonale teologiske diskursen reiser flere kritiske spørsmål til bruken av gjestfrihetsbegrepet i migrasjonsteologien. En virkelig innvending dreier seg om makt og avhengighet. Er ikke gjestene avhengig av vertens invitasjon og velvilje? Er det ikke verten som legger premisen for samværet? Blir det ikke problematisk å bruke en slik metafor om møtet med og integreringen av migranter? (s. 217)

Haug trekker videre frem teologiske ressurser som kan trekkes veksler på i møte med migranter og for å skape gjensidige og likeverdige fellesskap, blant annet ved å skape felles identitet der alle er «hjemme» og ved å finne praktiske tilnærminger som gjør det så enkelt som mulig for migranter å ta del i kirken (s. 216-218; hele Haugs artikkel anbefales). I en kulturelt mangfoldig kirke vil migranter vel så mye være del av vertskapet som gjestene. Vi anbefaler at gjestfrihetsteologien drøftes videre og at Dnk arbeider videre med hvordan kristne migranter

skal omtales. Vi anbefaler at dette gjøres i tett dialog med representanter fra migrantmiljøene selv.

8.2.2 Intensjonelle relasjoner

Nært knyttet opp mot dette, pekte materialet på behovet av intensjonalitet i arbeidet med kristne migranter, særlig knyttet til relasjonsbygging. Erfaringene viste at det var viktig å være intensjonelle i det å skape og legge til rette for møter med (kristne) migranter i Dnk. Dette handlet både om å se og bli sett, men også om målrettethet for å skulle forstå migranters behov og fortellinger. Migrantperspektivet i prosjektet viste for eksempel betydningen av vennskap mellom migranter og ansatte og frivillige i Dnk og mellom migrantledere og ledere/ansatte i Dnk med møteplasser der en kunne oppleve å møtes som likeverdige. En menighet hadde erfaring med intensjonelle samtaler mellom prest og/eller diakon og ledere fra migrantmenighetene der en sammen drøftet både teologiske og praktiske spørsmål. Ressursheftet «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn» (Den norske kirke, 2022) konkretiserer for eksempel hvordan «dialogisk ydmykhet» (Kjennetegn 1) kan gjøres i praksis, der vi utfordres til å være nysgjerrige og er likeverdige bidragsytere inn i felles samtaler. Dette var noe både ledere i Dnk og ledere i migrantmenigheter uttrykte som ønskelig og konstruktivt. Vi anbefaler også at det arbeides intensjonelt med å utvikle relasjoner knyttet til engasjement i kirken, for eksempel i tjenestefunksjon menigheten eller som representanter til menighetsråd o.a. Dette fordrer en gjensidig følsomhet og nysgjerrighet der en i fellesskap kan finne måter å bidra på i spenningen mellom å assimileres eller inkluderes på andre måter i storfellesskapet.

8.2.3 Tydelig kommunikasjon

Intensjonalitet handler imidlertid også om intensjonalitet i forhold til språk og tilgjengelighet av informasjon. I hvilken grad legges det for eksempel til rette for at engelskspråklige eller migranter fra andre språklige minoriteter har tilgang på aktiviteter og informasjon knyttet til Dnk, både lokalt og for Dnk som helhet? Som indikert, krever arbeid med migranter god kommunikasjon der en ikke alltid kan forutsette at norsk kan fungere godt i alle sammenhenger. Et fritekstsvar fra spørreundersøkelsen pekte for eksempel på behovet for språklig tilgjengeliggjøring av informasjon om aktiviteter i menigheten og sentrale elementer i gudstjenesten: «Man må huske å oversette informasjon på foldere bla. til engelsk, evt. andre språk. Gjerne bruke flere salmer på engelsk, evt. andre språk.» Fra egne og andres erfaringer

påpeker Shanka (2021) imidlertid at «språket er bare inngangsporten» til integrering, men selv at språk i seg selv ikke er tilstrekkelig for å skulle føle seg integrert. Materialet viser imidlertid at bevissthet og tiltak rettet mot språk er til hjelp særlig rettet mot nyankomne og andre som ikke ennå behersket norsk. Betydningen av bruk morsmål for egen og felles åndelig praksis skal heller ikke nedtones, da det ikke bare handler om språk, men vel så mye om identitet. Som beskrevet i noen grad over var det gode erfaringer med (i alle fall tidvis) bruke ulike språk i gudstjenesten, for eksempel i skriftlesning eller i tilpasset sang. Noen menigheter brukte aktivt PowerPoint der sentrale elementer var tydelig og tospråklig i gudstjenesten. Her viste også flere til gode erfaringer med å forenkle informasjon og liturgien i den grad det var mulig. I noen av de deltagende observasjonene vi tok del i hadde noen av migrantmenighetene praksis av å tolke til norsk eller engelsk for besøkende som ikke kunne hovedspråket de brukte, noe vi selv også opplevde i besøk i menighet(e). Vi anbefaler også tydelig kommunikasjon og informasjon når det gjelder liturgien og teologi, ikke minst knyttet til særlig utfordrende teologiske spørsmål. Tydelig og relasjonell kunnskap om dette kan bidra til å styrke relasjoner og til å bygge ned mulige fordommer og hindringer for økt samarbeid.

8.2.3 Inkludere og involvere – ikke bare hjelpe

Basert på erfaringene knyttet til materialet anbefaler vi praksiser som konkret og målrettet tar sikte på å inkludere og involvere mennesker med innvandrerbakgrunn som fullt deltagende i menighetene og ikke primært se på migranter som hjelpetrengende. Tilrettelegging for mennesker med andre kulturelle bakgrunner i ulike former for tjeneste i menigheten tror vi vil være viktig for å skape tilhørighet og engasjement som varer. Migranter er mennesker med mange ressurser og erfaringer som kan berike Dnk som helhet og i lokalmenighetene de vil være tilknyttet. Både materialet og erfaringer utover materialet bekrefter at aktiv deltagelse bidrar til eierskap og identitetsbygging, noe vi tenker ikke kan understrekes sterkt nok. Ikke minst har mennesker med innvandrerbakgrunn unik (inter)kulturell kompetanse med kjennskap til egne miljøer som de med norsk bakgrunn ikke har. Migranter har også språkkompetanse, sosial kapital i form av relasjoner, og åndelige ressurser som kirken kan bli beriket av. For mange innvandrere spiller religion ofte en viktig og større rolle enn for gjennomsnittsbefolkningen i et mer sekulært samfunn. Migranter kan her også være viktige ressurser til fornyelse av kirkens åndelige liv og engasjement.

Inkludering og involvering kan skje på ulike nivåer, fra å delta aktivt i gudstjenesten, som kirkeverter, som frivillige i barn- og ungdomsarbeid, på kirkekaffen, eller i relasjonsbygging med andre innvandrere. Vi tror at migranter representerer viktige ressurser for Dnks fremtid, ikke minst som brobyggere inn mot egne miljøer og det flerkulturelle samfunnet mer generelt. Erfaringene fra prosjektet viser for eksempel at migrantmenigheter tilknyttet Dnk (og mer generelt) ofte ikke nødvendigvis var etnisk homogene, men hadde et større etnisk, kulturelt og språklig mangfold enn det som var synlig ved første øyekast. Felles migranterfaring er noe som ofte er et bindeledd blant kristne migranter, selv om en selvsagt ikke skal omtale migranter som ensartede grupper.

8.2.5 Representativitet

Inkludering og involvering av migranter tematiserer imidlertid også behovet for representativitet i Den norske kirke, noe som ble trukket frem som viktig, både i intervjumaterialet med ansatte og frivillige i Dnk og fra intervjuer med migranter. I hvilken grad finnes det representative migranter i sentrale funksjoner i lokalmenighetene? I hvilken grad finnes migranter i sentrale stillinger i Dnk som helhet? Erfaringene fra lokalmenigheter viste at når migranter hadde vært synlige i gudstjenesten over tid, tiltrakk disse seg ofte andre med migrantbakgrunn fra tilsvarende bakgrunner. En menighet reflekterte over hvordan ulike aktive personer med innvandrerbakgrunn hadde bidratt til å tiltrekke seg ulike grupper mennesker, om enn i en mindre skala. En menighet vi besøkte var særlig bevisst på dette og arbeidet målrettet med å synliggjøre migranter i arbeidet for at dette kunne bidra til at andre med migrantbakgrunn og besøkende i noen grad kunne kjenne seg igjen i de som ledet gudstjenesten. Andre vi intervjuet pekte på at her har kirken ikke kommet langt nok. En prest reflekterte over begrensningene som fulgte av et menighetshetsråd som i hovedsak bestod av «hvite menn over 50».

Det var imidlertid viktig å understreke at representativitet ikke bare skulle være et politisk korrekt anliggende, men faktisk å se på mennesker med innvandrerbakgrunn som nødvendige ressurser inn i kirkens arbeid. Kristne migranter representerer ressurser inn mot relasjonsbyggende arbeid for innvandrerbefolkningen og migrantgrupper, men også som ressurser som kan være med å gi kunnskap om særskilte behov og kulturmøtet migranter har med storsamfunnet. Kristne migranter er også viktige ressurser i å skulle forme en teologi og praksis rettet mot en flerkulturell kirke i et flerkulturelt samfunn.

Dette gjelder også i sentrale og ledende stillinger i kirken. Det finnes i dag kun et begrenset antall prester og diakoner med innvandrerbakgrunn i Dnk. Som reflektert også ellers i rapporten, hvordan tenkes det med tanke på utdanning til kirkelige tjenester med blikk på inkludering og integrering av innvandrere i Dnk? I hvilken grad er migranter representert i menighetsråd rundt om i landet? Tidligere og senere artikler har også tematisert i hvilken grad kristne migranter er representert i Kirkemøtet. Vi anbefaler at Dnk også ser til andre kirkesamfunn som har erfaring med å jobbe med representativitet i sine kirker. Særlig trekker vi frem Den katolske kirke og Baptistsamfunnet som arbeidet målrettet med dette og som i økende grad har hatt personer med innvandrerbakgrunn som både prester og ledere i sentrale verv.

8.2.6 Langsiktige strategiske planer

Intensjonalitet knyttet til relasjonsbygging og representativitet blant migranter i Dnk krever langsiktighet og strategisk planarbeid. Dette var noe som ble etterlyst særlig blant ansatte i Dnk vi snakket med og ble nevnt i fritekstsvar i spørreundersøkelsen. Følelsen av å stå relativt alene i og brenne for arbeidet med kristne migranter var for noen i noen grad en utmattende øvelse, der opplevelsen av å kjempe «mot» strukturer og begrensninger overskygget gleden av å jobbe for inkludering av migranter i menigheten. Dette hadde både å gjøre med følt støtte i kirken som helhet og å gjøre med langsiktighet i forhold til økonomiske og strategiske satsinger. Flere menigheter etterlyste Dnks helhetlige satsing på inkluderingsarbeidet. Flere kommenterte for eksempel at kirken hadde snudd seg rundt i møte med behov for eksempel knyttet til flyktningkrisen grunnet krigen i Ukraina, men spurte samtidig hva tenkes langsiktig i forhold til integrering av barn med innvandrerbakgrunn i kommunen. Dette gjaldt ikke minst behovet for flere ressurser i arbeidet med innvandrere, men også verktøy og fleksibilitet i møte med innvandrere. Som reflektert andre steder i rapporten ble gudstjenestereformen trukket frem som noe som flere opplevde virket «mot» det å skulle kunne være fleksible og nyskapende i møte med kristne migranter, for eksempel når det gjelder opplevde behov for forenkling, tilpassing og inkludering av ulike flerkulturelle aspekter i gudstjenesten. Dette gjaldt både av hensyn til språk, uttrykksform og liturgi. Her legger vi imidlertid inn et forbehold om begrenset kunnskap da vi ikke inngående har hatt tilgang på eller analysert menighetenes strategiplaner knyttet til dette.

8.2.7 Kompetanseutvikling

Flere pekte også på behovet for langsiktig og målrettede planer i Dnk for å øke den interkulturelle kompetansen til kirkelige ansatte. En rekke fritekstsvaer i spørreundersøkelsen og overraskende mange vi intervjuet refererte for eksempel med de gode erfaringene mange hadde hatt med Flexid¹⁷ som tilbyr kurs og sertifisering knyttet til møtet med det flerkulturelle samfunnet. Økt interkulturell kompetanse kan imidlertid også skje i uformelle sammenhenger gjennom relasjoner og i møtepunkter på tvers av kultur og bakgrunn. I dette arbeidet vil både første og neste generasjoner migranter kunne være viktige ressurser. Kompetanseutvikling er et anbefalt satsingsområde for kirken i møte med et flerkulturelt samfunn. Noen foreslo også at interkulturell kompetanse for møte med innvandrere burde være obligatorisk del av utdanning til kirkelige tjenester. Langsiktighet på disse områdene krever også tilhørende økonomiske satsinger som bør følge med dersom kirken skal lykkes i inkludering og integreringsarbeidet med kristne innvandrere.

8.2.8 Målrettet trosopplæring/fokus på barn og unge

Et viktig område og satsing for Dnk i møte med kristne migranter vil nødvendigvis være møtet med neste generasjoner av innvandrere.¹⁸ I områder med særlig høy andel innvandrere representerer dette nye utfordringer for både hvordan tenke barn- og ungdomsarbeid, men også hvordan dette vil ha betydning for lokalmenighetens fremtid. Frykten for nedleggelse av menigheter for eksempel i Groruddalen har for eksempel vært opp i media ved flere anledninger.¹⁹ Materialet viste her både til lærerike erfaringer i å være synlig på nye måter lokalt i møte grupper av innvandrere på nye måter. Erfaringer fra studien viste imidlertid at selv om menigheter kunne rapportere om at mange innvandrere hadde vært innom menigheten en periode, var det også mange som fortalte om at særlig barnefamilier etter en stund forsvant til andre menigheter. For deltagerne representerte det ikke nødvendigvis noe negativt dersom disse ble aktive i andre menigheter, men det satt likevel lyset på behovet for mer målrettet satsing når det gjelder dette.

---

¹⁷ <https://flexid.no/>

¹⁸ Se gjerne Valen 2013 og Donkor, 2016.

¹⁹ Se for eksempel oppslaget «Frykter massenedleggelse av kirker på Oslo Øst» (<https://www.nrk.no/norge/frykter-massenedleggelse-av-kirker-pa-oslo-ost-1.14004331>)

Målrettet trosopplæring med fokus på barn og unge med innvandrerbakgrunn vil være et anbefalt satsingsområde for Dnk i tiden fremover. Erfaringer både i materialet og observasjoner utenfor materialet viser blant annet at trosopplæring og annet barn- og ungdomsarbeid representerer et område der barn og ungdom fra kristne innvandrerfamilier kan knyttes til Dnk selv om de skulle tilhøre migrantmenigheter eller andre kirkesamfunn. Dnks unike posisjon som majoritetskirke, ikke minst i forhold til konfirmasjonsundervisning, trekkes særlig frem.

Her vil vi igjen trekke frem at innvandrere selv vil være nødvendige ressurser i dette arbeidet. Ikke minst vil de som vokser opp som neste generasjons innvandrere ha uvurderlig interkulturell kompetanse og evne til å navigere i det flerkulturelle landskapet på en måte som andre uten denne erfaringen og bakgrunnen ikke vil ha. Nødvendigheten av å lytte til disse gruppenes behov vil være viktig i dette arbeidet. Her vil det også kunne være muligheter for strategisk å kunne ansette personer med innvandrerbakgrunn i slike type stillinger og i frivillige engasjement. (Se gjerne Haugen, 2015; Schuerhoff, 2016; Drønen, Haug, Skeie og Adna, 2016).

8.3 Utblikk

I lys av forskningsprosjektets overordnede hensikt og prosjektets problemstillinger tror vi det også er nyttig å se utover erfaringene og konklusjonene som er gitt av prosjektet. Som tidligere nevnt er våre hovedkonklusjoner selvsagt gitt av prosjektets avgrensede fokus der vi har sett på et begrenset antall menigheter og intervjuet et begrenset antall personer. Tematikken som dette prosjektet omhandler, er imidlertid ikke begrenset til Dnk men noe som praktisk talt alle kirkesamfunn i Norge står overfor i dag og i tiden som ligger foran. Migrasjon og mangfold er noe som har kommet for å bli og vi må forholde oss til å være et mangfoldig samfunn. Dette gjelder også andre europeiske og vestlige kontekster. I lys av Dnks åtte kjennetegn i møtet med et flerkulturelt samfunn tematiseres for eksempel det økumeniske perspektivet. I denne delen reflekterer vi derfor kort over noen utblikkspunkter som vi tenker kan være nyttige i det videre arbeidet med denne tematikken.

8.3.1 Hva skjer ellers i kirkelandskapet i Norge?

Her er det nyttig å se på Den norske kirkes møte med kristne migranter i et større kirkelandskapsperspektiv. En rekke av deltagerne i prosjektet, både i intervjuer og i fritekstsvaer i spørreundersøkelsen pekte på behovet for å se og lære fra erfaringer i andre kirkesamfunn

knyttet til arbeidet med og for kristne migranter. Dette har også vært gjenstand for samtale og refleksjon i prosjektets refleksjonsgruppe som var bredt sammensatt fra og som representerte ulike sammenhenger. Erfaringer i andre kirkesamfunn var også tematisert i ulike fora der prosjektet ble presentert underveis, bl.a. i hybrid forskerlunsj ved VID vitenskapelige høyskole (16.11.2022), i lanseringswebinar for prosjektet (04.05.2023), og på fagdag for praktisk teologi ved VID (12.05.2023). Medlemmer i prosjektteamet har også vært aktiv som deltager og bidragsyter i ulike sammenhenger der tematikken har vært drøftet i kirkelandskapet, bl.a. knyttet til initiativ i Pinsebevegelsen, bl.a. Pinsebevegelsens lederkonferanse LED (12.01.2023), ved Baptistsamfunnets lederkonferanse (10.03.2023), i arbeid knyttet til Norges kristne råd og under Lausanne-bevegelsen og NORMEs lederdager (17.-19.04.2023). I noen grad fulgte vi også anbefalinger fra deltagere i prosjektet og besøkte menigheter også utenfor Dnk som sammenlikningsgrunnlag selv om resultatene i prosjektet i seg selv strengt tatt ikke reflekterer disse erfaringene. Vi nevner her eksempelvis at vi besøkte og/eller konsulterte Den katolske kirke, ulike pinsemenigheter, en frikirke, erfaringer i baptistsamfunnet, blant ulike ortodokse grupper m.m. I det økumeniske landskapet finnes det mange ressurser som vi tror også kan være til nytte for Dnk. Den katolske kirke står i en særstilling en når det gjelder å ha tilpasset seg som kirke i lys av migrasjon og økt etnisk og kulturelt mangfold (se gjerne Mæland, 2016; Giskeødegård, 2016; Halvorsen og Aschim, 2016).²⁰ Baptistsamfunnet en uttalt strategi om å være «et multietnisk kirkesamfunn med levende menigheter, grepet av Kristus.»²¹ Kristne migranter og migrantmenigheter har på flere måter endret karakter på deler av Pinsebevegelsen de siste årene (se Eriksen, 2023). Den ortodokse kirke har vokst frem som voksende og mangfoldig «migrantkirke» også i Norge (se gjerne Arentzen, 2018; Hammerli og Mayer, 2014). Disse erfaringene viser at det er behov for økt erfaringsdeling og om mulig samarbeid på tvers av kirkesamfunnene. Den årlige pinsefestivalen som arrangeres i Oslo og etter hvert flere steder i landet er et konkret eksempel på dette.²² Erfaringer fra prosjektet og utover dette viser også at for mange migranter er kirkesamfunnstilhørighet ofte en flyktig størrelse der det ikke er uvanlig med flere måter å forholde seg til kirkelandskapet på der en gjerne kan føle tilhørighet flere steder.

---

²⁰ Se <https://www.katolsk.no/>

²¹ Se <https://baptist.no/om-oss/strategi>

²² <https://norgeskristnerad.no/kalender/pinsefestival/>

8.3.2 Hva skjer i sammenliknbare kontekster utenfor Norge?

Det er også interessant og nyttig å se til erfaringer knyttet til arbeid blant kristne migranter i sammenliknbare kontekster utenfor Norge. Mest nærliggende kan det være interessant å se til erfaringer fra liknende arbeid og diskusjoner i de andre skandinaviske og nordiske landene (for Danmark, se f.eks. Ahlin and Borup, 2012, Allen, 2018a og Allen, 2018b). Den første antologien om kristne migranter i Norge, *Kristne migranter i Norden*, tok for eksempel et nordisk perspektiv (Aschim, Hovdelien og Sødal, 2016).

Det kan også være nyttig å se på erfaringer med dette fra land der migrasjonsbølgene traff tidligere enn det de har gjort i de nordiske landene, f.eks. England, Tyskland og Nederland (se Ludwig og Eriksen, 2022). Selv om de kirkelige og øvrige samfunnskontekstene vil være annerledes vil det være interessant å se på erfaringer gjort eksempelvis i den anglikanske kirke i England som har hatt ulik grad av samarbeid med ulike migrantgrupper over lengre tid. Teologisk sett, vil kanskje særlig de nederlandske og tyske kontekstene også være sammenliknbare og interessante.. Disse nevnes her bare i korthet, men det anbefales å se nærmere på slike erfaringer.

8.3.3 Betydningen av et transnasjonalt perspektiv

I tillegg til å se på andre kirkesamfunns erfaringer og tilnærminger har prosjektet også fått bekreftet tidligere erfaringer og forskning når det gjelder betydningen av transnasjonale nettverk for mange kristne migranter og migrantmenigheter knyttet til identitet, spiritualitet, kultur og relasjoner (Drønen, 2017). Dette ble viktig ikke minst knyttet til 'migrantperspektivet' som var et viktig perspektiv i prosjektet som helhet. For å forstå kristne migranters forståelse av kirke er det ikke tilstrekkelig å se kun på kulturell- eller landbakgrunn, lokal tilhørighet, eller kirkelig bakgrunn, men like fullt se på betydning av transnasjonale relasjoner og perspektiver i forhold til dette. Mye av forskningen på migrantmenigheter fra både Norge og andre kontekster understøtter dette. For om mulig å kunne lytte til migrantstemmene på en dypere måte er det nødvendig å forstå menneskers kulturelle og religiøse bakgrunner. Dette fremmer bl.a. noen spørsmål som bør drøftes videre: Hvordan forholder Dnk seg til andre kirkesamfunn, lokalt eller transnasjonalt, når det gjelder kristne migranter og migrantmenigheter?

8.3.4 Behovet for mer forskning

Til tross for at vi tenker forskningsprosjektet gir innblikk i interessante resultater og perspektiver knyttet til Dnks arbeid med kristne migranter, er det tydelig at prosjektet også viser behovet for og inviterer til mer forskning på dette feltet. I lys av eksisterende forskningslitteratur knyttet til Dnks møter og erfaringer med kristne migranter, er den eksisterende forskningen svært begrenset og dermed mangelfull. Dette gjelder også forskningen mer generelt på kristne migranter i Norge og Norden. Rammene og omfanget for dette prosjektet har også vært tydelig begrenset og vil i prinsipp bare i begrenset grad kunne si noe om tilstanden i Dnk og veien videre.

I lys av at Dnk er majoritetskirke i Norge kan det være interessant å se på videre forskning fra ulike perspektiver. Her nevner vi eksempelvis behovet for mer forskning fra et historisk perspektiv, både knyttet til enkeltmenigheter og til Dnk som helhet. Det er mange erfaringer som finnes i Dnk knyttet til dette som ikke er særlig belyst i rapporten, for eksempel, ulike biskopers kontakt med kristne migrantledere, Dnks deltagelse i arbeid knyttet til kristne migranter gjennom Norges kristne råd, eller til lokalt samarbeid i ulike menigheter, arbeidet i de internasjonale menighetene knyttet til Dnk, og lokale fortellinger om samarbeid. Andre lokale og nasjonale økumeniske samarbeid knyttet til arbeid blant kristne migranter kan også være interessant å utforske videre. Det er også behov for mer forskning som ser på regionale forhold knyttet til religion, religion og kirke (se gjerne Drønen og Eriksen, 2015). Det er behov for videre forskning som kan tematisere ytterligere teologiske og praktiske forhold knyttet til neste generasjon migranter, kristne migranter og trosopplæring, m.m. Her kunne det for eksempel vært interessant med aksjonsforskning knyttet til deltagelse på ulike arenaer i Dnk eller et forskningsprosjekt med ansatte i Dnk med innvandrerbakgrunn. I etterkant av en forhåpentligvis avsluttet Ukraina-krise kan det være stor interesse for å forske videre på erfaringer knyttet til dette arbeidet, ikke minst fra perspektivet fra kristne Ukrainere selv. Mulighetene for videre forskning er med andre ord mange og listen over er på langt nær uttømmende.

8.4 Postskript: «I min Fars hus er det mange rom»

Tittelen og metaforen til forskingsprosjektet «I min Fars hus er det mange rom,» kom som inspirasjon fra en av observasjonene vi gjorde i en av menighetene vi studerte. Dette var en menighet som hadde særskilt fokus på å nå ut til det økende antall innvandrere som nå bodde i området rundt der menigheten var plassert. I tillegg var det flere migrantmenigheter som brukte kirkerommet til sine gudstjenester. Her var det særlig interessant å observere hvordan kirkerommet i den aktuelle menigheten bokstavelig talt ble forvandlet til helt ulike kirkerom som gav rom for svært ulike opplevelser, sosialt, kulturelt, og teologisk. Det var kristne migranter til stede i alle gudstjenestene, men i de ulike gudstjenestene var språkene ulike, musikkuttrykkene forskjellige, og forkynnelsen særegen. Den teologiske betoningen også tydelig forskjellig betont i de ulike særpregede menighetene og gudstjenestene. Med andre ord, var det som å være i helt forskjellige rom som kunne vært i ulike deler av verden, selv om det hele fant sted i det samme kirkerommet på det lokale stedet. Disse observasjonene kompletterte andre observasjoner fra andre menigheter vi så på og som gjorde tilsvarende men på andre måter. I noen tilfeller forandret kirkerommet fysisk karakter i form av utsmykking, bruk av ikoner o.a. I andre tilfeller ble bruken av rommet annerledes, for eksempel ved bruk av religiøse typer klær og instrumenter.

Dette reflekterer at det er behov for å skape ulike rom som her betyr møteplasser og måter å nærme seg ulike grupper migranter. Det viser både at det finnes et mangfold av ulike kristne migranter og at kristne migranter ikke kan tenkes på som en ensartet gruppe. Det viser også at ulike grupper migranter har ulike sosiale, kulturelle, teologiske og åndelige preferanser og behov. Metaforen ønsker derfor å peke på at i Dnks arbeid med kristne migranter tror vi ikke at det vil være én tilnærming som vil passe for alle, men at det vil være viktig med en differensiert tilnærming til ulike grupper og behov.

I overført betydning viser materialet at det ble både ble skapt og er behov for en rekke ulike “rom i møte med kristne migranter. Det er behov for ulike sosiale rom der en kan møtes på tvers og som egne grupper, kulturelle rom som kan uttrykke mangfold og utvikle en felles identitet, og åndelige rom som gir plass for spiritualitet. Gjestfrihet i form at utleie og utlån av lokaler/kirkerommet til kristne migranter gav bokstavelig rom for migranter fra ulike bakgrunner. Her var det stor takhøyde både kulturelt og teologisk. Dette gav også rom for

migrantene selv å uttrykke seg innenfor Dnk med sine kulturelle og teologiske identiteter og preferanser. Dette utvidet i våre øyne kirkens rom, kontaktflate og handlingsrom i møte med kristne migranter der dette ikke begrenset seg til Dnks egne ressurser, men en spilte på lag med kristne migranter og migrantmenigheter. Som vi har skissert var det signalisert behov for ulike samarbeidsrom der en kan møtes som likeverdige på tvers av bakgrunn, utdanning, og formelle posisjoner.

Materialet viste også at det var mange ulike diakonale rom som ble skapt i møtet med kristne migranter. For eksempel deltok vi på og observerte internasjonale kulturfester og arrangement som fant sted utenfor kirkens lokaler og i samarbeid med aktører utenfor Dnk. I dette ble det laget nye rom og samarbeidsformer som for eksempel tiltrakk seg innvandrere med flyktningbakgrunn. Her observerte vi også at det i slike rom var plass for migranter selv å delta og uttrykke seg kulturelt på andre måter enn det normalt vil være rom for i en vanlig gudstjeneste. Ansattes deltagelse i andre diakonale aktiviteter som turgrupper, måltidsfellesskap o.a. skapte igjen andre rom i møter mellom Dnk og migranter, både kristne og migranter fra andre bakgrunner. I noen tilfeller var menigheter bevisst på å begrense tilgangen til kristne symbolikk i møte med migranter fra andre bakgrunner. I andre tilfeller ble ikke dette tematisert. Det viser også at det var ulike tilnærminger i de ulike menighetene vi så på.

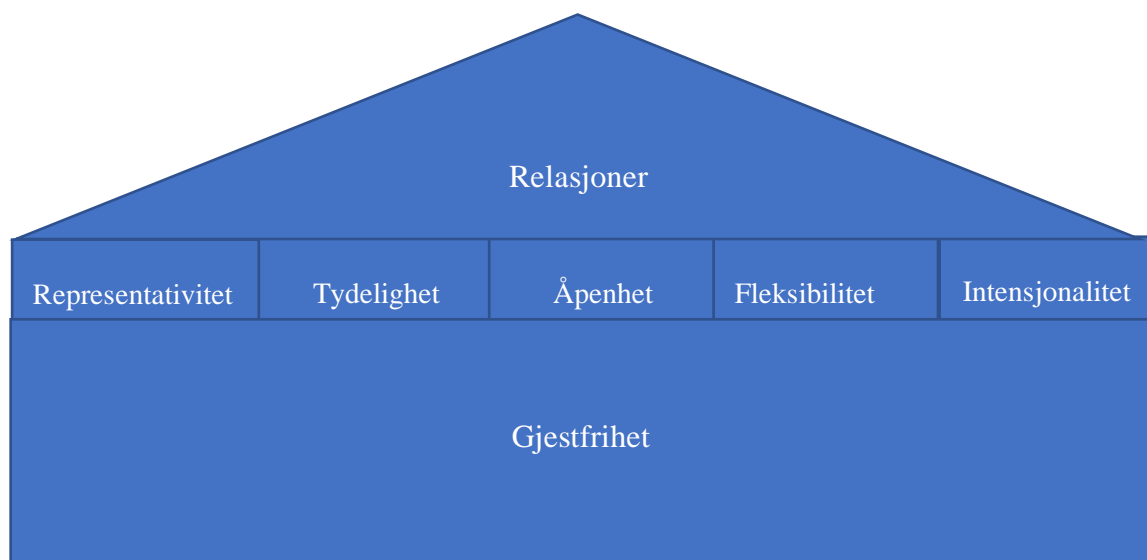
Kirkekaffen var et rom som var annerledes enn gudstjenesten og som gav andre mulighet for kontakt med kristne migranter. På kjøkkenet møtte vi mennesker med innvandrerbakgrunn som betjente i dette rommet. Flere av menighetene hadde dedikerte fysiske rom til barn- og ungdomsarbeid foregikk. I menighetenes kontorer foregikk ofte personlige og konfidensielle samtaler som også viser at menighetens fysiske rammer er betydningsfulle for å møte andre, inkludert migranter.

Migranter og frivillige vi intervjuet fortalte også om opplevelser av å bli invitert inn i hjemmene til mennesker i menighetene; dette var ofte ildsjeler. Her vil vi hevde at kirken utvidet sitt "rom" og var til stede i det helt personlige. Tilsvarende kan sies om kirkens samarbeid med andre aktører, frivillige organisasjoner eller andre kirkesamfunn. I den økumeniske rausheten som vi har nevnt ble det fra Dnk skapt broer til nye rom for deltagelse i migrantmenigheter eller for eksempel i pinsemenigheter når Kirken blir forstått med et økumenisk perspektiv.

Vi tenker at rom-metaforen gir muligheter for å se kreativt på ulike måter som Dnk kan møte ulike grupper av (kristne) migranter. Noen rom er imidlertid kanskje ikke ennå tatt i bruk eller skapt. Kanskje er det noen rom som står tomme. I lys av Dnks åtte kjennetegn i møte med et flerkulturelt samfunn inviterer disse til å skape, fylle og bruke ulike rom i møte med kristne migranter og migranter fra andre bakgrunner. Som materialet viser, her finnes anledninger til å ta initiativ, være intensjonell og målrettet, og være gjestfri ved å invitere inn og åpne opp. Samtidig inviterer kjennetegnene til samhandling med kristne migranter på måter som gjør at Dnk blir en kirke der det er rom for at kristne migranter kan oppleve å være hjemme, delta og være med på å forme kirken både i dag og i det som vil være en flerkulturell kirke i fremtiden.

Under inkluderer vi en enkel illustrasjon kan fremheve noen av erfaringene vi har gjort oss i prosjektet knyttet til Dnks arbeid med kristne migranter. Her trekkes gjestfrihet som en grunnleggende verdi, men som må konkretiseres og operasjonaliseres gjennom representativitet, tydelighet, åpenhet, fleksibilitet, og intensjonalitet på ulike nivåer og ulike sammenhenger, lokalt og i kirken som helhet. I arbeidet med kristne migranter skjer dette primært gjennom personlige relasjoner og i samhandling med enkeltmennesker og migrantmenigheter i møte med det flerkulturelle samfunnet.

Figur 19. Illustrasjon.

Referanser

Ahlin, Lars, Jorn Borup, Marianne Qvortrup Fibiger, Lene Kuhle, Viggo Mortensen, and Rene Dybdal Pedersen. (2012). Religious Diversity and Pluralism: Empirical Data and Theoretical Reflections from the Danish Pluralism Project. *Journal of contemporary religion* 27(3), 403- 418. <https://doi.org/10.1080/13537903.2012.722034>.

Andrews, Therese og Anders Vassenden. (2007). Snøballen som ikke ruller: Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift* 15(2), 151-163. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2007-02-02>

Allen, Julie K. (2018a). Migrant churches as integration vectors in Danish society. *Scandinavian- Canadian Studies* 25: 116-134. <https://doi.org/10.29173/scancan155>

Allen, Julie K. (2018b). The Role of Migrant Churches in Danish Integration. *The Bridge* 41(8). <https://scholarsarchive.byu.edu/thebridge/vol41/iss2/8/>

Arentzen, Thomas. (2018). De ortodokse kirkene - østlige tradisjonsbærere. I O. Tjørhol (red), *Kirkesamfunnene i Norge: Innføring i kirkekunnskap*, s. 125-150. Cappelen Damm Akademisk.

Aschim, A., Hovdelien, O. & Sjødal, H. K. (red). (2016). *Kristne migranter i Norden* (Kirkefaglig profil Vol. nr. 28). Portal.

Ayana, Desalegn Mengesha. (2021). *Rapport av migrantsatsingen i Høybråten Fossum og Stovner (HFS) menighet – Fossum kirke*. Oslo: Fossum menighet.

Bangstad, S. (2019). *DNK-menigheters møte med kristne migranter: En rapport for Kirkerådet* (Kifo-rapport 2019:3). Institutt for kirke- KIFO, religions- og livssynsforskning. Hentet fra https://www.kifo.no/wp-content/uploads/2020/03/Migrantmen_rapport-002.pdf

Barstad, Anders. (2019). *Er religiøse innvandrere mindre integrert?* (SSB Analyse 2019/22). Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/er-religiose-innvandrere-mindre-integrert>

Birkedal, E. og Lannem, T. S. (2019). Kirkelandskapet i Norge i endring: Utfordringer til Den norske kirke. *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* 73(1), 8-22.

<https://journals.mf.no/ntm/article/view/4436>

Botvar, Pal Ketil, and Ulla Schmidt. (2010). *Religion i dagens Norge: Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Brekke, Jan-Paul, Audun Fladmoe, and Dag Wollebæk. (2020). Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge: Integreringsbarometeret 2020. Institutt for samfunnsforskning (Oslo).

<https://www.imdi.no/contentassets/549cabe5419b4f7f8d3c38f18bacc06e/integreringsbarometer-2020.pdf>

Carling, Jorgen, Marta Bivand Erdal, and Rojan Tordhol Ezzati. (2014). Beyond the insider–outsider divide in migration research. *Migration Studies* 2 (1): 36–54.

<https://doi.org/10.1093/migration/mnt022>

Daugstad, Gunnlaug & Østby, Lars. (2009). Et mangfold av tro og livssyn: Det flerkulturelle Norge. *Samfunnsspeilet* 23(3). <http://hdl.handle.net/11250/178984>

DAWN. 2010. Kartlegging av migrantmenigheter i Oslo” [Mapping of migrant churches in Oslo]. DAWN Norge (Oslo).

DAWN. 2012/2013. Nasjonal kartlegging av migrantmenigheter [National mapping of migrant churches].

Destå, Lemma. (2018). Migrasjon og norsk kirkeliv: Afrikanske og asiatiske menigheter i Norge. I O. Tjørholm (red) *Kirkesamfunnene i Norge: Innføring i kirkekunnskaps*, s. 295-312. Cappelen Damm Akademisk.

Destå, Lemma. (2019). *Faglig rapport om migrantmenigheter*. Oslo: Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges kristne råd.

<https://www.tf.uio.no/forskning/forskergrupper/interreligios/fagrappporter/fagrappport-lemma-desta.pdf>

Destå, Lemma og Stian SørliE Eriksen (red). (2022). *Migrasjon og misjon: Refleksjon og praksis*. Oslo: Norges kristne råd.

Destå, Lemma og Stian SørliE Eriksen. Kristne migranter – En godt bevart hemmelighet. *Religion og livssyn* 35(1): 63-67.

Donkor, Andrews Darko. (2016). Assimilation and Social Success: Cultural Identity of Second Generation Nigerian Migrants in Oslo, Norway (Masteroppgave). MF Vitenskapelige høgskole. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2413508>

Drønen, Tomas Sundnes. (2017). Christian migrant communities: Transnational, transcultural, and translocal discourses of change. *Method and Theory in the Study of Religion* 30(1): 1-25. <http://dx.doi.org/10.1163/15700682-12341412>

Drønen, Tomas Sundnes, and Stian SørliE Eriksen. (2015). "Av alle folkeslag, stammer, folk og tungemal": Mangfold i den globale kirke i Rogaland. I Anne Kalvig og Anna Rebecca Solevåg (red), *Levende religion: Globalt perspektiv – lokal praksis*, s. 106-131. Stavanger: Hertervig akademisk, 2015.

Drønen, Tomas Sundnes, Kari Storstein Haug, Geir Skeie, and Gerd Marie Adna. (2016). *Kirken i verden, verden i kirken: Globale perspektiver på trosopplæringen*. Vitenskapelig monografi. Hertervig Akademisk.

Døving, Cora Alexa. (2010). *Religionspluralisme. Religion, migrasjon og integrering*. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/publikasjoner/2010/religionspluralisme.-religion-migrasjon-og-integrering/>

Eriksen, Stian SørliE. (2019). Immigrant - majority church relations in the West: Separate worlds or bridges over troubled waters? *Lausanne Global Analytics* 8(4). <https://lausanne.org/content/lga/2019-07/immigrant-majority-church-relations-west>

Eriksen, Stian Sørli. (2020). Flyktige rom og tynne steder: En transnasjonal og spatial analyse av pentekostale migrantmenigheter i Norge. I K-W Sather og A. Aschim, *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag*, s. 67–92. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Eriksen, Stian Sørli. (2020). The diversification of Norwegian Pentecostalism: Changing cultures, identities, and theologies through migration. *Journal of Pentecostal and Charismatic Christianity* 43(1), 79-99. <https://doi.org/10.1080/27691616.2023.2188897>

Flaata, Sigrid. (2019). Menigheten moter flyktninger: Den norske kirkes lokale arbeid med flyktninger, asylsøkere og migranter. *Luthersk kirketidende* 154(1): 8-12.

Furseth, Inger. (2019). Den norske kirke for «nordmenn»? Et sosiologisk blikk på immigranter og kirke. *Kirke og Kultur* 124(3): 280-290. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-03-08>

Furseth, Inger, Lars Ahlin, Kimmo Ketola, Annette Leis-Peters, and Bjarni Randver Sigurvinnsson. (2017). *Changing Religious Landscapes in the Nordic Countries*. Cham: Springer International Publishing.

Giskeødegard, Marte Fanneløb. (2016). "Da hadde jeg et stykke Polen her": Den katolske kirke som transnasjonalt rom for fellesskap og tilhørighet. I A. Aschim, O. Hovdelien & HK Sødal (Red.), *Kristne migranter i Norden*, 123-141. Kristiansand: Portal.

Gullaksen, Johanne Garmann. (2009). Synlig, men ikke sett? På hvilken måte kan innvandrere inkluderes i en menighet i Den norske kirke? (Masteroppgave, Menighetsfakultetet). MF vitenskapelige høyskole. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160918>

Haaland, Hanne, and Hege Wallevik. (2016). Frivillig sektor som inngangsport til det norske. I B. E. Johansen (red). *På vandring og på flukt: Migrasjon i historisk perspektiv*, s. 183-207. Cappelen Damm Akademisk.

Halvorsen, Lars Julius, and Anders Aschim. (2016). A ta del: Polske innvandrere, Den katolske kyrkja og lokalsamfunnet. I A. Aschim, O. Hovdelien og H. K. Sødal (red), *Kristne migranter i Nordens*, s. 102-122. Kristiansand: Portal.

Haug, Kari Storstein og Stian Sørli Eriksen. (2021). *En kartlegging av forskning på kristne migrantmenigheter og kristne migranter i Norge. En rapport for kirkerådet* (VID rapport).

Hentet fra

<https://ressursbanken.kirken.no/contentassets/17f88543eece4d1eb5ad846304f30c26/en%20kartlegging%20av%20forskning%20pa%20kristne%20migrantmenigheter%20og%20kristne%20migranter%20i%20norge%20-%20en%20rapport%20for%20kirkeradet%202021.pdf>

Haug, Kari Storstein. (2016). "Når sa vi deg fremmed og tok imot deg?" Migrasjon og teologi i Den norske kirke. I A. Aschim, O. Hovdelien og H. K. Sødal (red), *Kristne migranter i Norden*, Kyrkjefag Profil, s. 208-222. Portal forlag.

Haug, Kari Storstein. (2018). Migration in Missiological Research. *International Review of Mission* 107(1), 279-293.

Haugen, Hans Morten. (2010). Den norske kirke og de flerkulturelle utfordringer. *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 81(3), 208-220. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2952-2010-03-04>

Haugen, Hans Morten. (2017). Faith among Youths in Church of Norway Means Greater Interreligious Acceptance. *Nordic Journal of Religion and Society* 30(2), 97-114.

<https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-02-01>

Haugen, Hans Morten. (2020). Norwegian Christian leaders: The term 'Christian Values' is divisive and useless. *Religions*, 11(10), 524. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-02-01>

Haugen, Hans Morten. (2021). Begrepet «kristne verdier» fremmer ekskludering og polarisering. Holdninger hos ansatte ved utdanningsinstitusjoner for kirkelig tjeneste. *Teologisk tidsskrift* 10(2), 92-107. <https://doi.org/10.18261/issn.1893-0271-2021-02-04>

Hammerli, Maria, and Jean Francois Mayer. (2014). *Orthodox Identities in Western Europe: Migration, Settlement and Innovation*. Farnham: Farnham: Routledge.

Horsfjord, Vebjørn L., Sven Thore Kloster, Gina Lende, and Ole Jakob Løland. (2018). *Global kristendom: En samtidshistorie*. Oslo: Universitetsforlaget.

Joachimsen, Kristin. (2019). Ikke bare fremmed, flyktning og gjest. *Kirke og Kultur* 124 (2): 123-138. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-02-03>

Kirkerådet. (2022). Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn. <https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/for-medarbeidere/nyheter/nyhetsartikler/%C3%A5tte%20kjennetegn/>

Kirkerådet. (2018). *Menigheten møter flyktninger: Rapport om Den norske kirkes lokale arbeid med flyktninger, asylsøkere og migranter*. <https://ressursbanken.kirken.no/contentassets/47aa78d6e0b248f687c537e416507054/menigheten-moter-flyktninger.pdf>

Kivisto, P. (2014). *Religion and immigration: Migrant faiths in North America and Western Europe*. Cambridge, UK: Polity Press.

Leis-Peters, Annette. (2017). "Rost" eller "service". Refleksjoner rundt kirkenes rolle som sivilsamfunnsaktor i "flyktningekrisen". *Tidsskrift for praktisk teologi*. 34(1), 25-34. <https://doi.org/10.48626/tpt.v34i1.5213>

Lindseth, Gard. (2006). En folkekirke som er åpen i møte med innvandrere?. *Kirke og Kultur* 111(3), 361-367. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2006-03-09>

Loga, Jill Merethe. (2011). Inkludering i nærmiljø: En studie av frivillige organisasjoner som flerkulturelle møteplasser (Rapport 2011/5). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2445367>

Ludwig, F. og S.S. Eriksen. (2022). Forschungszugänge zu afrikanischen transnationalen Gemeinden und Kirchen: insbesondere in Grossbritannien, Deutschland und Norwegen. I G. Etzelmüller og C. Rammelt (red), *Migrationskirchen : Internationalisierung und Pluralisierung des Christentums vor Ort*, s. 375-404. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt – Wissenschaft.

Løland, O. J. (2016). Biskoper mellom agonisme og deliberasjon - Om to modeller for politisk teologi *Teologisk tidsskrift* 5(4), 377-396. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1893-0271-2016-04-08>

Myklebust, Signe. (2010). Welcome to this holy mess: Kva faktorar er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Det norske Baptistsamfunn og Den Norske kyrkje (Masteroppgave). Oslo: Diakonhjemmet. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/98048>

Mæland, Sidsel. (2016). "Hva har vi felles?": En studie i kulturell kompleksitet og multikulturelle prosesser i Den katolske kirke i Norge (Doktorgradsavhandling, sosialantropologis institutt). Det samfunnsvitenskapelige fakultet, University of Oslo. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/50095/3/MaelandSidsel-Hva-har-vi-felles.pdf>

Nilsen, Ingrid Vad. (2009). Er integrering av innvandrere mulig? Menighetsarbeid i spenningen mellom segregering og assimilering. *Tidsskrift for praktisk teologi* 26(1): 45–56.

Odden, Gunnhild. (2018). *Internasjonal migrasjon: En samfunnsvitenskapelig innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.

Pew. (2012). *Faith on the Move: The Religious Affiliation of International Migrants* (Pew-Templeton Global Religious Futures project, Pew Research Center).

Hentet fra: <https://www.pewresearch.org/religion/wp-content/uploads/sites/7/2012/03/Faithonthemove.pdf>

Shanka, Y. M. (2021). «Veien fra mistenkeliggjøring til tillitsfullt mangfold: Den norske kirke i Groruddalen.» *Kirke & Kultur* 126(2), 137-145. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2021-02-04>

SSB. (2021). *Holdninger til innvandrere og innvandring*.

<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/holdninger-til-innvandrere-og-innvandring>

Synnes, Ronald Mayora. (2012). *Kristne migrantmenigheter i Oslo* (KIFO Rapport 2012:1 trykt utgave). Oslo: KIFO Stiftelsen kirkeforskning.

Valen, Hanne Kasbara. (2013). Longing for something in between: An empirical study on dilemmas Christian multicultural youth encounter in their congregations (Masteroppgave). Oslo: MF vitenskapelige høgskole. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/161425>

Wyller, Trygve. (2017). Gjestfrihet og rettferdighet. Teologi og etikk i møte med flyktninger og migranter. *Kirke og Kultur* 122(3): 234-247. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2017-03-03>

Ødegard, Guro. (2014). Kapittel 5: Religiøse menigheter: Integrerende eller segregerte fellesskaper? I J. Loga, B. Ravneberg, K. Steen-Johnsen og G. Ødegård (red.), *Fellesskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*, Oslo: Abstrakt, 2013: 119-148.

Østby, Jon. (2000). Immigrasjon: spenninger, utfordringer og muligheter i Norge. *Norsk Tidsskrift for Misjon* 54(4), 223-242. <https://doi.org/10.48626/ntm.v54i4.3997>

VEDLEGG

Vedlegg 1. Spørreskjemaet med informasjonskriv

Spørreundersøkelse "Kristne migranter i møte med Den norske kirke"

Som ansatt i Den norske kirke (DNK) ber vil deg om å delta i en spørreundersøkelse knyttet til et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hvordan Den norske kirke møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil bety for deg.

Formål

På overordnet nivå vil prosjektet bidra til å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer DNK byr på i møte med kristne migranter, migrantmenigheter og migrantmiljøer. Gjennom denne spørreundersøkelsen ønsker vi å avdekke erfaringer (eller mangel på erfaring), grad av bevissthet, og type holdninger som finnes til migranter blant ansatte i DNK.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ansvarlig for behandlingen av personopplysninger i prosjektet er VID Vitenskapelige høgskole i Stavanger.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i denne spørreundersøkelsen fordi du jobber for Den norske kirke. Vi kontakter også andre ansatte i Den norske kirke.

Hva betyr det for deg å delta?

Spørreundersøkelsen tar ca. 5-10 min å besvare. Noen av spørsmålene handler om din bakgrunn (f.eks. kjønn, aldersgruppe, stilling, din rolle i DNK og organisatorisk tilknytning), mens andre omfatter dine holdninger til og erfaringer med migranter og særlig kristne migranter i DNK. Vi vil også høre om du ser muligheter, begrensninger eller hindringer som finnes i DNKs organisasjonsform som har betydning for hvordan DNK møter kristne migranter/migrantmiljøer. Vi ber deg om å svare på så mange spørsmål som mulig. Svarene dine blir registrert elektronisk og analysert sammen med andres besvarelser.

Det er frivillig å delta og enkelt å trekke seg

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg tilbake uten å oppgi noen grunn. Dersom det blir aktuelt å trekke samtykket, er det nok å sende en enkel e-post til ansvarlig for datainnsamlingen Oleksandr Ryndyk (se kontaktinformasjon under). Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene du oppgir til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Bare forskere i prosjektet vil ha tilgang til informasjonen vi innhenter
- Innhentede svar vil ligge på en trygg server og/eller bli kryptert og/eller innelåses.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter prosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i desember 2022. Ved prosjektslutt vil alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres. Øvrig datamateriale vil bli lagret anonymisert på VIDs server på ubestemt tid og kun forskere i prosjektet vil ha tilgang til dette.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet eller slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Lovlig grunnlag for behandlingen av dine personopplysninger er ditt uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2), samt jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. På oppdrag fra VID vitenskapelige høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Du har fått tilsendt NSDs vurdering vedlagt eposten med lenken til denne undersøkelsen.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Ansvarlig for spørreundersøkelsen [navn], på [navn@vid.no] eller mobil xxx xx xxx
- Ansvarlig for prosjektet [navn], på epost [navn@vid.no] eller mobil xxx xx xxx
- Vårt personvernombud [navn], på epost [navn@vid.no] eller telefon xx xx xx xx
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost personverntjenester@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ansvarlig for spørreundersøkelsen

[Navn]

Forsker ved Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

VID vitenskapelige høgskole, Stavanger

Samtykkeerklæring

For å delta i undersøkelsen, kryss av at du har gjort deg kjent med de ovennevnte betingelsene og samtykker til å delta i denne spørreundersøkelsen:

- Jeg har mottatt og forstått informasjonen om det ovennevnte prosjektet og samtykker til å delta i denne spørreundersøkelsen og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. desember 2022.

Obligatoriske felt er merket med stjerne *

Del 1 av 6 – Om deg

I denne delen vil vi stille spørsmål om deg og din bakgrunn

S11 Hva er din alder? *

- under 30 år
- 30-40 år
- 41-50 år
- 51-60 år
- over 60 år

S12 Hva er ditt kjønn? *

- Mann
- Kvinne
- 999 Vil ikke oppgi

S13 Er du født i Norge? *

- Ja
- Nei

S14 Hvilken landbakgrunn har dine foreldre? *

- Begge mine foreldre er norske
- Kun en av mine foreldre er norsk
- Ingen av mine foreldre er norske

S15 (Hvis svar til S13 er «Nei») Hvilket land er du født i? * (skriv inn landets navn)

_____

S16 Har du på noe tidspunkt i ditt liv bodd i utlandet i mer enn 1 år? *

- Nei
- Ja, mellom 1-5 år
- Ja, i mer enn 5 år

S17 Har en eller begge dine foreldre tilhørighet blant nasjonale minoriteter i Norge? *

- Nei

- Ja

Del 2 av 6 – Ditt arbeidsforhold til DNK

I denne delen vil vi stille spørsmål om ditt arbeidsforhold til Den norske kirke (DNK)

S21 Hvor i kirkestrukturen jobber du? *

- Lokalt (menighet / prosti)
- Regionalt (bispedømmekontor)
- Nasjonalt (Kirkerådet)
- Annet som er tilknyttet kirkelig virksomhet

S22 Hvor lenge har du vært ansatt i DNK? *

- under 2 år
- 2-5 år
- 6-10 år
- 11-19 år
- 20 år eller mer

S23 Hvilket bispedømme representerer du? *

- Agder og Telemark bispedømme
- Bjørgvin bispedømme
- Borg bispedømme
- Hamar bispedømme
- Møre bispedømme
- Nidaros bispedømme
- Nord-Hålogaland bispedømme
- Oslo bispedømme
- Stavanger bispedømme
- Sør-Hålogaland bispedømme
- Tunsberg bispedømme
- Ikke relevant for min stilling

S24 Hvilken stilling har du? *

- Rådgiver / Seniorrådgiver

- Kirkemusikerstilling
- Diakonistilling
- Undervisningsstilling
- Prestestilling
- Stillinger innen kirkebygg, kirkegård, gravplass, krematorium
- Annen menighetsarbeiderstilling
- Øverste ledere
- Andre lederstillinger/mellomledere
- Administrative stilling
- Andre stillinger

S25 Hvilken stillingsprosent har du? *

- under 20%
- mellom 20% og 50%
- mellom 51% og 80%
- mellom 81% og 100%

S26 Hvor mange personer jobber du sammen med i din stab? *

- Jeg er alene der jeg jobber
- 1 til 5 personer
- 6 til 20 personer
- mer enn 20 personer

Del 3 av 6 – Innvandring og innvandrere i Norge

I denne delen vil vi vite i hvilken grad **du er enig eller uenig** med følgende utsagn **om innvandring og innvandrere i Norge**. **Innvandrere** er definert her som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre.

S31-S34: Vil du for hver av de følgende påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig? *

	Helt uenig	Nokså uenig	Nokså enig	Helt enig
S31 Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i	○	○	○	○

Norge

- S32 Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet
- S33 Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig
- S34 Sammenliknet med i dag, bør det bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge

Del 4 av 6 – Kontakt med innvandrere

I denne delen vil vi vite i hvilken grad du har eller ønsker å ha kontakt med innvandrere.

Innvandrere er definert her som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre.

S411-S414: Hvor ofte har du vanligvis kontakt med innvandrere i følgende sammenheng? *

	Aldri	Sjeldnere enn månedlig	Månedlig	Ukentlig	Daglig
S411 ... på jobben	☐	☐	☐	☐	☐
S412 ... i nabolaget	☐	☐	☐	☐	☐
S413 ... blant venner og kjente	☐	☐	☐	☐	☐
S414 ... i nær familie	☐	☐	☐	☐	☐

S421-S424: Hvor mange innvandrere har du kontakt med i følgende sammenheng? *

	Ingen	En	2-4	5-10	Flere enn 10
S421 ... på jobben	☐	☐	☐	☐	☐
S422 ... i nabolaget	☐	☐	☐	☐	☐
S423 ... blant venner og kjente	☐	☐	☐	☐	☐
S424 ... i nær familie	☐	☐	☐	☐	☐

S431-S434: Hvordan er din personlige erfaring med denne kontakten i følgende sammenheng? *

Mest Både positiv Mest positiv Ikke aktuelt

	negativ	og negativ		
S431 ... på jobben	☐	☐	☐	☐
S432 ... i nabolaget	☐	☐	☐	☐
S433 ... blant venner og kjente	☐	☐	☐	☐
S434 ... i nær familie	☐	☐	☐	☐

I de følgende spørsmålene forutsetter vi at innvandreren behersker norsk.

S441-S443: Vil du for hver av de følgende påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig? Jeg ville synes det var ubehagelig dersom... *

	Helt uenig	Nokså uenig	Nokså enig	Helt enig
S441 ... noen i min nærmeste familie fikk en hjemmehjelp som var innvandrer	☐	☐	☐	☐
S442 ... jeg fikk en innvandrer som ny nabo	☐	☐	☐	☐
S443 ... jeg hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer	☐	☐	☐	☐

Del 5 av 6 – Den norske kirkes arbeid knyttet til kristne migranter

I denne delen vil vi vite i hvilken grad **du er enig eller uenig** med følgende utsagn om

DNK's arbeid knyttet til kristne migranter

S51-S58: Vil du for hver av de følgende påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig? *

	Helt uenig	Nokså uenig	Nokså enig	Helt enig	Vet ikke
S51 Innvandrere er godt representert blant ansatte i DNK	☐	☐	☐	☐	☐
S52 DNK bruker ulike språk for å legge til rette for at kristne migranter kan delta i kirken	☐	☐	☐	☐	☐
S53 Gudstjenesten i DNK er åpen for flere kristne kulturelle uttrykk (ulike språk, salmer, musikk)	☐	☐	☐	☐	☐

osv.)

S54	Forskjeller mellom DNK og migrantkristne miljøer i teologi, kvinnesyn, barneoppdragelse, forhold til autoriteter osv. gjør det vanskelig å samarbeide	☐	☐	☐	☐	☐
S55	DNK tar barn og unge med flerkulturell bakgrunn (“krysskulturelle”) på alvor og ser dem som en ressurs for kirken	☐	☐	☐	☐	☐
S56	DNK lykkes godt med arbeidet knyttet til kristne migranter	☐	☐	☐	☐	☐
S57	DNK bør gjøre mer for å legge til rette for at flere kristne migranter blir med i kirken	☐	☐	☐	☐	☐
S58	Det er positivt med et større kulturelt mangfold av mennesker i Den norske kirkes menigheter	☐	☐	☐	☐	☐

S59 Er det noe du vil kommentere i forhold til DNKs arbeid knyttet til kristne migranter?
(valgfritt)

Del 6 av 6 – Veien videre

Her kommer noen spørsmål om **behov eller utfordringer** som du synes DNK står overfor i møte med kristne migranter samt **forslag til tiltak** som du synes kan være aktuelle for å styrke DNKs arbeid knyttet til kristne migranter.

S611-S615: Når det gjelder DNKs arbeid knyttet til kristne migranter, hva ser du som viktigste behov / mangel? * (Nummerer i prioritert rekkefølge der 1 er minst viktig og 5 er viktigst)

	1 - minst	2	3	4	5 -
	viktig				viktigst
S611 Frykt for endring, det ukjente	☐	☐	☐	☐	☐
S612 Manglende ressurser, økonomi	☐	☐	☐	☐	☐
S613 Manglende kunnskap, kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐
S614 Manglende prioritering fra ledelsens side	☐	☐	☐	☐	☐
S615 Det er få kristne med	☐	☐	☐	☐	☐

minoritetsbakgrunn hos oss

S621-S625: Hvilke utfordringer står DNK overfor i møte med kristne migranter? * (Nummerer i prioritert rekkefølge der 1 er minst viktig og 5 er viktigst)

	1 - minst viktig	2	3	4	5 - viktigst
S621 Kirken står i fare for å miste sin norske tradisjonelle forankring	☐	☐	☐	☐	☐
S622 Kirken må bli mer utadvendt, oppsøke migranter som er i lokalmiljøet	☐	☐	☐	☐	☐
S623 Kirkens ansatte og frivillige trenger kunnskap og kursing på feltet	☐	☐	☐	☐	☐
S624 Det må avsettes midler; penger, stillinger og konkret satsing	☐	☐	☐	☐	☐
S625 En folkekirke i Norge må være kirke for alle folk som bor i Norge	☐	☐	☐	☐	☐

S631-S635: Hvilke muligheter står DNK overfor i møte med kristne migranter? * (Nummerer i prioritert rekkefølge der 1 er minst viktig og 5 er viktigst)

	1 - minst viktig	2	3	4	5 - viktigst
S631 Kirken kan bli fornyet av nye åndelige impulser fra den globale kirke	☐	☐	☐	☐	☐
S632 Kirken kan gi tilhørighet og felleskap til mennesker som kommer hit som fremmede	☐	☐	☐	☐	☐
S633 Migranter kan tilføre krysskulturell kompetanse til menigheter i Norge	☐	☐	☐	☐	☐
S634 Migranter og deres barn kan bidra til ny vekst i medlemstall for Den norske kirke	☐	☐	☐	☐	☐
S635 Migranter kan bidra til mer økumenikk og samarbeid mellom kirkesamfunn	☐	☐	☐	☐	☐

S64 Ser du flere behov, utfordringer og muligheter som ikke er nevnt ovenfor? Du kan i så fall nevne dem her (*valgfritt*)

S65 Har du forslag til tiltak som kan iverksettes for at DNK blir bedre på å ta imot innvandrere? (*valgfritt*)

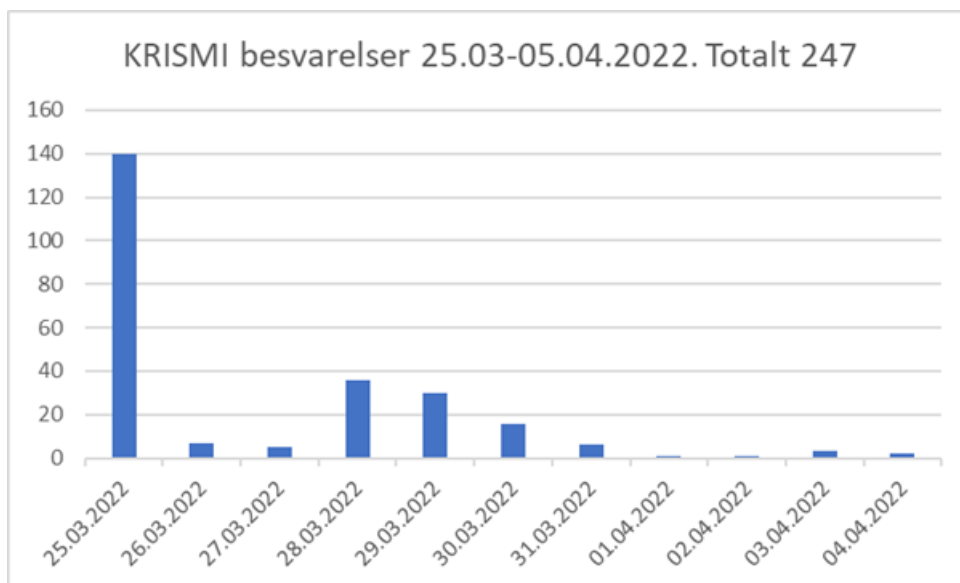
S66 Vil du bli kontaktet om å kunne bruke din krysskulturelle kompetanse til kompetansebygging for andre ansatte og frivillige i DNK? *

- Ja
- Nei

S67 (*Hvis svar til S66 er «Ja»*) Hva er din e-postadresse?

Vedlegg 2. Besvarelser av spørreskjemaet i perioden 25. mars - 4. april 2022

Vedlegg 3. Godkjenning fra NSD (SIKT)

01.05.2023, 23:25 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Kristne migranter i møte med Den norske kirke](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

228929

Vurderingstype

Standard

Prosjekttittel

Kristne migranter i møte med Den norske kirke

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høgskole / Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Prosjektansvarlig

Stian Sørli Eriksen

Prosjektperiode

22.11.2021 - 01.08.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.08.2023.

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektsluttdato.

Vi har nå registrert 01.08.2023 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger.

Vi legger også til grunn at prosjektansvarlig er endret.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Kontaktperson: Sturla Herfindal Lykke til videre med prosjektet!

<https://meldeskjema.sikt.no/61cb0592-6476-4cdf-885c-bf84fe5ac824/vurdering> 1/1

Vedlegg 4. Informasjonsskriv for utvalg 1: Deltagelse i spørreundersøkelse

Vil du delta i et forskningsprosjekt om

«Kristne migranter i møte med Den norske kirke»?

Som ansatt eller frivillig i Den norske kirke ber vil deg om å delta i en spørreundersøkelse knyttet til et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hvordan Den norske kirke møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil bety for deg.

Formål

På overordnet nivå vil prosjektet bidra til å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer Den norske kirke byr på i møte med kristne migranter, migrantmenigheter og migrantmiljøer. Gjennom denne spørreundersøkelsen ønsker vi å avdekke erfaringer (eller mangel på erfaring), grad av bevissthet, og type holdninger som finnes til kristne migranter blant ansatte og frivillige i DNK.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID Vitenskapelige høgskole i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du i din jobb eller via ditt engasjement i Den norske kirke har kontakt med kristne med innvandringsbakgrunn. Vi kontakter også andre ansatte i Den norske kirke.

Hva betyr det for deg å delta?

Spørreundersøkelsen tar ca. 10 min å besvare. Noen av spørsmålene handler om din bakgrunn (f.eks. din rolle i DNK, kjønn, alder, stilling og geografisk tilknytning), mens andre vil være mer rettet mot dine holdninger til og erfaringer med kristne migranter. Vi vil også spørre deg om hvilke muligheter, begrensninger eller hindringer du finner i DNKs organisasjonsform som har betydning for hvordan DNK møter kristne migranter/migrantmiljøer. Vi ber deg om å svare på så mange spørsmål som mulig. Svarene dine blir registrert elektronisk og analysert sammen med andres besvarelser.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Alt du forteller oss under intervjuet vil behandles konfidensielt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Bare forskere og studenter i prosjektet vil ha tilgang til informasjonen vi innhenter
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Datamaterialet vil ligge på en server og/eller bli kryptert og/eller innelåses.

Når vi skal presentere resultatene fra prosjektet vil all resultatene være anonymisert. De anonyme resultatene fra prosjektet vil publiseres i skriftlig form og presenteres muntlig på konferanser og til studenter i undervisningssammenheng.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i desember 2022. Ved prosjektslutt vil alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres. Øvrig datamateriale vil bli lagret anonymisert på VIDs server på ubestemt tid og kun forskere i prosjektet vil ha tilgang til dette.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Ansvarlig for datainnsamling Oleksandr Ryndyk, på epost (oleksandr.ryndyk@vid.no) eller telefon 51 51 62 79
- Vårt personvernombud Nancy Yue Liu, på epost (nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no) eller telefon 938 56 277
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ansvarlig for datainnsamling

Oleksandr Ryndyk

Forsker ved Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

VID Vitenskapelige Høgskole

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om ovennevnte prosjektet og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta i denne spørreundersøkelsen og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. desember 2022.

___/___/2022

(Navn og etternavn)

_____

(Sted)

(dato)

Vedlegg 5. Informasjonsskriv for utvalg 2: Kristne med minoritetsbakgrunn

Vil du delta i et forskningsprosjekt om

«Kristne migranter i møte med Den norske kirke»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hvordan Den norske kirke møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil bety for deg.

Formål

På overordnet nivå vil prosjektet bidra til å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer Den norske kirke byr på i møte med kristne migranter, migrantmenigheter og migrantmiljøer. Gjennom intervju med personer med innvandringsbakgrunn ønsker vi å avdekke erfaringer og inntrykk kristne migranter har i møte med Den norske kirke.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID Vitenskapelige høyskole i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du på en eller annen måte er tilknyttet enten en menighet i Den norske kirke eller en migrantmenighet som samarbeider med Den norske kirke. Vi kontakter også mange andre personer som deltar i menigheter og har innvandringsbakgrunn.

Hva betyr det for deg å delta?

Å delta i prosjektet betyr for deg at vi vil intervju deg for å høre om dine erfaringer med deltakelsen i din menighet. Intervjuet kan tilpasses ditt eget ønske og gjøres enten individuelt, der kun du og intervjueren er til stede, eller i en gruppe der også andre fra din menighet vil delta. Vi vil for eksempel spørre deg om din bakgrunn, familie, dine tanker om kristen tro og dine erfaringer med deltakelsen i kristne menigheter og migrantsorganisasjoner. Intervjuet vil vare i ca. en time og vi vil ta notater og ta opp samtalen på bånd.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg

tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Alt du forteller oss under intervjuet vil behandles konfidensielt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Bare forskere og studenter i prosjektet vil ha tilgang til informasjonen vi innhenter
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Datamaterialet vil ligge på en server og/eller bli kryptert og/eller innelåses.

Når vi skal presentere resultatene fra prosjektet vil all resultatene være anonymisert. De anonyme resultatene fra prosjektet vil publiseres i skriftlig form og presenteres muntlig på konferanser og til studenter i undervisningssammenheng.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i desember 2022. Ved prosjektslutt vil lydopptakene slettes. Øvrig datamateriale vil bli lagret anonymisert på VIDs server på ubestemt tid og kun forskere i prosjektet vil ha tilgang til dette.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Prosjektleder Stian Sørli Eriksen, stian.eriksen@vid.no, telefon 95732429.
- Vårt personvernombud Nancy Yue Liu, på epost (nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no) eller telefon 938 56 277
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.
- Anne Brit Hatleskog, senterleder, Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)/VID, Anne.hatleskog@vid.no
- Kari Storstein Haug, professor, Senter for misjon og globale studier (SMG)/VID, Kari.haug@vid.no

Stian Sørli Eriksen

Prosjektleder, førsteamanuensis

Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag (FTDL)

VID Vitenskapelige Høgskole, Stavanger

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om ovennevnte prosjektet og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta i intervju og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. desember 2022.

___/___/2022

(Navn og etternavn)

_____

(Sted)

(dato)

Vedlegg 6. Informasjonsskriv for utvalg 3: Ansatte og frivillige i Dnk

Vil du delta i et forskningsprosjekt om

«Kristne migranter i møte med Den norske kirke»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hvordan Den norske kirke møter kristne migranter, og hvordan dette fremmer og hemmer inkludering, likeverd og fellesskap. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil bety for deg.

Formål

På overordnet nivå vil prosjektet bidra til å belyse hvilke muligheter, begrensninger og hindringer Den norske kirke byr på i møte med kristne migranter, migrantmenigheter og migrantmiljøer. Gjennom intervju med personer med innvandringsbakgrunn ønsker vi å avdekke erfaringer og inntrykk kristne migranter har i møte med Den norske kirke.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID Vitenskapelige høgskole i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du på en eller annen måte er tilknyttet enten en menighet i Den norske kirke eller en migrantmenighet som samarbeider med Den norske kirke. Vi kontakter også mange andre personer som deltar i menigheter og har innvandringsbakgrunn.

Hva betyr det for deg å delta?

Å delta i prosjektet betyr for deg at vi vil intervju deg for å høre om dine erfaringer med deltakelsen i din menighet. Intervjuet kan tilpasses ditt eget ønske og gjøres enten individuelt, der kun du og intervjueren er til stede, eller i en gruppe der også andre fra din menighet vil delta. Vi vil for eksempel spørre deg om din bakgrunn, familie, dine tanker om kristen tro og dine erfaringer med deltakelsen i kristne menigheter og migrantsorganisasjoner. Intervjuet vil vare i ca. en time og vi vil ta notater og ta opp samtalen på bånd.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil

ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Alt du forteller oss under intervjuet vil behandles konfidensielt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Bare forskere og studenter i prosjektet vil ha tilgang til informasjonen vi innhenter
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Datamaterialet vil ligge på en server og/eller bli kryptert og/eller innelåses.

Når vi skal presentere resultatene fra prosjektet vil all resultatene være anonymisert. De anonyme resultatene fra prosjektet vil publiseres i skriftlig form og presenteres muntlig på konferanser og til studenter i undervisningssammenheng.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i desember 2022. Ved prosjektslutt vil lydopptakene slettes. Øvrig datamateriale vil bli lagret anonymisert på VIDs server på ubestemt tid og kun forskere i prosjektet vil ha tilgang til dette.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS

vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Prosjektleder Stian Sørli Eriksen, stian.eriksen@vid.no, telefon 95732429.
- Vårt personvernombud Nancy Yue Liu, på epost (nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no) eller telefon 938 56 277
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.
- Anne Brit Hatleskog, senterleder, Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)/VID, Anne.hatleskog@vid.no
- Kari Storstein Haug, professor, Senter for misjon og globale studier (SMG)/VID, Kari.haug@vid.no

Stian Sørli Eriksen

Prosjektleder, førsteamanuensis

Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag (FTDL)

VID Vitenskapelige Høgskole, Stavanger

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om ovennevnte prosjektet og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta i intervju og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. desember 2022.

_____/_____/2022

(Navn og etternavn)

(Sted)

(dato)

Vedlegg 7. Intervjuguide for utvalg 2: Kristne med minoritetsbakgrunn

KRISMI – Christian migrants' encounters with the Church of Norway //

Kristne migranter i møte med Den norske kirke

Sample 2 «Christians with minority background» // [Utvalg 2 «Kristne med minoritetsbakgrunn»](#)

- Explain briefly about the project
- Reason why interviewing the person (interviewing a selection of persons from minority backgrounds)

Interview guide // Individuelt intervju

1. Can you, please, tell me a little bit about yourself? Kan du fortelle meg litt om deg selv? [open question opening the conversation]

1.1. Are you born in Norway? [Er du født i Norge?](#)

1.2. *(If not)* What is your country of origin (and/or ethnicity)? *(Hvis ikke)* Hva er ditt opprinnelsesland (eller/og hvilken etnisk bakgrunn har du)?

1.3. *(If not)* Tell me briefly how you came to Norway? When did you come to Norway and what was the reason for your migration? *(Hvis ikke)* [Fortell meg gjerne om hvordan du kom til Norge? Når kom du til Norge og hva var grunnen til det?](#)

2. Can you tell me whom you live with? Kan du fortelle meg hvem du bor med?
[keywords]

2.1. What is your marital status? [Hva er din sivil status?](#)

2.2. *(If married or partnered)* What is the country background of your spouse/partner? *(Hvis gift eller med samboer)* [Hvilken landbakgrunn har ditt ektefelle / din samboer?](#)

2.3. Do you have any children? How old are they? [Har du barn? Hvor gamle er de?](#)

3. Can you tell me something about your education and/or work situation? Kan du fortelle meg litt om din utdanning og/eller jobbsituasjon? [keywords]

3.1. Where did you go to school? [Hvor gikk du på skole?](#)

3.2. What and where did you study? [Hva og hvor studerte du?](#)

3.3. *(If working)* What do you work with? *(Hvis i jobb)* [Hva jobber du med?](#)

4. Do you remember your first day at this church/parish? How did you feel that day?

Husker du første gang du kom i denne kirken/menigheten? Hvordan var opplevelsen din den dagen?

4.1. Do you remember the people whom you met on your first day at this parish? [Husker du](#)

hvem du møtte i menigheten første gang du kom hit?

4.2. How did the people at the parish welcome you? *Hvordan tok de deg imot?*

4.3. What did you talk with them about? *Hva snakket dere om?*

4.4. What is your strongest memory from that day? *Hva er det du husker mest fra den dagen?*

5. Can you tell me more about your participation in this parish? Kan du fortelle meg litt om ditt engasjement i denne menigheten?

5.1. How often do you come here? *Hvor ofte kommer du hit?*

5.2. With whom do you normally come here? *Hvem pleier du å komme hit med?*

5.3. Which activities in the parish do you engage in? *Hvilke aktiviteter er du med på i denne menigheten?*

6. How can you describe this parish? (E.g. Is it traditionalistic, not many people, charismatic?...) *Hvordan kan du beskrive denne menigheten?*

6.1. Are there other Christians with diverse cultural background who attend this parish? *Er det andre kristne med ulike kulturelle bakgrunn i denne menigheten?*

6.2. In your opinion, how well does this parish include Christians with minority background? *Ifølge deg, hvordan klarer seg denne menigheten med å ta imot kristne med minoritetsbakgrunn?*

6.3. In your opinion, what can or should be done to make this parish better in inclusion of Christians with minority background? *Ifølge deg, hva kan eller bør gjøres for at denne menigheten blir bedre på å ta imot kristne med minoritetsbakgrunn?*

6.4. Do you have friends in the parish? Who are they? *Har du venner i menigheten? Hvem?*

7. What kind of emotions describe your experience with attending this parish? *Hvilke emosjoner beskriver din erfaring med deltakelse i denne menigheten?*

7.1. Have you ever felt unwelcome by someone in this parish? Har du opplevd å ikke være velkommen av noen i denne menigheten?

7.1.1. *(If yes)* Was there something that made you feel unwelcome? Can you say more about it? *(Hvis ja)* Var det noe konkret som gjorde at du ikke følte deg velkommen? Kan du fortelle mer om det?

7.1.2. *(If yes)* How was the issue solved? Did you have to talk to someone about it? *(Hvis ja)* *Hvordan ble dette løst? Måtte du snakke med noen om dette?*

7.2. In your opinion, what makes this parish different from other parishes? *Ifølge deg, hva gjør denne menigheten annerledes?*

7.3. Are there some challenges that face this parish? Which? *Finnes det noen utfordringer i denne menigheten? Hvilke?*

8. Can I ask you about your faith, religion, and your relation to God? **Kan jeg spørre deg om din tro, religion og ditt forhold til Gud?**

8.1. Do you think people in this parish feel the same about faith, religion and God as you do?

Tror du andre i denne menigheten har samme forhold til tro, religion og Gud som du?

8.2. *(If immigrated)* How are faith and religiosity in this parish different from the faith or religiosity you experienced in your home country? *(Hvis migrant)* **På hvilke måter er tro og religiøsitet i denne menigheten forskjellig fra tro og religiøsitet som du opplevde det i ditt hjemland?**

8.3. Do you feel any contradictions or tensions in the ways you experience your faith and how other people in your parish, your family or friends do it? **Opplever du noen motsetninger eller konflikter i måter hvordan du lever din tro på og hvordan andre i denne menigheten, i din familie eller blant venner gjør det?**

9. Is there anything else that you want to add? **Er det noe mer du har lyst til å tilføye?**

Thank you so much for sharing your experiences with me!

Tusen takk for å dele dine tanker og erfaringer med meg!

Vedlegg 8. Intervjuguide for utvalg 3: Ansatte og frivillige i Dnk

KRISMI – Christian migrants' encounters with the Church of Norway //

Kristne migranter i møte med Den norske kirke

Sample 3 «Parish representatives» // Utvalg 3 «Representanter fra menigheter»

- Explain briefly about the project
- Reason why interviewing the person (interviewing a selection of persons from minority backgrounds)

Interview guide // Individuelt intervju

1. Can you tell me a little bit about this parish? **Fortell litt om denne menigheten?**
  - 1.1. How many people attend in this parish? **Hvor mange deltakere har denne menigheten?**
  - 1.2. What are the regular activities organized in this parish and how many people normally participate in these? Hvilke aktiviteter arrangeres det i denne menigheten og hvor mange pleier å delta i disse? Hvem er de som deltar?
  - 1.2. How can you describe the local community in which this parish is located? **Hvordan kan du beskrive lokalsamfunnet denne menigheten er lokalisert i?**
  - 1.3. Are there residents with minority background in this community? Many? **Finnes det beboere med minoritetsbakgrunn i lokalsamfunnet? Hvor mange?**

2. Can you tell me a little bit about yourself? **Kan du fortelle meg litt om deg selv?**
  - 2.1. Are you born in Norway? **Er du født i Norge?**
    - 2.1.1 (*If not*) Tell me briefly your story. How and when did you come to Norway and what was the reason for your migration? (*Hvis ikke*) **Fortell meg litt din historie. Når og hvordan kom du til Norge og hva var grunnen til det?**
  - 2.2. When did you first join this parish? **Når ble du med i denne menigheten?**
  - 2.3. What did you do before you joined this parish? **Var gjorde du før du ble med i denne menigheten?**
  - 2.4. In which ways do you engage in this parish? På hvilke måter engasjerer du deg i denne menigheten?

3. Tell me something about Christians with diverse cultural background in this parish? **Fortell litt om kristne med ulik kulturell bakgrunn som er med i denne menigheten?**

- 3.1. How many Christians with diverse cultural background are in this parish? **Hvor mange kristne med ulik kulturell bakgrunn er med i denne menigheten?**
- 3.2. Which countries do they come from, and which religious backgrounds do they represent (Protestant, Catholic, Orthodox or atheist)? **Hvilke land kommer de fra og hvilken religiøs bakgrunn har de (protestantisk, katolsk, ortodoks eller ateistisk)?**
- 3.3. Which activities in the parish do they engage in? **Hvilke aktiviteter er de med på i denne menigheten?**
- 3.4. Do you know when this parish had its first parishioners with minority background? **Vet du når denne menigheten fikk sine første deltakere med minoritetsbakgrunn?**
- 3.5. How was the development ever since? **Hvordan ble utviklingen etter det?**
- 3.6. Is there any specific reason why it has developed in this direction? **Er det noen grunn for at det ble slikt?**
- 3.7. How many second-generation parishioners are in this parish? **Hvor mange deltakere som er 2. generasjon, er med i denne menigheten?**
- 3.8. Are there special activities organized for them in this parish? **Finnes det noen aktiviteter rettet mot dem i menigheten?**
4. Can you tell me something about cooperation between the parish and the migrant community? **Kan du fortelle meg litt om samarbeidet mellom denne menigheten og migrantmiljøer?**
- 4.1. Does it cooperate with migrant parishes? In which ways? **Samarbeider denne menigheten med migrantmenigheter? På hvilke måter?**
- 4.2. Does it cooperate with any migrant organizations? In which ways? **Samarbeider denne menigheten med noen migrantorganisasjoner? På hvilke måter?**
- 4.3. Which opportunities or challenges do you see in cooperation with migrant organizations or migrant parishes? **Hvilke muligheter eller utfordringer finnes det i samarbeidet med migrantorganisasjoner eller migrantmenigheter?**
- 4.4. Do you believe this parish is more successful than other parishes in cooperating with migrant organisations and/or parishes? **Tror du denne menigheter lykkes bedre enn andre i samarbeidet med migrantorganisasjoner og/eller migrantmenigheter?**
- 4.5. Do you have any concrete examples of how cooperation with migrant community was especially successful? Other that were less so? **Finnes det noen konkrete eksempler på deres samarbeid med migrantmiljøer som var særlig vellykket? Noe som var mindre vellykket?**
- 4.6. What are the factors that contribute/hinder cooperation between this parish and migrant organisations and/or parishes? **Hvilke faktorer fremmer og hvilke hemmer samarbeidet med**

migrantorganisasjoner og/eller migrantmenigheter?

4.7. In your opinion, is there something that can or should be done to make this parish better in inclusion of Christians with minority background? **Ifølge deg, er det noen som kan eller bør forbedres for at denne menigheten blir bedre på å ta imot kristne med minoritetsbakgrunn?**

5. Do you think people in this parish feel the same about faith, religion and God as you do? **Tror du andre i denne menigheten har samme forhold til tro, religion og Gud som du?**

5.1. *(If immigrated)* How are faith and religiosity in this parish different from the faith or religiosity you experienced in your home country? *(Hvis migrant)* **På hvilke måter er tro og religiøsitet i denne menigheten forskjellig fra tro og religiøsitet som du opplevde det i ditt hjemland?**

5.2. Do you feel any contradictions or tensions in the ways you experience your faith and how other people in your parish, your family or friends do it? **Opplever du noen motsetninger eller konflikter i måter hvordan du lever din tro på og hvordan andre i denne menigheten, i din familie eller blant venner gjør det?**

6. Is there anything else that you want to add? **Er det noe mer du har lyst til å tilføye?**

Thank you so much for sharing your experiences with me!

Tusen takk for å dele dine tanker og erfaringer med meg!

ISBN: 978-82-8456-035-9
ISSN: 2464-3777

